ZBIÓR
ARTYKUŁÓW NAUKOWYCH

FILOLOGIA, SOCJOLOGIA I KULTUROZNAWSTWO

BADANIA PODSTAWOWE I STOSOWANE: WYZWANIA I WYNIKI

Gdańsk *(PL)*

30.05.2017 - 31.05.2017

U.D.C. 316+8.2+8.1.1.1.1.1 +8.0.1.8+082
B.B.C. 94
Z 40

Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»
Druk i oprawa: Sp. z o.o. «Diamond trading tour»
Adres wydawcy i redakcji: 00-728 Warszawa, ul. S. Kierbedzia, 4 lok.103
e-mail: info@conferenc.pl

Zbiór artykułów naukowych.
Z 40 Zbiór artykułów naukowych. Konferencji Miedzynarodowej Naukowo-Praktycznej " Filologia, socjologia i kulturoznawstwo Badania podstawowe i stosowane: wyzwania i wyniki " (*30.05.2017 - 31.05.2017*) - Warszawa: Wydawca: Sp. z o.o. «Diamond trading tour», 2017. - 116 str.
ISBN: 978-83-65608-60-4

Wszelkie prawa zastrzeżone. Powielanie i kopiowanie materiałów bez zgody autora jest zakazane. Wszelkie prawa do materiałów konferencji należą do ich autorów. Pisownia oryginalna jest zachowana. Wszelkie prawa do materiałów w formie elektronicznej opublikowanych w zbiorach należą Sp. z o.o. «Diamond trading tour». Obowiązkowym jest odniesienie do zbioru.

nakład: 50 egz.

"Diamond trading tour" © Warszawa 2017

ISBN: 978-83-65608-60-4

WSPÓŁORGANIZATORZY:

International research group (Belarus, Poland, Russia, Serbia, Ukraine)
Virtual Training Centre „Pedagog of the 21st Century"
Global Management Journal

KOMITET ORGANIZACYJNY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), Dr. Hab, MBA, profesor, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Polska;
A. Murza (Zastępca Przewodniczącego), MBA, Ukraina;
А. Горохов, к.т.н., доцент, Юго-Западный государственный университет, Россия;
A. Kasprzyk, PhD, PWSZ im. prof. S.Tarnowskiego w Tarnobrzegu, Polska;
A. Malovychko, PhD, EU Business University, Berlin – London – Paris - Poznań, EU;
L. Nechaeva, PhD, Instytut PNPU im. K.D. Ushinskogo, Ukraina;
М. Ордынская, профессор, Южный федеральный университет, Россия;
S. Seregina, independent trainer and consultant, Netherlands;
A. Tsimayeu, PhD, associate Professor, Belarusian State Agricultural Academy, Belarus.

KOMITET NAUKOWY:

W. Okulicz-Kozaryn (Przewodniczący), Dr. Hab, MBA, profesor, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Polska;
С. Беленцов, д.п.н., профессор, Юго-Западный государственный университет, Россия;
Z. Čekerevac, Dr., full professor, „Union - Nikola Tesla" University Belgrade, Serbia;
Р. Латыпов, д.т.н., профессор, Московский государственный машиностроительный университет (МАМИ), Россия;
И. Лемешевский, д.э.н., профессор, Белорусский государственный университет, Беларусь;
Е. Чекунова, д.п.н., профессор, Южно-Российский институт-филиал Российской академии народного хозяйства и государственной службы.

Redaktor naukowy:

M. Stych, dr, Akademia im. Jana Długosza w Częstochowie, Polska.

SPIS/СОДЕРЖАНИЕ

DEFINING STATUS OF THE NEWLY COINED LEXICAL UNITS IN ENGLISH SEGMENT OF TWITTER AND FACEBOOK SOCIAL NETWORKING SERVICES
Dziubina O. 6

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІДІОМ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ
Горохова І.В., Братун Л.В. 8

ІДІОМАТИКА ТА ІСТОРІОГРАФІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМАТИКИ
Горохова І.В. 14

ОБРАЗ СОСНЫ В ЯПОНСКОЙ КУЛЬТУРЕ
Куренкова Т.Н. 17

ANXIETY FEATURES OF SENIOR PRESCHOOL-AGED CHILDREN
Veres T. A. ,Horokhov S.V. 21

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИГР НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА
Джакипова Л.С., Курмашева Г.Б., Примжарова Р.Х. 24

«МІЖ НАРОДАМИ СИН НАРОДУ Я…»: МАЛА ПРОЗА ВАСИЛЯ ХМЕЛЮКА МІЖВОЄННОЇ ДОБИ
Жиленко І. Р. 27

ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНИЙ КОД ЯК СПОСІБ ЧАСОПРОСТОРОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ РОМАНУ Г. ВДОВИЧЕНКО «КУПАЛЬНИЦЯ»
Землянська А.В., Лагода А.В., ... 30

СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ МАЛОЇ ПРОЗИ С. КІНГА
Новікова О. О. 33

ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В УЧНЯХ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ
Новікова О. О. 36

ЛІНГВОМЕНТАЛЬНИЙ АСПЕКТ НІМЕЦЬКОЇ НАРОДНОЇ КАЗКИ
Васильєва В. С. 38

ЛОКАТИВНО-ТЕМПОРАЛЬНІ КОНЦЕПТОСФЕРИ В СИСТЕМІ ПРИКМЕТНИКІВ ДАВНЬОГРЕЦЬКОЇ МОВИ
Чекарева Є. С. 41

КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ КРІЗЬ ПРИЗМУ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ
Андросович О.Ю., Рудницька Н. А. 49

КАТЕГОРІЯ МОДАЛЬНОСТІ ТА МОДАЛЬНІ СЛОВА В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ
Козаченко Н.І., Свєточева С. М. 53

ПРОБЛЕМА СКЛАДНОСУРЯДНОГО РЕЧЕННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ
Радута Ю. Ю., Свєточева С. М. 56

УКРАЇНСЬКА ДІАЛЕКТНА ЛЕКСИКОГРАФІЯ ТА МІСЦЕ В НІЙ «СЛОВНИКА УКРАЇНСЬКИХ ГОВІРОК БУЗЬКО-ІНГУЛЬСЬКОГО МЕЖИРІЧЧЯ»
Супрун А. П. 59

РОЛЬ ФОНЕТИЧНИХ ЗАСОБІВ У ПОЕЗІЇ П. Б. ШЕЛЛІ
Прокопчук Д. С., Козуб Л. С. 65

РОМАН БОББІ ЕНН МЕЙСОН «В КРАЇНІ» В КОНТЕКСТІ ПІВДЕННОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ ТРАДИЦІЇ США
Орел А. О., Мироненко Т.П. 68

SEMANTIC SPECIFICITIES OF PRASEOLOGICAL UNITS COMPRISING LOVE COMPONENT IN "GONE WITH THE WIND" BY MARGARET MITCHELL
Melnyk S. 71

СЛОВА-ПАРАЗИТЫ В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ И МЕТОДЫ БОРЬБЫ С ИХ ЧРЕЗМЕРНЫМ УПОТРЕБЛЕНИЕМ
Баранов С.Ю. 76

УКРАЇНСЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ
Білюк Я. С. 78

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ВНЗ
Казьміна Н.О., Фаліна Г.М. 82

РІВНІ КЛАСИФІКАЦІЇ ПИТАНЬ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ
Суїма І. П. 84

DIE SPRACHBESONDERHEITEN DER WERBUNG IN DER DEUTSCHEN SPRACHE
Tsema Hanna, Kyryljuk S. W. 87

NATIVIZATION PROCESSES OF NON-NATIVE VARIETIES OF ENGLISH
Domnich O.V. 89

К ВОПРОСУ О ЯЗЫКОВОЙ ЛИЧНОСТИ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ АМЕРИКАНСКИХ ПИСАТЕЛЕЙ «ПОТЕРЯННОГО ПОКОЛЕНИЯ»
Терещенко В.Я. 91

КОНВЕРСІЯ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ
Скиба Т. О., Свєточева С. М. 95

STRATEGIES FOR INTERNATIONAL EXAM PREPARATION: READING
Полікарпова Ю.О. 98

DIE BESONDERHEITEN DER NATIONALEN VORSTELLUNGEN ÜBER DIE UMWELT IN DEUTSCHEN VOLKSLIEDERN
Aivazian A., Kyryljuk S. W. 101

МАНИПУЛЯТИВНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ СЛОГАНОВ СОВРЕМЕННЫХ УКРАИНСКИХ И РОССИЙСКИХ КОСМЕТИЧЕСКИХ БРЕНДОВ
Баранчук О.В. 103

ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ЦІННІСНОЇ КОНЦЕПТОСФЕРИ В АМЕРИКАНСЬКИХ ПЕРЕДВИБОРЧИХ ДЕБАТАХ (НА МАТЕРІАЛІ ПЕРЕДВИБОРЧОГО ДИСКУРСУ Ґ. КЛІНТОН ТА Д. ТРАМПА)
Самойленко А. О. 106

ЕМОТИВНО-ОЦІННИЙ ПОТЕНЦІАЛ КОМПОЗИТІВ СФЕРИ ОСВІТИ В МЕДІА-ТЕКСТАХ
Серебрянська І. М. 110

КАТЕГОРІЯ САКРАЛЬНОГО ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЯ У РЕЛІГІЙНОМУ ДИСКУРСІ
Чернишова Ю.О. 112

DEFINING STATUS OF THE NEWLY COINED LEXICAL UNITS IN ENGLISH SEGMENT OF TWITTER AND FACEBOOK SOCIAL NETWORKING SERVICES

O. Dziubina
Ph.D (candidate of philological sciences), Ternopil Volodymyr Hnatyuk National Pedagogical University

Key words: slang neologism, social networking service, lexical unit, jargon, pragmatics, internet.

Neologisms stand for innovation in every language. New words are created every day and their number in English language is growing fast, especially in informational technologies.

A new research direction of modern linguistics is the Internet, which is the accumulation of not only information, but also is a conglomerate of linguistic units borrowed from the various fields of science and technology, spheres of life and human activities, and formed within this popular system of communication.

Neologisms stand for innovation in every language and social networking sites are an exceptional field where new words seem to be popping up everyday. The field presents not only a great increase of new terms but also quick changes in its terminology. The article deals with the newly coined lexical units of English-speaking segment of Twitter and Facebook social networking services. For the present investigation, the latest innovations were taken from Word Spy – an online guide to new words and Urban dictionary – a crowdsourced online dictionary of slang words and phrases, The main distinctive features of slang and neologism were highlighted. The status of innovations emerging on these social networking services was defined as slang neologisms – newly coined slang words which are in the process of entering common use, but that have not yet been fully accepted into mainstream language. Examples of such lexical units are words like:

- *catfish n, v* – someone who assumes a false identity on the Internet using various platforms particularly to pursue deceptive online romances: *Did you hear how Dave got totally* ***catfished*** *last month?! The fox he thought he was talking to turned out to be a pervy guy from San Diego* [10].
- *relfie n* – selfie with beloved person (from relationship selfie) [11];
- *friendscrap v* – to add to your friendlist people who are friends of your friends [10].

In general, social networking sites as a product of information revolution is an open system that is constantly changing and rapidly updated with new linguistic units by various branches of human life and activity.

References

1. Vinogradova T.Yu. The specifity of interent communication [Elektronnyi resurs] / T.Yu. Vinogradova // Russkaya i sopostavitelnaya filologiya: Lingvokulturologicheskiy aspekt. – Kazan, 2004. – S. 63–67.– Rezhim dostupu: http://www.philology.ru/linguistics1/vinogradova_t-04.htm. Accessed: 12.04.2014.
2. Golub O.M. Structure and semantics of rhyming slang in modern English / O.M. Golub // Teoreticheskie i prikladnye problemy russkoy filologii. – Slavyansk: SGPU, 2010. – Vyp. XIX. – S. 78–82.
3. Dzyubina O.I. Distinctive features of neologisms and nonce words (on the material of belles letters and internet advertising of English language) / O. I. Dzyubina // Visnik LNU im. I. Franka. Ser.: inozemni movi. – 2014. – № 22. – S. 78–84.
4. Kaptyurova V.V. The slang of social networks and microblogs / V.V. Kaptyurova // Lingvistika XXI stolittya: novi doslidzhennya i perspektivi. – K.: Logos, 2012. – S. 134–140.
5. Coleman J. The Life of Slang / J. Coleman. – Oxford: Oxford University Press, 2012. – 368 p.
6. Herring S. Computer-Mediated Conversation: Introduction and Overview [Elektronnyi resurs] / S. Herring // Language @ Internet. – 2011. – Vol. 8. –

Режим доступу: http://www.languageatinternet.org /articles/2011/Herring. Accessed: 11.04.2014.
7. Slang Dictionary – Text Slang, Internet Slang, & Abbreviations [Elektronnyi resurs]. – Rezhim dostupu: http://www.noslang.com/dictionary/. Accessed: 10.02.2016.
8. Taddicken M. The _Privacy Paradox' in the Social Web: The Impact of Privacy Concerns, Individual Characteristics, and the Perceived Social Relevance on Different Forms of Self-Disclosure Communication / M. Taddicken // Journal of Computer-Mediated. – 2014. – Vol. 19 (2) – P. 248–273.
9. Livingstone S. Risky Social Networking Practices Among – Underage || Users: Lessons for Evidence-Based Policy Communication / S. Livingstone, K. Ólafsson, E. Staksrud // Journal of Computer-Mediated Communication. – 2013. – Vol. 18 (3) – P. 303–320.
10. Urban Dictionary [Elektronnyi resurs]. – Rezhim dostupu: http://www.urbandictionary.com/define.php?term=facebook. Accessed: 11.09.2016.
11. Word Spy [Elektronnyi resurs]. – Rezhim dostupu: http://www.wordspy.com/ Accessed: 11.09.2016.

ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ДОСЛІДЖЕННЯ ІДІОМ АНГЛІЙСЬКОЇ МОВИ

Горохова І.В.
канд. ф. наук, доц. кафедри англійської філології НПУ ім. М. П. Драгоманова

Братун Л.В.
студентка ІППК НПУ ім. М.П. Драгоманова

Keywords: idioms, idiomacy, phraseological unit, linguists, lexicology.

Під час поглибленого дослідження науковцями існувала розмежування лінгвістичної інтерпретації понять "ідіома" та "фразеологічна одиниця". Вітчизняна лінгвістика користується термінами "фразеологічна одиниця", "фразеологізм" та "фразема", а зарубіжна – "idiom", "collocation" або "set phrase".

За гіпотезою R. Moon розглядалася значення ідіоми у широкому розумінні, а саме, ідіома – це загальний термін для багатьох видів полілексемних одиниць, незалежно від того, чи вони є семантично "непрозорими" [13, С.4-6]. А. Маккай у своїх працях використовував цей термін для всіх не композитних поліморфемних ЛО, а також для словосполучень та конструкцій, що утворюються вільно. Його вчення про ідіоми побудовано навколо класифікації ЛО на ідіоми та не ідіоми. Цей поділ не допускає градації, але він включає визначення двох якісно відмінних видів ідіом: ідіом кодування та декодування, які є об'єктом лексико-граматики та семантики [11, P.24-25]. Ідіоми кодування – це "фразеологічні ідіоми", що включають переваги та обмеження словосполучень, як от використання at у словосполученні *he drove at 70 m.p.h.*

Ідіоми декодування – це дезорієнтуючі "лексичні кластери" такі як hot potato та fly off the handle, котрі за своєю природою теж є ідіомами кодування. Зосереджуючи увагу на останніх, А. Маккай аналізує їх у світлі стратифікаційної моделі мови, за С. Лембом, як такі, що належать до однієї із двох "ареалів ідіоматики" англійської мови: лексемного та семемного [11, P.117-118]. Також Маккай трактував визначення ідіом у широкому розумінні, а саме, ідіоми – це об'єкт лексико-граматики та семантики. А. Маккай класифікував лексемні ідіоми за поверхневою структурою [11, P.119-122]. Ч. Фернандо у своїх дослідженнях стверджував, що для праць А. Маккая характерні були недоліки, завдяки яких, намагаючись класифікувати ідіоми, він не звертав належної уваги на інші види проблемних словосполучень, до того ж інколи досить складно відстежити деякі із характерних ознак ідіом, на які він вказує [12, С.8-9]. Ч. Хокет за результатами своїх досліджень використовував термін "ідіома" у ще ширшому розумінні [10, P.171-172], називаючи ідіомами навіть ті одиничні морфеми, значення яких не відстежується. Досліджуючи поняття "слова", він започатковує редукційну модель лексикону з усіма мінімальними елементами. Розглядаючи форму ідіом, Ч. Хокет наполягав на тому, що вони бувають контекстуальними та екзистенціальними, також науковець відносив ідіоми до семіотичних систем. Його судження було цікаве своїм непохитним баченням композитності словами одиниць, розширенням ідіоми до більших структур, таких як речення, доказами, що ідіоми не обмежуються лише переліком виразів у словнику, але можуть виникати із дискурсивних ситуацій [5, P.173-174]. У своїх дослідженнях Ч. Хокет використовує єдиний критерій для визначення та ідентифікації ідіоми: "Значення ідіоми не є композиційною функцією її складових частин" [5, P.174-175].

За результатами своїх досліджень А. Маккай запропонував використовувати п'ять критерій для оцінки ідіом, а саме: а)

морфологічна композиційність; б) можливість буквальної інтерпретації значення ідіоми; в) непрозорість; г) семантична не прогнозованість; д) сталість форми [11, P.120-122]. Посилаючись на дослідження Р. Флауелла, науковець Ч. Фернандо за результатами власних досліджень прийшов до висновку, що існують різні типи ідіоматичності, які корелюють із різними категоріями ідіом [12, C.29-31].

За дослідженнями багатьох вітчизняних лінгвістів термін "фразеологічні одиниці" може використовуватися для визначення підкатегорії, котра вважається ідіомою в зарубіжній лінгвістиці, або ж як загальний термін, що об'єднує сталі словесні комплекси будь-якого типу. Розрізняють ФО в "вузькому" та в "широкому" розумінні. Так, у "вузькому" розумінні характерною рисою ФО є ідіоматичність, а в "широкому" – до ФО належать словосполучення, прислів'я та тексти, що відтворюються за формулою (formula-based texts) [14, P.11-13]. За гіпотезою Н.Н. Амосової протягом тривалого часу у вітчизняній лінгвістиці існувала традиція називати ідіоми "фразеологічними одиниці" за термінологією відомого мовознавця академіка В.В. Виноградова, який розподілив ФО на ФЗ, фразеологічні єдності (далі – ФЄ) та фразеологічні сполучення (далі – ФС). За теорією академіка Виноградова В.В. під поняттям "фразеологічні одиниці" мало на увазі "стійкі" словесні комплекси, що протиставлені "вільним" синтаксичним словосполученням як готові мовні утворення, які лише відтворюються у процесі мовлення [1, C.4-6].

За результатами зроблених наукових досліджень Виноградовим В.В., основною властивістю ФО служить семантична цілісність. Результатом внутрішньої семантичної цілісності ФО служить певне лексичне значення цілої одиниці або її компонента. Семантична цілісність компонентів передбачає сталість їх лексичного складу, а подекуди і їх морфологічного оформлення та синтаксичної організації. Є три ступеня семантичної цілісності, що визначає три типи ФО – зрощення ідіоми, єдності та сполучення [1, C.64-65].

На дослідженнями В.В. Виноградова, ФЗ характеризуються немотивованістю складу зворотів та абсолютною семантичною єдністю компонентів. Серед ФЗ виділяють підтипи:

– ФЗ, у складі яких є так звані "слова-некротизми";

– ФЗ, що містять граматичні архаїзми, які є синтаксично неподільним цілим. Ідіома *I am good friends with him* є, з точки зору граматичної структури, неправильною та нелогічною. Займенник 'I' стоїть в однині, проте форма *I am a good friend with him* є неможливою, хоча значно більш логічною. Можливою є форма *I am good friend of his*, але вона не є ідіоматичною одиницею;

– ФЗ, що стали нерозкладними як лексично, так і семантично, наприклад, *to be born with the silver spoon in one's mouth; to go through thick and thin;*

– ФЗ, котрі являють собою таку семантичну єдність, що лексичні значення компонентів зовсім неважливі для розуміння цілого [2, C.144-145].

За проведеними дослідженнями Н.М. Шанського в області лінгвістики:

ФЄ характеризуються образною мотивованістю значень складників. Проте, як і зрощення, вони являють собою неподільне ціле;

ФС – обов'язково мають у своєму складі вільні та фразеологічно зв'язані значення. Пізніше Н.М. Шанський доповнив ФО ще одним типом – фразеологічні вирази, що виражає "речення з переосмисленим складом компонентів" [5, C.644-646].

В ході проведених досліджень Н.Г. Левшина провела класифікацію ідіом та ФО за структурно-семантичною особливістю на поділила їх на підгрупи:

– однослівні ідіоми – *(образні експресивні лексеми): кріт (заслана людина), ішачити (важко працювати), щебетун/ (про людину), серцеїд, перекотиполе (про людину); to bag, to bomb (провалити, зіпсувати).* Однослівна ідіома (далі – ОІ) – це

одна, або багато-основна ЛО, що характеризується структурно-семантичною щільною оформленістю, візуальною стійкістю, переосмисленим значенням, образністю, експресивністю, емоційною оцінкою і є продуктом креативної рефлексивно-номінативної діяльності носіїв мови, спрямованої на посилення регулятивного потенціалу мовного знака шляхом вторинної номінації.

За визначенням Н.Г. Левшиної, ОІ – це одно- або багато-основна ЛО, що характеризується структурно-семантичною щільно-оформленістю, візуальною стійкістю, переосмисленим значенням, образністю, експресивністю, емотивною цінністю і є продуктом креативної рефлексивно-номінативної діяльності носіїв мови, спрямованої на посилення регулятивного потенціалу мовного знака шляхом вторинної номінації. ОІ, на відміну від фразем – це одиниці постійного контексту, у яких вказівний мінімум і семантика одиниці нормально складають тотожність, представлену лексичним складом словосполучення. Ідіоми характеризуються цілісністю значення" [8, С.54-55].

За дослідженнями О.О. Селіванової прийшла до висновку, що занадто вузьке і структурно лімітоване тлумачення ідіоматики призвело до того, що ідіоми досліджувалися переважно на рівні словосполучення, у той час як ОІ майже не приділялося уваги [9, С.57-58].

Вперше термін "однослівна ідіома" було вжито Д.І. Квеселевичем та В.П. Сасіною. Наголошуючи на тому, що до ідіоматики належать всі види вторинних експресивних номінацій незалежно від їх структури, лінгвісти пропонують розрізняти такі семантичні типи ОІ:

а) ОІ, в яких змінене значення набуває пейоративних конотацій;

б) ОІ, в яких змінене значення набуває меліоративних конотацій;

в) ОІ, які належать до функціонального класу комунікативів, тобто до слів, що вживаються як реакція на слова співрозмовника або ситуацію;

г) ОІ-конверсиви з повною зміною структури семеми: *twig* – "розуміти":

– зрощення – семантично неподільні ФО з втраченою мотивацією: *to pull one's leg (обманювати, морочити голову), to jump down one's throat (сильно критикувати);*

– напівзрощення – головний компонент умотивований, а інші – з втраченою мотивацією: to pay the piper (розплачуватися за помилки);

– єдності – семантично неподільні ФО, цілісне значення яких умотивоване значенням їх компонентів: *to get one's second wind (отримати друге дихання), to kill two birds with one stone;*

– напівєдності – один компонент має пряме значення, а інші: *pat answer (заготовлена відповідь), shotgun marriage;*

– фразеологічні сполучення – звороти, в яких самостійне значення кожного слова є абсолютно чітким: *now and then, to make progress;*

– фразеологічні вирази (прислів'я, приказки, крилаті вирази, афоризми):

а) ідіоматичного характеру: *don't count your chickens before they are hatched;*

б) неідіоматичного характеру: *the more you learn, the more you know; appearances are deceptive;* краще пізно, ніж ніколи [6, С.115-117].

В своїх працях Н.М. Амосова, використовуючи контекст-тологічний аналіз, виділяла "два типи ФО – фраземи й ідіоми. Фразема – це одиниця постійного контексту, у якій вказівний мінімум, потрібний для актуалізації певного значення слова, є єдино можливим, тобто постійним. Другий компонент є вказівним мінімумом для першого. Ідіоми, на відміну від фразем – це одиниці постійного контексту, у яких вказівний мінімум і семантика одиниці нормально складають тотожність, представлену лексичним складом словосполучення. Ідіоми характеризуються цілісністю значення" [1, 65-66]. Також в своїх працях Н.М. Амосова виділила частково предикативні фразеологізми – це звороти, у яких наявний граматично провідний

член – антецедент – та предикативна одиниця, що залежить від нього [1, С.67-68]. На початку 60-х років XX ст. на зміну структурно-семантичної класифікації прийшла функціональна класифікація ідіом та ФО. На основі функції ФО вони були поділені на дві великі групи: – номінативні фразеологізми; – номінативно-експресивні фразеологізми.

Перша група охоплює стійкі словосполучення, які мають семантичну цілісність номінації на основі власних лексичних значень компонентів. Також до неї належать словосполучення, створені на основі переносного значення одного з компонентів, та стійкі дієслівні сполучення.

Друга група містить семантично модифіковані фразеологізми зі структурою словосполучень та речень. Відомий вчений-лінгвіст О.В. Кунін, укладач "Великого англо-російського фразеологічного словника" наводив класифікацію ФО за походженням. Він виділяв фразеологічні деривації, серед яких розрізняв наступні прийоми: – виокремлення ФО зі складу вихідного фразеологізму; – утворення дієслівних ФО від прислів'я з дієсловом в наказовому способі; – конверсія; – утворення за аналогією; – утворення за контрастом; – розгортання образу вихідного фразеологізму; – контамінація. Другим способом формування фразеологізму, за О.В. Куніним є утворення ФО від словосполучення шляхом його змінення. Третя група включає фразеологізми-кальки: утворення ФО від іншомовного фразеологізму шляхом його калькування. Четверта група включає фразеологізми з літературних джерел [7, С.15-19].

За теорією Н.М. Шанського існувала також класифікація ідіом американського варіанту англійської мови згідно з якою розрізняються ідіоми-часткові американізми та ідіоми-повні американізми [5, С.143-144]. У першому випадку загальноанглійське значення залишилося первинним, а американське є вторинним, таким, що розвинулося на основі першого (фразеологічні звороти *dark horse* – "темна конячка, невідомий кінь на змаганнях" – "маловідомий кандидат на виборах" *або roaring forties* – "сорокові широти Атлантичного океану" – "центральний район Нью-Йорка"). Повний американізм властивий лише американському варіанту англійської мови *(to come right with a bang* – мати великий успіх, *big time* – великий, значний, *to be on the (water) wagon* – обстоювати тверезий спосіб життя, *lone wolf* – людина, що діє самостійно).

На думку Г.С. Грінь, американські ФО виступають мікросистемою, елементам якої властиві полісемія, складні антонімічні та синонімічні стосунки, належність до певних семантичних груп. Ця є базисом її власної типології. За її спостереженнями, полісемія американської фразеології розвивалася двома шляхами: – розвиток багатозначності на базі загальноанглійської основи; – ускладнення смислової структури фразеологізму в процесі його функціонування в американському варіанті англійської мови [3, С.13-15]. Також за дослідженнями Г.С. Грінь багато ФО утворювало синонімічні ряди, наприклад: *to come on a straight shoot – to come from the shoulder* [3, С.20-22].

За висловлюваннями Г.С. Грінь, існував тип зв'язку, який утворюють ФО, – це антонімія. Дослідження Грінь Г.С. стверджують, що антонімія фразеології американського варіанту англійської мови є менш розвинутою, аніж синонімія, проте вона існує і має певні закономірності. Більшість з ФО, що перебувають у відношеннях антонімії між собою, є однозначними. Так, антонімами є, наприклад, *to spill the beans; to button up (one's) lip* [3, С.30-33]. На думку Г.С. Грінь, існує невелика група багатозначних ФО, які мають антонім для одного чи більше своїх значень. Так, наприклад, фразеологізм *to sit on one's hands* має для першого свого значення "зустрічати скупими оплесками" два антоніми "*to get (give) a big (good) hand*" (викликати овацію, гучні оплески), а для другого "нічого не робити, байдикувати" наводиться наступний антонім *"to come up to the chalk"*, який лише

другим своїм значенням є антонімічним до вищенаведеного [3, С.34-35]. Згідно проведених досліджень Г.С. Грінь виділяються наступні семантичні групи ФО:

– семантична група "говоріння": *to tell the world – "розповісти усьому світу; категорично стверджувати"* [3, С.37-39];

– семантична група "дружні стосунки": *to stay until the last dog is hung – "залишатися поруч до кінця"; to take a shine to smb. (smth.) – "відчути симпатію, сподобатися"* [3, С.39-40];

– семантична група "пересування": *to show leg – "втекти"; to take the airline – "піти найкоротшим шляхом"* [3, С.37-38];

– семантична група "волевиявлення": *to beat smb. out of one's track – "примусити когось змінити свій план дій"* [3, С.35-36];

– семантична група "намір": *to go back on one's track – "відмовитися від своїх намірів"* [3, С.38-39];

– семантична група "почуття", яка розподіляється на підгрупи: "занепокоєння" *to cause a headache* – "викликати занепокоєння, примусити поміркувати, потребувати великих зусиль"; "бажання" *to hitch one's wagon to a star – "бути амбіційним"; "страждання, терпіння, туга" to have no kick left (in) – "бути без сил* [3, С.39-40];

– семантична група "радість, успіх": *to run away with a show – "мати великий успіх"* [3, С.38-39];

– семантична група "недружелюбність, ворожість, жорстоке ставлення": *to give smb the ha, ha – "висміяти когось"* [3, С.39-40];

– семантична група "інтелектуальна діяльність": *to have a cylinder missing – "несповна розуму; дивак, божевільний"* [3, С.39-41];

– семантична група "смерть": *to go home in a box – "померти або бути вбитим"* [3, С.40-41];

– семантична група "гнів, роздратування, помста": *to hit the ceiling – "розгніватися до нестями"* [3, С.40-41];

– семантична група "брехня, безчестя": *to put up a job on smb. – "розіграти, надурити когось"; to hang the landlady – "з'їхати вночі з квартири, нічого не сплативши"* [3, С.40-41].

Кілька класифікацій фразеологізмів наводять британські дослідники Дж. Сейдл та У. Макморді у передмові до своєї лексикографічної праці "English idioms and how to use them", зокрема за походженням ІО та за критерієм повної/неповної фіксованості [4, С.13-15]. За дослідженнями Дж. Сейдл та У. Макморді виділяються ідіоми за етимологічним покажчиком:

– біблійні та літературні *("to kill the fatted calf", "to turn the other cheek", "the apple of one's eye" – Biblical sources, "the green-eyed monster" – Shakespeare);*

– побутові *(to make a clean sweep of something, to hit the nail on the head);*

– сільсько-господарчі *(to go to seed, to put one's hand to the plough, to lead someone up the garden path);*

– кулінарні *(to eat humble pie, out of the frying-pan into the fire);*

– військові *(to cross swords with someone, to fight a pitched battle);*

– мореходні *(when one's ship comes home, to be in the same boat as someone, to be in deep waters, to sail under false colors);*

– анімалістичного походження *(to play cat and mouse with someone, to kill two birds with one stone, to be top dog, a pretty kettle of fish);*

– з колірним компонентом *(to beat someone black and blue, to have green fingers, to be in the pink);*

– з компонентами на позначення частин тіла *(to pull someone's leg, to lose heart, to get something off one's chest)* [4, С.5-7].

Дж. Сейдл та У. Макморді у своїх дослідженнях зазначають, що існують також ідіоми, які:

– не можна змінювати зовсім (fixed idioms), наприклад, *to give someone the cold shoulder*, у складі якої неможливі ані лексичні *(to give someone the 'cold' or 'warm shoulder),* ані морфологічні зміни – артикль, керування тощо *(to give someone 'a' cold shoulder to give a cold shoulder to someone);*

– є фіксованими у окремих частинах, а в інших словосполучення є вільними, наприклад, *to make a clean breast of it (to tell*

truth about it), у якій можливі зміни часу дієслова;

– дозволяють лише окремі зміни у своїх нефіксованих частинах, наприклад, *to have/to take/to enjoy forty winks, to keep a sharp/careful/watchful/professional eye on someone* [4, С.10-16].

Література:

1. Амосова Н.Н. Основы английской фразеологии/ Амосова Н.Н. – Л., 1963. – 295 с.
2. Виноградов В.В. Об основных типах фразеологических единиц в русском языке /. – М.: Наука, 1977. – С.140-161.
3. Гринь Г.С. Глагольные фразеологизмы в американском варианте английского языка. – М.: Издательство МГУ, 1980. – 123 с.
4. Сейдл Дж., Макморди. Идиомы английского языка и их употребление / М.: Высшая школа, 1983. – 286 с.
5. Шанский Н.М. Фразеология современного русского языка. – М.: Высшая школа, 1985. – 160 с.
6. Квеселевич Д.І., Сасіна В.П. Однослівні ідіоми в українській та англійській мовах. – К., 1995. – 220 с.
7. Кунин А.В. Курс фразеологии современного английского языка: Кунин А.В. – 2-е изд., перераб. центр "Феникс", 1996. – 381 с.
8. Левшина Н.Г. Косвенные речевые тактики в предвыборном дискурсе, 2005. – 167 с.
9. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика. Термінологічна енциклопедія/. – К., 2006. – 716 с.
10. Hockett Ch. A Course in Modern Linguistics. – New York, 1958 –243 p.
11. Makkai A. Idiom Structure in English: [Janua linguarum, Series maior 48 / Makkai A]. – Hague: Mouton, 1972. – 371 p.
12. Ch.Fernando On Idiom: Critical Views And Perspectives: [Exeter Linguistic Studies, 5 / Fernando Ch. Flavell R]. Exeter: University of Exeter, 1981. – P. 18-48.
13. Moon R. Fixed expressions and idioms in English: a corpus-based approach. – Oxford: Clarendon Press, 1998. – 340 p.
14. H.Burger Phraseology: an international handbook of contemporary research / Germany: Braunschweig, 2007. – 1183 p.

ІДІОМАТИКА ТА ІСТОРІОГРАФІЯ ДОСЛІДЖЕННЯ ПРОБЛЕМАТИКИ

Горохова І.В.
канд. ф. наук, доц. кафедри англійської філології НПУ ім. М. П. Драгоманова
Братун Л.В., студентка ІППК НПУ ім. М.П. Драгоманова

Keywords: idioms, idiomacy, phraseological unit, linguists, lexicology.

Проблематика дослідження ідіом є предметом постійного наукового пошуку. Різні аспекти дослідження ідіом вивчалися як західними (Ш. Баллі, Ф. Зайлер, Л.П. Сміт, М. Халлідей, А. Маккай, Р. Хонік, Ч. Філлмор, Ч. Фернандо), так і вітчизняними лінгвістами (Є.Д. Поліванов, В.В. Виноградов, М.М. Шанський, Н.М. Амосова, В.Л. Архангельський, О.В. Кунін, В.М. Телія), особливо у сфері лексикології та лексикографії.

За останні десятиліття дослідженню використання ідіом в англійській мові в області полісемії приділялося дуже мало уваги. За моєю думкою кількість наукових робіт, присвячених дослідженню ідіоматики англомовного публічного виступу в області полісемії, суто обмежена. Це визначено тим, що з розвитком суспільства публічний виступ становиться як кого мого складніше, ніж був раніше, політик використовує нові ідіоматичні одиниці, риторичні фігури, прийоми.

Термін "ідіома" походить від давньогрецького слова "ídiōma", що означає "особливість, своєрідність".

За визначенням багатьох науковців-лінгвістів та О.О. Селіванової термін "ідіома" розуміється як сукупність особливостей образної мови. Енциклопедія дає наступне визначення ідіоми, а саме, ідіома – це лінгвістичний термін, що позначає вираз, який вживається як деяке ціле, яке не підлягає подальшому розкладанню і звичайно не допускає всередині себе перестановки своїх частин. Характерним для ідіоми є те, що значення її не дорівнює значенню її складових елементів [11, С.173-174].

Сучасна лінгвістика дає відокремлене трактування визначення поняття "ідіома", а саме:

– ідіома – це мовний зворот, значення якого не визначається окремими значеннями слів, що входять до нього [3, С.115-116];

– ідіома властива тільки даній мові і не перекладає на інші мови стійкі звороти, значення яких не випливає з суми значень їх складових елементів [1, С.137-138];

– ідіома відповідає критеріям фразеологічного зрощення (далі – ФЗ) – семантично неподільного обороту, значення якого зовсім не виведений із значень складових його компонентів [6, С.559-560].

Поняття "ідіома" та "ідіоматика" в лінгвістиці мають суміжний характер, але не є ідентичними. Існують різні підходи до трактування понять ідіома та ідіоматичність. За гіпотезою Е.К. Луконіної англо-американська традиція базується на широкій вибірці мовного матеріалу: вигукових і модальних оборотів, звуконаслідувальних слів, складових сполучень, прислів'їв та приказок. До ідіом їх можна віднести зважаючи так званої етно-мовної своєрідності.

Представники англо-американської традиції трактують ідіому: по-перше, в міжмовному плані як форму вираження, специфічну для даної мови; по-друге, під внутрімовним планом як словосполучення, у якого загальне значення не виводиться з суми складових частин.

За думкою Е.К. Луконіної в англо-американській традиції ідіома трактується як певна невиводимість значення цілого із значень його компонентів. Однак під

англійським терміном idiom розуміється коло значень безсумнівно ширший, ніж у вітчизняній лінгвістиці, у якій під ідіомою розуміють будь-яку мовну одиницю (далі – МО), таку як словосполучення, стійке поєднання слів або навіть одне слово, а основний критерій ідіоматичності – специфіку, своєрідність даного виразу для мови [5, С.25-26].

Європейська континентальна традиція дослідження мовної ідіоматики спирається на ранній роботі Ш. Баллі, вчених-лінгвістів А.М. Шахматова. Взяті за основу їх наукові вишукування пророблялися далі французькими, німецькими мовознавцями. О.В. Кунін, І.І. Чернишева, В.В. Виноградов, В.Н. Телія, В.А. Архангельський створили окрему область лінгвістичних досліджень – фразеологію. Увагу вчених було зосереджено на фразеологічних одиницях (далі – ФО), проблематика ідіоматичних МО була розроблена у меншій мірі. За висловленням В.М. Савицького у фразеології залишається невирішеною проблема єдиних критеріїв до виділення досліджених поєднань, тому неминуче має місце бути включення у предметне поле дослідження різнопланових одиниць. Фразеологія спирається на ідіоматичність поєднання, зв'язаність значення, клешованність мови, стиль автора й напрямку, цитатність, афористичність мови [12, С.208-210].

За висловленням Ч. Фернандо в основі ідіоматичності лежить традиційно спільна поява слів у сполученні. Основою рисою ідіоматичності виступає категорія стійкості [13, С.29-31].

За гіпотезою І.М. Шепелєвої ідіоми – це фразеологізми за своїм характером і відтворюються в готовому вигляді структури пропозиції або словосполучення. Ідіома, ідіоматизм – одиниця мови, що володіє ідіоматічністю. Структурно-мовні типи ідіоми виділяються на основі того, який тип мовного значення притаманний одиницям, виявляють невідповідність між їх формально вираженими ознаками [8, С.13-15].

В історії вітчизняної лінгвістики робилися спроби розробити альтерлі поняття ідіоми та ідіоматики. Так, І.Є. Анічков в своїх дослідженнях виділяв ідіоматику як окрему дисципліну і приділяв їй місце в системі лінгвістичних наук між синтаксисом і семантикою, так як вона "повинна використовувати дані синтаксису і підготовляти семантику як синтаксис використовує дані морфології і готує ідіоматику, і як морфологія використовує дані фонетики і готує синтаксис" [7, С.140-150].

За дослідженнями В.Н. Телія у вітчизняній лінгвістиці термін "ідіома" служить або синонімом терміну фразеологізм, або позначенням одного з підкласів [9, С.29-32]. За гіпотезою І.Є. Анічкова на протязі тривалого часу як вітчизняних, так і зарубіжних лінгвістів була зосереджена основна увага на понятті ідіоматичності. Він вважав, що поняття ідіоматичності є ширшим за ідіоми, бо є атрибутом не тільки ідіом, але й інших словосполучень і довших фрагментів дискурсу. Вітчизняна наука під ідіоматичністю розуміла "властивість МО формувати цілісне значення не із суми значень її складників або незалежно від них" [7, С.140-141]. У роботі І.Є. Анічкова "Ідіоматика і семантика", як вітчизняного лінгвіста, було запропоновано називати ідіоматикою науку про поєднання слів і протиставив її синтаксису і розглядав поєднання форм слів. До ідіом, або ідіоматизму, Анічков І.Є. відносив не тільки стійкі поєднання слів, а й повідомлення прийменників і слів типу *at liberty*, а також приказки та прислів'я. Анічков І.Є. висунув і проілюстрував теоретичне положення про те, що абсолютно вільних поєднань в мові не існує, тому так звані вільні словосполучення повинні вивчатися в рамках ідіоматики поряд з будь-якими іншими типами словосполучень, до найбільш ідіоматичних [7, С.142-148].

За теорією О.М. Мосейчука зарубіжна лінгвістика ідіоматичність тлумачила як здатність слів сполучатися і перетворюватися у процесі вживання на "знайомі" вирази, але не в усіх випадках слова, що

стоять поряд, можуть перетворитися на словосполучення й набути ідіоматичності [10, С.58-60].

За теоріями Н.М. Шанського та Сейдла Дж., Макморді для набуття ідіоматичності необхідна наявність чотирьох факторів:

– словосполучення повинні підпорядковуватися граматичним законам, вони повинні утворюються за певними моделями;

– інваріантність компонентного складу ФО, кліше та інших фраз;

– переносне значення більшості таких одиниць, що свідчать про природу їх утворення шляхом метафоризації або метонімізації;

– у фразеологізмі так чи інакше закладено культурний світогляд, притаманний колективній свідомості носіїв мови [4, С.34-35];

– п'ятий критерій – перекладний [2, С.20-23].

За практикою виникла необхідним розмежувати поняття "ідіома" на ширше поняття "ідіоматичність", що покриває як менші так і більші за словосполучення одиниці, а також конструкції та стійкі словосполучення, які не є ідіомами. Це підтвердив своїми висловлюваннями О.М. Мосейчук, підкреслюючи, що "ідіоматичність" визначає місце ідіом в системі ФО мови як її ядро, або ключова складова [10, С.53-54].

За висловленнями Д.О. Добровольсокого розрізняють внутрішньомовну і міжмовну ідіоматичність, при цьому властивість внутрішньомовної ідіоматичності незмінно і абсолютно внаслідок незмінності еталона порівняння, у той ж час як властивість міжмовної ідіоматичності мінливе і відносно внаслідок зміни еталона порівняння.

Як підкреслив Д.О. Добровольсокий внутрішньомовна ідіоматичність складається з таких параметрів, як семантична ускладненість, семантична цілісність МО. Семантична ускладненість припускає один одного і разом складають двоєдину властивість семантичного транспортування. Семантична цілісність МО передбачає наявність транспортування, але не обов'язково навпаки.

На думку Д.О. Добровольського поняття міжмовної ідіоматичності відображає специфічність структурно-семантичної будови однієї мови по відношенню до іншої та визначається на основі неможливості перекладу з однієї мови на іншу. Для ідіом в більшості випадках характерна наявність внутрішньої форми, які в своїй більшості базуються на прямих значеннях компонентів. За теорією Д.О. Добровольського внутрішні форми ідіом в своїй більшості базуються на прямих значеннях компонентів [14, С.279-285].

Питання ідіоматичних одиниць, фразеологізмів, риторичних прийомів, фігур лінгвісти досліджували з метою укладання методичних посібників, підручників із лексикології, стилістики, риторики, теорії та практику перекладу.

Література:

1. Алехина А.И. Идиоматика современного английского языка. – Мн.: Выш. школа, 1982. –279 с.
2. Сейдл Дж., Макморди. Идиомы английского языка и их употребление / М.: Высшая школа, 1983. – 286 с.
3. Чиненова Л.А. Проблемы развития английской идиоматики // Вопросы языкознания.-№ 2. М., 1983. – 267 с.
4. анский Н.М. Фразеология современного русского языка. – М.: Высшая школа, 1985. – 160 с.
5. Луконина Е.К. Идиоматическая фразеология в языке и речи / Луконина Е.К. – М., 1986. – 290 с.
6. Ярцева В.Н. Лингвистический Энциклопедический словарь // 1990 – 672 с.
7. Аничков И.Е. Идиоматика и семантика //Вопросы языкознания. – 1992. – № 5. – 167 с.
8. Шепелева И.М. Собственно идиомы в различных функциональных стилях в лексико-фонетическом освещении: дис. канд. филол. наук. М., 1993. – 125 с.
9. Телия В.Н. Русская фразеология. Семантический, прагматический и лингвокультурологический аспекты/ Телия В.Н. – 1996. – 288 с.
10. Мосейчук О.М. Проблема визначення кордонів ідіоматики. 2004.- № 17.- 372 с.
11. Селіванова О.О. Сучасна лінгвістика. Термінологічна енциклопедія/. – К., 2006. – 716 с.
12. Савицкий В.М. Основы общей теории идиоматики. – М.: 2006 – 208 с.
13. Ch.Fernando On Idiom: Critical Views And Perspectives: [Exeter Linguistic Studies, 5 / Fernando Ch. Flavell R]. Exeter: University of Exeter, 1981. – P. 18-48
14. Dobrovolskij D. Phraseological universals: theoretical and applied aspects / D. Dobrovol'ski; New York: Mouton de Gruyter, 1992. – P.279-301.

ОБРАЗ СОСНЫ В ЯПОНСКОЙ КУЛЬТУРЕ

Куренкова Т.Н.
Кандидат филологических наук, Сибирский государственный аэрокосмический университет им. академика М.Ф. Решетнёва

Ключевые слова / keywords: японская поэзия / Japanese poetry, сосна / pine-tree, символ / symbol

В своих предыдущих работах «Основные символы культуры и эстетики в японской классической поэзии» и «Символизм хризантемы в японской культуре» мы начали рассмотрение лишь некоторых основных образов японской поэзии «снег», «цветы», «луна» [3, 10-12], «хризантема» [4, 54-56], «аромат сливы» [2, 20-22].

Е.Э. Войтишек в своей работе «Растительный код» в культуре Японии в контексте синтоистской обрядности (на примере цветочных карт хана-фуда) пишет «Цветочные карты 花札 хана-фуда, изобретенные на основе старинных карт в начале XIX в., сумели вобрать в себя своеобразие японского национального духа и стать поистине любимым народным развлечением» [1, 131].

Что касается внешнего вида карт, растения, животные и птицы четырех времен года, надписи на свитке тандзаку со стихами в жанре танка, специфические образы, – все это является чисто национальным японским явлением. В том виде, в каком цветочные карты дошли до нас, они представляют собой колоду из 48 карт с изображением деревьев, цветов и растений, соответствующих четырем сезонам и двенадцати месяцам года: сосны, сливы, сакуры, глицинии, ириса, пиона, леспедецы, мисканта, хризантемы, клена, ивы, павлонии [1, 132].

Рассмотрим в данной статье символизм только одного растения, изображенного на карте января – сосны.

Сосна – это символ счастливого Нового года. В первые дни Нового года жилище украшали не только сосновыми ветками мацу-кадзари, но и фигурками журавля. Сосна и журавль в японской культуре являются символами долгой и счастливой жизни, поэтому часто изображаются вместе. Недаром в японском языке до сих пор бытует полностью соответствующее названию первой карты выражение мацу-ни цуру (букв. ‘журавль на сосне’), означающее пожелание долголетия. Непременным элементом новогоднего убранства домов в Японии издавна считается украшение кадомацу – «сосна у ворот» [1, 132].

Вечнозеленые ветви хвои являются для японцев с древних времен выражением неизменности, постоянства, стойкости, а также не увядания, долголетия. Отсюда и символическое значение хвойных растений с древнейших времен: вековая сосна в японской литературе, поэзии, живописи служит образом долголетия, мужества, моральной стойкости.

* * *

Все в лунном серебре.
О, если бы вновь родиться
Сосною на горе!
Рёта (Пер. В. Н. Марковой) [7].

* * *

Как сказать -
Что значит
Сердце?
Шум сосны
На мумиэ.
Иккю (Пер. Т. Григорьевой) [6, 26-27].

К тому же сосна в японской поэзии – олицетворение тоски, женской грусти, томительного ожидания.

* * *

Пусть, расставшись, уйду.
Но если узнал бы,
Что ждешь как сосна,
Растущая на вершине Инабу,
Тотчас бы вернулся.[6, 27].

* * *

Сколько снегов уже видели,
Но сердцем не изменились они -
Ветки сосен зеленые.
Басё [6, 27].

Зимой, по мнению японцев сосна кажется зеленее. О сосне японцы также говорят, что она еще «с вершок, а уже видно, что из нее доска выйдет». Сосна с ее неизменным вечнозеленым убранством прежде всего – олицетворение постоянства, жизнестойкости и долгожития. Излюбленное дерево живописцев и поэтов.

Классическая японская живопись «китайской школы» обычно выражает грандиозность и величие природы. При этом пейзаж представляет собой не натуралистическую передачу конкретных черт определенной местности, но обобщающий, типический образ японской природы. И человек здесь, как правило, изображен не крупным планом, не доминирующей фигурой, а в виде одинокого отшельника у своей едва заметной хижины, у горного ручья или у причудливо изогнутого ствола вековой сосны, символизирующей долголетие человеческой жизни, с едва видными в серо-белой туманной дымке горными вершинами, которые создают представление пространства, а вернее – символизируют объемность и перспективу [7].

Изображение сосны широко представлено в японской живописи. Картина Хасэгавы Тохаку «Сосны» получила мировую известность, также известны его работы «Сосны и цветущие растения», «Сосновая роща» [8].

Другими примерами японской живописи, на которых запечатлена сосна являются: «Сосна, птица и жук» Сузуки Касон, «Сосны в снегу» Огата Кензан, «Журавли на ветке сосны» Кацусика Хокусай, «Старая сосна и павлин» Ито Дзякутю.

Для японца дерево растет стихийно. Если же его растит человек, это – дерево не природное, оно сделано человеком. А то, что делает человек, есть искусство; или, во всяком случае, может быть искусством. К тому же между «мастерством» и «искусством» – грань трудноразличимая. Поэтому «выращивание деревьев» (растений) есть и мастерство и искусство. Из этого вытекает его подчинение эстетическим устремлениям человека. Вдохновляется художник-растениевод действительностью – и его творческим трудом создается «двухсотлетняя сосна» – точно такая, какой она бывает в природе: со скрюченными от старости «руками», «пальцами», с искривленным, сгорбленным станом, вся замшелая, седая. Только – в горшке, миниатюрная. Вдохновляется художник-растениевод фантазией – и рождается сосна с самыми причудливыми очертаниями, каких в природе не бывает, какие грезятся художнику-мечтателю. Тоже миниатюрная. Словом, и в этом искусстве, как и во всяком другом, есть «реализм», «романтика», «импрессионизм», «конструктивизм», «экспрессионизм» – вплоть до «супрематизма». Карликовые деревья и растения держатся в помещении в специальных кадках, в нарядных черепичных, глазурованных, разноцветных цветочницах, форма и очертания которых сообразуются с рисунком растения, гармонируя с ним, образуя вместе законченную композицию, своего рода единый ансамбль.

Особенно широкое распространение получили такие растения, как стелющаяся сосна, низкорослая черная сосна, напоминающая своим видом многовековую, древнюю сосну [7].

Т. Н. Пермякова в своей статье «Особенности выражения сезонных слов-фитонимов (на материале поэзии Басё)» пишет: «Мир растений дал японскому народу очень богатую систему символов эталонов: сакура, слива, сосна – это самые почитаемые представители растительного мира. Важную роль в японской картине мира играют и другие представители рас-

тительного мира: ива, кипарис, бамбук и многие другие. Не меньшее значение имеют цветы: лотос, пион, хризантема, орхидея. В японской поэзии многие растения ассоциируются с человеческими типами характера и определенным сезоном времени года. Символические действия с растениями обозначают важнейшие вехи в жизни человека, намекают на дальнейшее развитие события в его судьбе. Трудно представить японскую литературу, да и вообще литературу любого народа без использования фитонимов [4, 54].

Сосна является зимним словом – фитонимом. Первые дни Нового года раньше назывались мацу но ути – «неделя сосны».

* * *

Моросящий дождь –
Размечталась о снегах
Грустная сосна
Басе (Пер. В. Н. Марковой)

Сосна традиционный образ ожидания, постоянная омонимическая метафора: まつ«сосна» ассоциируется с まつ – ждать, т. е. идет своеобразная игра слов. Идея этого хайку, в том, что в начале зимы в период дождей (моросящий дождь поздней осенью или зимой) все деревья изменяют свой внешний вид, кроме сосны, которая изменит свой вид, когда ее покроет снег. Красота может быть глубоко скрыта. Ощущение прекрасного в природе и в жизни человека сродни внезапному постижению истины, извечного начала, которое согласно буддийскому учению, незримо присутствует во всех явлениях бытия [5,53].

Приведем несколько поэтических примеров, описывающих образ сосны.

* * *

Осенняя луна
Сосну рисует тушью
На синих небесах...
Рансецу Хаттори (Пер. В. Н. Марковой) [9].

* * *

Все сосны в горах
Уже обрели очертанья,
И ветви видны
До самой последней иголки, –
Луна осенней ночи...
Кагава Кагэки (Пер. А. Долина) [9].

* * *

Итак, друзья, скорей в страну Ямато!
Туда, где сосны ждут на берегу!
В заливе Мицу
Где я жил когда-то,
О нас, наверно, память берегут!
Окура Яманоуэ (Пер. А.Е. Глускиной) [9].

* * *

У каждых ворот
Стоят молодые сосны.
Праздничный вид!
Во все дома без разбора
Сегодня пришла весна.
Нарикиё Сато (Пер. В. Н. Марковой) [9].

* * *

О ком я скажу теперь:
Вот он, мой давний знакомец?!
Сосна в Такасаго стара,
Но могу ль перемолвиться с нею,
Как с другом старинным своим?
Окикадзэ Фудзивара (Пер. В. Становича) [9].

В японской поэзии мы находим утверждение красоты в незаметном, обыденном простом. Поэзия Японии отличается возвышенным строем чувств и в то же время удивительной простотой и жизненной правдой. В нем отражается свойственное японцам чувство прекрасного, тонкое понимание красоты, в котором существует способность испытывать печальное очарование вещей (моно но аварэ). Благодаря японской поэзии мы ощущаем представление японцев о природе и их желании жить в согласии с окружающим миром. Все человеческие чувства и отношения, прочно срослись с поэзией и природой [5,53].

Образ сосны, рассмотренный в данной работе является ярким примером, подтверждающим мнение высказанное Т.Н. Пермяковой.

Литература

1. Войтишек, Е.Э.«Растительный код» в культуре Японииив контексте синтоистской обрядности (на примере цветочных карт Хана-Фуда) / Е. Э.

Войтишек // Гуманитарные науки в Сибири. 2009. № 4. С. 131-138.
2. Куренкова Т.Н. Аромат сливы в японской поэзии / Международная научно-практическая конференция // Филология,социология и культурология. Современные фундаментальные и прикладные исследования. / Filologia, socjologia i kulturoznawstwo. Nowoczesne badania podstawowe i stosowane. 29.04.2017 – 30.04.2017 Сопот/ Sopot. С. 20-22.
3. Куренкова, Т.Н. Основные символы культуры и эстетики в японской классической поэзии / Т.Н. Куренкова // Филология, социология и культурология. Обсуждения современной науки / Filologia, socjologia i kulturoznawstwo.Priorytetowe obszary badawcze: od teorii do praktyki (28.02.2017). Люблин / Lublin. С. 10-12.
4. Куренкова Т.Н. Символизм хризантемы в японской культуре / Международная научно-практическая конференция // Филология, социология и культурология. Теоретические и практические аспекты развития современной науки /Filologia, socjologia i kulturoznawstwo. Teoretyczne i praktyczne aspekty rozwoju współczesnej nauki 30.03.2017 – 31.03.2017 Ченстохова/Czestoc. С. 54-56.
5. Пермякова, Т.Н. Особенности выражения сезонных слов-фитонимов (на материале поэзии Басё) / Т.Н. Пермякова // Социосфера. 2015. № 4. Филология. С. 51-54.
6. Федоренко Н.Т. Кавабата Ясунари. Краски времени. – М.: Советский писатель, 1982. – 464 с.
7. Федоренко Н.Т. Японские записи [Электронный ресурс] – Режим доступа:http://lib.ru/EMIGRATION/FEDORENKOW/japan.txt_with-big-pictures.html (Дата обращения: 26.05.2017).
8. Японская классическая живопись: самые известные имена [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://www.luxemag.ru/art/13546.html (Дата обращения: 13.04.2017).
9. Японская поэзия: [Электронный ресурс] – Режим доступа: http://japanpoetry.ru/poetry (Дата обращения: 13.04.2017).

ANXIETY FEATURES OF SENIOR PRESCHOOL-AGED CHILDREN

T. A. Veres
student of Psychology Faculty Dragomanov National Pedagogical University

S.V. Horokhov
scientific supervisor, PH.D., Associate Prof. of Psychology Faculty Dragomanov National Pedagogical University

Keywords: the behavior of anxious children, anxiety, the children of the senior preschool age, the problem, methods, relationship.

The main factor causing the emergence of anxiety in preschool children, is a violation of the parent-child relationship manifested in instability behavior and requirements of parents and their authoritarian, dominant position.

Relevance. The study investigates the causes of formation and consequences of anxiety in preschool children, the consideration of theoretical and practical issues related to its diagnosis, prevention and overcoming. A study of anxiety of preschool children is extremely important in connection with the issue of emotional-personal development of children, preservation of their health. In this paper we consider one of the unexplored aspects of the question of factors causing the manifestation of high anxiety in children of preschool age.

The relevance of the chosen research topic is determined by the tasks of psychological-pedagogical practices assigned to it in connection with the modern requirements of the society to various aspects of the health of the child. Children, especially preschool, is crucial in the formation of the personality of the child, as this period of life are largely determined his entire subsequent development of the main characteristics and personal qualities. It is especially important to pay attention to what will be the initial stages of transition to new type of relationship of the child with others outside the family, as will change the nature of the activities for admission to preschool educational institution.

The change of social relations can provide for a child with serious problems. Many children in periods of adaptation to the kindergarten, the school begin to experience anxiety, emotional tension, become restless, withdrawn, whiny. It is especially important at this time to monitor the preservation of mental and emotional well-being of the child. The study takes into account that the inclusion of new social relations, joint activities with other adults, the experience can either help the child to adapt to unusual conditions or adversely affect its level of adaptation. Adverse circumstances, negative emotional experience in life situations may lead to various undesirable consequences, one of which is expressed in the formation of high anxiety in children.

The problem of diagnostics and prevention of child anxiety deserves special attention, since, adding to the property and personal quality child preschooler anxiety can manifest itself at school age stable personal trait, and in adult life, become to be the cause of neuroses and psychosomatic diseases.

On this issue, had a number of foreign and domestic researchers. In foreign psychology the problem of anxiety developed fully enough in domestic psychology research on this issue is quite rare and sporadic, except for V. R. Kislowski (1972); A. M. Parishioners (1977, 2000); Y. L. Hanina (1978,1991); I. A. Musina (1988); M. V. Astapova (1992). Currently in our country, the anxiety is studied mainly in the narrow confines of specific problems: school anxiety (E. V. Novikov, T. A. Nezhnova, A. M. Parishioners, 2000), exami-

nation anxiety (V. S. Rotenberg, S. M. Bondarenko, 1989), the anxiety of expectations in social interaction (V. R. Kislovskaya, 1972; A. M. Parishioners, 2000). A relatively large amount of research in Russian psychology devoted to the study of anxiety in adolescents and adults, studies of anxiety and possibilities of its correction in preschoolers are almost there. This fact determines the lack of timely help anxious preschoolers that leads to the emergence of a number of psychological difficulties in childhood: anxiety is a precursor of neurosis (K. Nehpew, 1937; A. I. Zakharov, 1988; A. S. Spivakovskaya, 1988; B. D. Karvasarsky, 1990; A. Freud, 1993); contributes to behavioral disturbances, disorganization of the intellectual and productive activities (N. In.Imedadze, 1971; H, Spielberger, 1983; L. N. Sobchik, 1985; H. Heckhausen, 1986; V. S. Rotenberg, 1989; I. A. Musin, 1993).

Revealed many causes of child anxiety. As the external source can confidently be considered only parent-child and family relations, the violation of which leads to constant microtrauma of children (A. I. Zakharov, 1988; A. M. Parishioners, 2000). However, in the literature practically there are no data on characteristics of these relationships, and the impact of personal qualities of parents on the emergence of anxiety in preschoolers.

Thus, consideration of the reasons for the emergence and fixation of anxiety in school age, possibilities of its correction in connection with the characteristics of the family environment appears to us to be relevant and appropriate to the challenges of development of psychological theory and practice needs.

The aim. The reasons for the formation and investigation of child anxiety in preschool age.

To achieve this goal, we solved the following tasks:

to study the theoretical justification of the phenomenon of anxiety,

to consider the social and psychological causes of anxiety in preschoolers,

to identify the behavior of anxious children,

to identify ways of overcoming anxiety,

to undertake and perform the experimental study of anxiety level in children of preschool age.

The object of study in thesis work is the study of the dynamics of anxiety in preschool children, the individual forms of its manifestation.

The subject of study in thesis work are the sources, causes, peculiarities of manifestations of anxiety in children of preschool age, methods of overcoming of this condition.

A study of anxiety of preschool children is extremely important in connection with the issue of emotional-personal development of children, preservation of their health. In this paper we consider one of the unexplored aspects of the question of factors causing the manifestation of high anxiety in children of preschool age.

The relevance of the chosen research topic is determined, on the one hand, the urgent tasks of psychological-pedagogical practices assigned to it in connection with the modern requirements of the society to various aspects of the health of the child: on the other hand, mental, psychological, physiological. the theoretical and empirical significance of the problem of anxiety in the individual-personal development of the child, insufficient, in our opinion, the separate study of the causes of anxiety in preschool children, lack of a set of reliable techniques for its detection and effective methods of prevention.

Children, especially preschool, is crucial in the formation of the personality of the child. As the main characteristics and personal qualities are formed in this period of life and largely determine all its subsequent development; it is especially important to pay attention to what will be the initial stages of transition to new type of relationship of the child with others outside the family, as will change the nature of the activities for admission to preschool educational institution.

The first Chapter was devoted to the theoretical explanation of the phenomenon of anxiety. This Chapter describes the research problem of anxiety in foreign and domestic psychology, discussed the nature and signifi-

cance of anxiety of preschool children considered anxiety as an emotional state that accompanies the preschooler.

We have identified the essence of the concept "anxiety", it differs from the concepts of "anxiety" and "fear". The analysis of literature we found that personal anxiety is a manifestation of the emotional distress of the child, the reasons for its emergence – prenataln and Natal factors, the shortcomings of family education, errors and pedagogical impact, also found that speech and communication difficulties hinder the establishment and maintenance of contacts with peers, it is the cause of the anxiety.

For modern psychology relevant is the question of the relationship of emotion and speech in the ontogenetic development, in particular, the problem of anxiety in children with speech pathology. In anxious children demonstrated the qualities of shyness, shyness, suggestibility, or, on the contrary, aggressiveness and other negative manifestations.

As some of the children's communication skills are weak, we have assumed that remedial and developmental work should be aimed not only at reducing anxiety, but also on the development of communication skills, to increase awareness of their own values on the development of confidence in their own abilities and abilities the most successful in behavior and interaction with others.

The investigation is devoted to the analysis of socio-psychological aspects of anxiety preschoolers and methods of overcoming of this condition. In preschoolers and primary school children anxiety arises from the frustration of needs for reliability, security, from the immediate environment and reflects the dissatisfaction of this need, which can be viewed in this age as leading. During these periods, the anxiety is not the personal education, it is a function of adverse relationships with close adults.

For each age period there are certain areas, objects of reality, that cause increased anxiety in most children, regardless of the presence of a real threat or the anxiety and continuing education.

These "age of anxiety" are the result of the most important social needs. From early childhood the anxiety generated by the separation from the mother. At the age of 6-7 years, plays a Central role to adaptation to school, in the younger adolescent communication with adults (parents and teachers) in early adolescence – about the future and the issues associated with gender relations. The behavior of anxious children is marked by frequent manifestations of worry and anxiety, these children live in constant tension, all the time feeling threatened, feeling that at any time may encounter failures.

The investigation is the experimental study of anxiety level in children of preschool age. This section covers methods of research, the results of this study, given the mathematical-statistical processing of the results. Proposed remedial work aimed at reducing the level of anxiety in children of preschool age. In the study of anxiety of the children of the kindergarten revealed that most children have average and high levels of anxiety and self-esteem, which is an indicator of their emotional distress, what can we say – anxious children in need of corrective action.

The data obtained prove that with the help of remedial and developmental classes, it is possible to reduce the level of anxiety in preschoolers. Along with classes you need to meet the recommendations of educators and parents in interaction with preschoolers.

The research hypothesis was confirmed, the conclusions and recommendations were grounded on the basis.

LITERATURE:

1. Alconi D. B. Mental development in childhood./ Ed. by D. I. Feldstein. – M.: IPP,2005. – 416 p.
2. Imedadze, N. In. Anxiety as a factor in exercises in preschool age / Psychological research, Tbilisi, Izd-vo Metsniereba, 1966. – p. 45-57.
3. Kochubey B. Novikova E. Shortcuts for anxiety // Family and school.-2008.- No. 9.
4. Stolyarenko L. D. basic psychology. – Rostov:Phoenix,2007. – 452 p.
5. Vygotsky P.S. Game and its role in the mental development of the child. Transcript of the lecture given in 1933 in lgpi them. Herzen.

ИСПОЛЬЗОВАНИЕ ИГР НА УРОКАХ АНГЛИЙСКОГО ЯЗЫКА

Джакипова Л.С.
Старший преподаватель, магистр переводческого дела,

Курмашева Г.Б.
Старший преподаватель, магистр педагогических наук,

Примжарова Р.Х.
Старший преподаватель английского языка Алматинский технологический университет

Ключевые слова: методы, игры, лексика, речевые образцы, коммуникация, взаимодействие

Проблемы повышения эффективности методов преподавания иностранных языков остаются актуальными и приобретают сегодня статус важной общенациональной задачи. Инновационные преобразования в системе образования в республике Казахстан проявляются в оперативном изучении и освоении интерактивных методов и дистанционного обучения, а также дальнейшей разработки новых методов и приёмов обучения. Происходящие в системе образования инновационные преобразования позволяют выявить и освоить хорошо зарекомендовавшие себя на практике методы обучения и разработать новые методы и приёмы обучения. Как отмечает К. Ангеловски: «Нововведения представляют собой долгосрочную инвестицию в будущее. Для того, чтобы привить вкус к новаторству, воспитать личность, которая будет стремиться создавать новшества, само образование должно быть проникнуто нововведениями, в нём должен преобладать дух и атмосфера творчества» [1, 44].

Игра не является новым приёмом в обучении иностранному языку, об обучающих возможностях игр известно издавна. Многие выдающиеся педагоги справедливо обращали внимание на эффективность использования игр в процессе обучения. В игре проявляются особенно полно и порой неожиданно способности человека, ребёнка в особенности. Игра – это особо организованное занятие, требующее напряжения эмоциональных и умственных сил. Игра всегда предполагает принятие решения – как поступить, что сказать, как выиграть? Желание решить эти вопросы обостряет мыслительную деятельность играющих учеников. Для учащихся младших классов игра, прежде всего увлекательное занятие, этим она и привлекает их и преподавателей иностранного языка. В игре все изучающие язык равны, она посильна даже слабым ученикам. Более того, слабый по языковой подготовке ученик может стать первым в игре: находчивость и сообразительность здесь оказываются более важными, чем знание предмета. [2, 43]. Чувство равенства, атмосфера увлечённости и радости, ощущение посильности заданий – всё это даёт возможность учащимся преодолеть стеснительность, мешающую свободно употреблять иностранные слова, и благотворно сказывается на результатах обучения.

Игра – понятие широкое. С одной стороны, это и игра по ролям, это и игра по заранее установленным правилам, в котором между игроками происходит своеобразное соревнование. С другой стороны, игра представляет собой небольшую ситуацию, построение которой напоминает

драматическое произведение со своим сюжетом, конфликтом и действующими лицами. Ситуация игры – это ситуация реальной жизни, которая определяется соревнованием. Несмотря на чёткие условия игры и ограниченность используемого языкового материала, в ней обязательно есть элемент неожиданности [3, 68].

Целью настоящей статьи является показать эффективность и продуктивность использования игр на занятиях по английскому языку в формировании и развитии речевых навыков на начальном этапе обучения. Мы рассматриваем игру как ситуативно-вариативное упражнение, где создаётся возможность для многократного повторения речевого образца в условиях, максимально приближённых к реальному речевому общению с присущими ему признаками – эмоциональностью, спонтанностью и целенаправленностью речевого воздействия.

Игры способствуют выполнению важных методических задач, в зависимости от целей, их можно разделить на две большие группы подготовительные игры и творческие игры. К подготовительным играм мы относим фонетические, грамматические и лексические игры, а к творческим – аудитивные и ролевые игры. Рассмотрим грамматические и лексические игры, которые можно успешно применять на начальном этапе обучения английскому языку.

При овладении грамматикой в школьном курсе английского языка особое внимание следует уделить теории, а также её сочетанию с речевой практикой, и последовательному осуществлению принципа сознательности. Роль этого принципа при овладении грамматикой особенно велика. Основными целями грамматических игр являются следующее:

– научить учащихся употреблению речевых образцов, содержащих определённые грамматические трудности;

– создать естественную ситуацию для употребления данного речевого образца;

– развить речевую активность и самостоятельность учащихся.

Игры включают наиболее важный грамматический материал – глаголы *be, have, may, can, must* конструкцию *there is/ are*, временные формы группы *Indefinite, Continuous, Perfect*, косвенную речь, условные предложения и другие темы. Большинство игр основано на соревновании с подсчётом очков. Игры могут проводиться между учащимися по принципу индивидуального первенства или по командам. Интерес к играм у учащихся может держаться не только на соревновании. Так, в игре «Who is he (she)?» учащимся нравится изображать животных, а в играх «Peter and Paul» «Blind Man's Buff» «Who is afraid of the tiger?» «Mother, may I take one step?» им интересно проявить свою ловкость и находчивость.

Роль лексики для овладения английским языком не менее значительна, чем грамматики. Именно лексика передаёт непосредственный предмет мысли в силу своей номинативной функции, она, поэтому проникает во все сферы жизни, помогая отразить не только реальную действительность, но и воображаемую. Эта идея точно выражена Н.И. Жинкиным: « Слова – это имена вещей, явлений, событий, имена всего того, что есть и может быть в действительности» [4, 64].

Владение словом является важнейшей предпосылкой говорения, но в репродуктивных видах речевой деятельности знание только значения слова недостаточно: здесь не меньшую роль выполняет владение связями слов и образование на их основе словосочетания. Лексические игры преследуют цели:

– тренировать учащихся в употреблении лексики в ситуациях, приближённых к естественной обстановке;

– активизировать речемыслительную деятельность учащихся;

– познакомить учащихся с сочетаемостью слов.

Наиболее распространёнными лексическими играми являются: «Number Snatch», «Memory Game», «Geography», «Fruit Basket», «What kind» и другие.

Игра «Memory Game» помогает тренировать память учащихся. Например, преподаватель спрашивает: Marat, what are the capitals of England and the USA?

Marat: London and Washington.

Teacher: Alma, repeat what Marat has just said and tell the capital of France.

Alma: Paris, London, Washington.

Teacher: I'm very sorry, but you've made a mistake. First call the capitals of England and the USA and then name the capital of France.

Alma: London –Washington –Paris.

Teacher: You're right. Let's continue training our memories.

Таким образом, лексические игры помогают закрепить новые слова и выражения, запомнить их, а также способствуют тренировке памяти. Содержанием коммуникативного обучения является такое владение языком, которое позволяет обмениваться идеями, значимой информацией.

В последнее время в качестве содержания обучения на первый план выдвигается обучение речевому взаимодействию. Речевое взаимодействие – это воздействие людей друг на друга в целях побуждения к ответным речевым и неречевым действиям. Если нет взаимодействия, нет коммуникации [5, 87]. Взаимодействие создаёт мотив и стимул для коммуникации. Включение речевой деятельности в качестве средств выполнения самой разнообразной работы, интересующей школьника, позволяет полнее учитывать его интересы и склонности в учебном процессе, развивать стремление к самообразованию, связать обучение с жизнью.

Таким образом, применение различных видов игр на занятиях по английскому языку является одним из эффективных приёмов, способствующих формированию и развитию речевых навыков и умений, самостоятельного мышления и в целом активизации речемыслительной деятельности учащихся.

Использованная литература

1. Ангеловски К. Инновации и учителя. Москва.:1991. – 44с.
2. Алесина Е.В. Учебные игры на уроках английского языка. Иностранные языки. Москва.:1987. – 43с.
3. Будко Г.В. Языковые игры на уроках английского языка. Иностранные языки. Москва.:1986. – 68с.
4. Жинкин Н.И. Механизмы речи. Москва.:1966. – 64с.
5. Пассов Е.И. Коммуникативный метод обучения иноязычному говорению. Москва.:1988. – 87с.

«МІЖ НАРОДАМИ СИН НАРОДУ Я…»: МАЛА ПРОЗА ВАСИЛЯ ХМЕЛЮКА МІЖВОЄННОЇ ДОБИ

Жиленко І. Р.
докторант, Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка

У статті висвітлюється прозова творчість художника й поета Василя Хмелюка празького періоду. Аналізуються мініатюри в жанрах малої прози, визначаються їхні художні домінанти.

Ключові слова / Key words: мала проза / small prose, мініатюра/ miniature, поезія в прозі / poetry in prose, символ / symbol.

В український культурний простір із початком періоду перебудови повернулося безліч імен письменників, які внаслідок Жовтневого перевороту й національно-визвольних змагань опинилися за кордоном. Серед них – Василь Хмелюк (1903–1986), який із армією УНР у 1920 році перейшов на еміграцію, вивчав у Краківській Академії Наук образотворче мистецтво, у 1922 році продовжив навчання у Празі, а з 1928 року до кінця життя замешкував у Парижі. Широко відомий поза межами України художник, він повертається на батьківщину як маловивчений поет і до цього часу не знаний як автор малої прози. Вивченню творчості художника-постімпресіоніста Хмелюка присвятив книгу мистецтвознавець О. Федорук [5]. Чи не перше знайомство з творчістю поета відбулося завдяки авторам-упорядникам антології сучасної поезії на Заході «Координати» (1969) Б. Бойчуку й Б. Т. Рубчаку, які проаналізували його твори, вміщені у збірках «Гін» (1926), «Осіннє сонце» (Прага, 1928) і збірці під назвою «1926, 1928, 1923» (Прага, 1928 [1, 197–211]). Літературознавці Т. Салига [4] і Н. Мочернюк [3] звернули увагу на творчість Хмелюка як одного із маловідомих поетів «празької школи». Отже, дослідження його творчої спадщини триває, тому на часі важливим є питання вивчення поетики малої прози В. Хмелюка, вміщеної на сторінках українського часопису «Нове життя» (Прага), у чому й полягає актуальність нашої роботи.

В українській літературі початку XX ст., яка розвивалася під знаком модерну, особливою активністю відзначилися малі та фрагментарні прозові форми – поезія в прозі, малюнок, акварель, ескіз, шпіц тощо. Письменники-емігранти, зокрема і Хмелюк, продовжили творчі пошуки доби модернізму. Як зазначав Т. Салига, поетові збірки «оригінальністю не вирізняються», адже автор, хоча «багато експериментує», ще тяжіє до наслідування, зокрема М. Семенка [4, 68, 70]. Про це твердили й укладачі антології, однак свідчили про найцікавіший у першій збірці твір – «Ніч», «повний незвичайних образних знахідок», і називали його «поемою в прозі» [1, с. 198]. Слушні зауваги науковців стосовно творчих експериментів Хмелюка у поезії [4; 3] можна застосувати й до малої прози, яка є ніби сестрою-близнюком поетичній творчості автора. Поезія й мала проза (назвемо її мініатюри – «невеликий за обсягом, композиційно довершений літературний твір, який узагальнює думку»; «стосується малих жанрів» [2, 47]) злились у автора у єдиній неповторній естетичній якості.

Мініатюри Хмелюка представлені різними жанрами: поезія в прозі, образок і шкіц. Хоча жанровий поділ щодо двох останніх досить умовний і часто ці жанри вживаються як синоніми, ми вирішили залишити назву шкіц («стислий, епізодно окреслений твір, своєрідний начерк» [2, 588], яку дав сам автор. Його «Шкіци» – це

дев'ятнадцять коротеньких ліричних замальовок, у кожній із яких відчутно домінування головного повторюваного символу, який іноді «драбинкою» переходить у наступну частину: «вітер», «червоний», «жовтий», «народу син». Письменник широко використовує інверсію. Слова одного зі шкіців можна вважати девізом його творчості: «Між народами син народу я і тримаю у вітрі мрію свою…» [8, 57]. Твір наповнений яскравою колористикою. Серед кольорів домінують червоний («червона п'ята», «червоний стяг», «червоний вітер», «червоні пасма»), жовтий («жовтий лоб», «жовте око»), синій («сині ироди», «синій холод»), чорний («чорна пісня», «чорні журавлі», «чорний окіян»). Усі вони є відгомоном революційних подій і визвольних змагань. Звукове наповнення творів поступово переходять в екзистенціальні символи, які доповнюються влучною метафорою та яскравим епітетом: «гнилий погляд», «крик здушений», «очима згашений», «скигління, врите ножем в серце», «курява жаху», «шпурнув каменем терпких днів», «бур'ян ляку», «попіл пустелі» [8, 56–58]. Через сміх, музику, грім, шум води, крик, зойк, скигління ліричний герой зливається із середовищем і ніби розчиняється в ньому, однак рятівним виявляється «дикий кінь кохання», на якому ліричний герой тікає далеко «в поле зеленої куряви» [8, 58]. І кольори, і звуки несуть на собі психологічне навантаження. «Експересія руху, активність дієслівних форм <…> – це не ритмічна декорація, а наближення до реальності», – писав Т. Салига про поезію Хмелюка [4, 73]. Рівною мірою це відноситься й до розглянутих мініатюр.

Дещо інше змістове навантаження має твір під назвою «Основи», написаний у жанрі філософського образка і елементів начерку. У п'яти образках («невеликий за обсягом прозовий твір, основою якого є ескізи зображення певної події або сцени» [2, 141]) зображений рух історії. Автор, наголошуючи на змістові людського життя, малює символічну фігуру людини на дорозі (символ життя): «…людина на вогнево-зеленому, весняному тлі природи – вона ясна, за саме сонце ясніша». Поступово її силует «зникає з плану природи і не лишає в цілім світі найменшого сліду по собі» [7, 16]. Хмелюк наголошує на двох чинниках, без яких неможливе існування – вода і вогонь, причому останній – «найбільша сила, що од віку є і не нищиться» [7, 17]. Далі автор розмірковує про фізичне знищення людьми одне одного і як наслідок – «загибель мільйонів». Філософського змісту наповнений третій образок, у якому подано міфологічний символ гадюки, яка «звила кубло» і «спокійно проживала свій вік», дбаючи лише про власну безпеку. Однак прийшов чоловік і наступив на її «живе тіло, роздушивши кістки», а вона, скривджена, змагаючись зі своїм гнобителем, ужалила його в ногу. Письменник доводить філософську думку стосовно життя, яке є боротьбою за існування. Далі пише про любов як основу життя, але й вона виявилася не вічною («заходило сонце за обрій»; «і стали вони частиною густого намулу»). Нарешті через сприйняття жайворонка, який дивувався «голосно з катастроф у природі і нічого не тямив у подіях», і контраст вічної природи з цивілізацією – «шипінням залізних машин» [7, 17] – зображує митець основу сучасного екзистенціального життя.

Згадувана вище «Ніч», вважаємо, є зразком мініатюри у жанрі поезії в прозі. Така насичена різноманітними художніми засобами модерністська річ належить до творів-експериментів. Автор надмірно вживає три крапки, про що зауважувала Мочернюк [3, 285], вільно поводиться з мовою, ніби пустотливо грає словами, як фарбами: «Лише Бездомний глянув м'яко й зелено і кружляючи поглядом кішки… – І йому хтось вбив терпкий кілок у голову, – він, як жінка, що не скаже про своє кохання» [1, 206–207]. Стилістика твору, як і поезії, тяжіє до футуристичної, вона також зосереджена на власному «еґо» [4, 72]. Ніч народжує в голові художника без-

ліч образів, які мають чудернацький вигляд. «Дзвінка» на початку твору, добігаючи кінця, ніч перетворюється на «беззубу». Пануюче місце займають думки про кохання, яке подано як потік свідомості, як нашарування безкінечного ряду образів (погляд кішки –зорі сміху – холодне залізо – синій пес – синьозорий – зрадлива коханка – залізний усміх). Головна думка міститься у таких словах: «І я бажанням кохати згоряю в пеклі зради безчолих коханців…» [1, 210]. Хмелюк використовує колоритні художні засоби: «мрії мої злизує сонне сонце», «тишить сивою кішкою моя мрійна мета», «гострими мечами сік моє волосся ранок» та інші.

Ніби продовженням попередньої ночі є наступна, яка «давила тривогою», змальована в поезії у прозі «Лінія і пляма». Прийом паралелізму допомагає авторові показати творчі муки митців поряд із життєвими негараздами, що відбуваються у світі, про що свідчать такі словосполучення: «нетривкість у всьому», «загальне недовір'я», «мертві очі вікон», «безсилі вікна наших дідуганів». Художники намагаються знайти той ключик, де б поєдналися лінії з барвою. Один переконував іншого, що «лінія – це все… і смерть плямі, смерть барві…» [6, с. 21] Інший, більш досвідчений, доводив важливість власної праці, завдяки якій той переконається «й на вартості ліній, й того гнилого баревного жаху» [6, 21]. Проте молодість бере своє, адже так «хотілося погойдати серце на блискучих зорях», тому двоє приятелів опиняються на даху, щоб «діловито» мовчати, однак «ніч обіцяла провалля несподіванок»: героїв вабить місто, жінки («нас дурманять теплі, хороші вії»), бажання випити («добрий старий мед легко п'ється на борг»). Думка автора подана символічно: варто спостерігати за життям ніби зверху, водночас знати середовище, яке є основою його творчості. Тому і вчить старший товариш свого приятеля: «треба в роботі виходити з середини, з утроби» [6, 21].

Отже, мініатюри Василя Хмелюка є різні як за жанровими ознаками, так і за змістом. Вони свідчать про творчі пошуки автора-модерніста, експерименти зі словом, філософський світогляд і художній хист. Мала проза Хмелюка є ніби продовженням і водночас доповненням його поетичної та малярської спадщини, без вивчення якої картина творчості митця буде незавершеною.

ЛІТЕРАТУРА

1. Координати, Антологія сучасної української поезії на заході: у 2 т. – Мюнхен: В-во «Сучасність», 1969. – С. 197–211.
2. Літературознавча енциклопедія: У двох томах. Т. 2 / Авт.-уклад. Ю. І. Ковалів. – К: ВЦ «Академія», 2007. – 624 с. (Енциклопедія ерудита).
3. Мочернюк Н. «І подібний я до райдуги...»: поетична палітра художника Василя Хмелюка. / Наталія Мочернюк // Українознавчі студії. – 2012–2013. – № 13–14. – С. 282–288.
4. Салига Т. Поет Василь Хмелюк: шукання стилю / Тарас Салига // Слово і Час. – 2008. – № 10. – С. 68–74.
5. Федорук О. К. Василь Хмелюк / Олександр Федорук. – Київ: Тріумф, 1996. – 263 с.
6. Хмелюк В. Лінія і пляма / Василь Хмелюк // Нове життя, Прага. – 1927. – ч. 2. (9) – С. 21– 22.
7. Хмелюк В. Основи / Василь Хмелюк // Нове життя, Прага. – 1927. – ч. 1 (8). – С. 16–18.
8. Хмелюк В. Шкіци / Василь Хмелюк // Нове життя, Прага. – 1926. – ч. 1–2. – С. 56–58.

ІНТЕРТЕКСТУАЛЬНИЙ КОД ЯК СПОСІБ ЧАСОПРОСТОРОВОЇ ОРГАНІЗАЦІЇ РОМАНУ Г. ВДОВИЧЕНКО «КУПАЛЬНИЦЯ»

Землянська А.В.
кандидат філологічних наук, доцент,

Лагода А.В.
студентка філологічного факультету,
Мелітопольський державний педагогічний університет
імені Богдана Хмельницького

У статті розглядаються основні інтертекстуальні зв'язки, що простежуються в романі Г. Вдовиченко. Наголошується на їх використанні авторкою як способу побудови хронотопу художнього тексту, зокрема на проведенні нею параллелей історії головної героїні роману «Купальниця» з твором Т. Драйзера «Сестра Керрі».

Ключові слова: любовний роман, хронотоп, циклічний час.
Key words: romantic novel, chronotope, cyclic time.

Роман Г. Вдовиченко «Купальниця» вийшов друком у 2012 р. і одразу став лідером продажів під час Форуму видавців у Львові серед друкованої продукції видавництва «Клуб сімейного дозвілля».

За всіма ознаками «Купальниця» належить до жанру любовного роману. У центрі твору – історія кохання дівчини-провінціалки Кароліни, яка приїхала підкорювати місто Київ. Спочатку розповідається про її кохання з Павлом, якого вона зустріла у потязі, потім – із Олегом Шеховим, другом родини її брата Роберта Кері. Увага авторки акцентується на любовних переживаннях як головних, так і другорядних персонажів. Йдеться не лише про Кароліну та її життя, а й про її подругу Вікторію та її чоловіка, брата Роберта і його дружину Марину, його друзів Зою та Олега Шехових. Подібні розповіді супроводжуються детальними описами почуттів та переживань усіх персонажів.

Авторка досить оригінально підходить до організації часопростору в романі, використовуючи, окрім традиційного «хронотопу спогадів та уяви», інтертекстуальний код, щоб виразити циклічний характер сюжету на уже традиційну в історії літератури тему – історію дівчини, що приїхала підкорювати велике місто і досягла успіху.

Від самого початку, уже в передмові Г. Гузьо до твору, закладається настанова відшукувати в романі художні паралелі, перегуки, оскільки рецензентка називає твір «блискучим римейком на літературний дебют легендарного американця Теодора Драйзера «Сестра Кері» [2, с. 5]. При цьому Г. Гузьо пояснює, що історії досить віддалені одна від одної в часі, але торкаються загальнолюдських цінностей, які попри різні епохи і відмінності менталітету двох героїнь залишаються незмінними.

Погоджується з необхідністю рецепції твору Г. Вдовиченко крізь призму американської класики і К. Шпак у своєму відгуку на роман на одному із літературних форумів. Вона вважає, що найперше, що об'єднує обидва художні тексти, – це тема, яка вже стала традиційною не лише для світової літератури загалом, а й для української зокрема: молода дівчина переїжджає з глухого містечка до столиці, маючи на меті підкорити останню [4]. При цьому, наголошує критик, способи досягнення успіху у цих дівчат схожі лише в чолові-

ках, яких вони обирають на своєму шляху, і в кінцевому результаті.

Так, перший розділ книги Г. Вдовиченко має якраз назву «Сестра Роберта Кері. Київ», де гра із прізвищем брата головної героїні (Керя) у родовому відмінку, та й її ім'я (Кароліна) викликають відповідні асоціації. Крім того, й надалі в тексті твору періодично виникає назва книги Т. Драйзера як такої, на яку Кароліна весь час натрапляє, але не встигає чи не бажає прочитати (– «*Сестру Кері» шукаєте? – весело озвалася Оля. <…> Кароліна здивовано поглянула на неї: про що вона? – Роман Драйзера, «Сестра Кері», – весело повторила Оля*» [1, с. 48]; «*Увечері, відкриваючи засклені дверцята книжкової шафи пані Стасі, Кароліна запитала: – А Драйзера маєте? «Сестру Кері»? <…> Ось вона, Кері… То я візьму почитати? Не від середини почала, не з кінця, а як має бути – від початку. Однак навіть заглибитись як слід не встигла*» [1, с. 141]) тощо. На думку К. Шпак, авторка таким чином натякає, що за зовні традиційним любовним сюжетом є глибокий підтекст [4]. Можна припустити, що Кароліна Г. Вдовиченко, не знаючи долі своєї попередниці, саме тому змушена пройти дуже схожі випробування і, зрештою, повторити її долю.

Зокрема, Кароліна української письменниці наділена дуже схожими до сестри Керрі Т. Драйзера якостями. Вона від природи кмітлива, швидко розуміє, чого треба прагнути, вміє наслідувати інших («*Кароліна збирала від людей їхні найкращі прояви – витончені жести, вдалі вислови, ефектні пози. Це відбувалося неусвідомлено, само собою. Запозичення швидко перетворювалось на своє власне…*» [1, с. 78]). При цьому обох жінок не приваблювало навчання і бажання пізнати світ, однак вони мали природній жіночий шарм і швидко набували вмінь ним користуватися.

Кароліну Т. Драйзера ласкаво називали «сестра Керрі» в родині, і автор сам відзначає, що, маючи цю любов близьких, вона все ж була егоїстичною, і цей не дуже виражений егоїзм був домінантною рисою її характеру. Її основною метою було досягнути успіху в усьому: «*їй хотілося підкоряти, вона швидко засвоювала, у чому полягають радощі життя, і прагнула матеріальних благ* (переклад українською наш. – *А.З., А.Л.*)» [3, с. 4].

Натомість Кароліна Г. Вдовиченко стала визначатися сестрою Кері за прізвищем брата від його рідного батька (як певна приналежність дівчини, що приїхала підкоряти велике місто, до дорослішого та уже успішного чоловіка, що було традиційним в патріархальному суспільстві). Тож можна припустити, що авторка умовно повертає від сучасності з її більш вільними моральними нормами, ґендерною рівністю та широкими можливостями для всіх до межі XIX–XX ст., що характеризувалась суворими устоями в родинно-побутовому та соціальному житті. Мета переїзду Кароліни до Києва – прагнення, насамперед, вирватись із задушливої атмосфери рідної Висічі: «*Будь-яку ціну за те, щоб вибратись звідси. Якщо на її долю випало народитись тут, то принаймні тепер вона сама вирішуватиме, де жити далі*» [1, с. 10].

Далі історії обох жінок розходяться в умовах перебування, тобто характеристики простору, в якому вони опиняються, кардинально відрізняються, що й визначає їх подальшу долю. Так, сестра Керрі Т. Драйзера зупиняється у своєї сестри, яка жила дуже скромно, маючи велику родину і тяжко працюючи, щоб оплатити житло та купити їжу. Дівчина стала справжнім тягарем, коли втратила роботу через хворобу і не змогла далі давати гроші за своє утримання. Саме це стало однією з вагомих причин, що змусили її зважитися на пропозицію Друе втекти з дому і винайняти їй окреме житло за його гроші. Таким чином, Кароліна отримала все необхідне, не докладаючи особливих зусиль. Автор показав виняткову історію жінки в тогочасному соціумі на тлі американської дійсності.

Кароліна Кужвій з роману Г. Вдовиченко була дуже тепло прийнята родиною

брата і на перший час усім забезпечена, але з перших же днів допомагала поратися по господарству, займалася дітьми і одразу поринула на пошуки власного заробітку. У цьому вона була наполегливою, винахідливою, що й привело її до успіху. Її історія уже сприймається як достатньо правдоподібна в умовах сучасності, відтак і схожий на претекст фінал звучить більш оптимістично – вона стає відомою актрисою, якій присвячено цілу п'єсу, хоч не отримує щастя в особистому житті.

У межах цього інтертекстуального дискурсу відчутні й інші вкраплення, що поглиблюють зміст твору в цілому та історію самої Кароліни зокрема. Так, наприклад, її матері ворожка напророчила, що один з її дітей щасливим, а інший – знаменитим, проте не уточнила, хто саме. Кароліна згадує про цей факт, читаючи книгу Г.Г. Маркеса «Сто років самотності». Вона якраз зупинилася на епізоді, коли Фернанда побачила привида духа своєї прабабусі, а тоді дізнавалася історію свого роду. В контексті життєвої долі героїні Г. Вдовиченко можна тлумачити цей епізод як певну зв'язку з історією, що охоплює якраз століття. Часове коло знову замкнулося, як і в романі Г.Г. Маркеса, що символізує загибель роду (адже Кароліна не має нащадків, а брат Роберт має інше прізвище від рідного батька). Виходить, що саме їй судилося прославитися.

Критики відзначають, що навіть чоловічі образи – Павла Панча і Олега Шехова – також викликають алюзії до драйзерівського тексту [4]. Так, у Павлові Панчі, з яким Кароліна (як і героїня американського роману) познайомилася в поїзді по дорозі до Києва, можна впізнати типаж Чарльза Друе: «*Усі його рухи були вправними і неспішними. Їй подобався тембр його голосу та іскорки доброзичливої іронії в уважних очах. Дорослий чоловік <…> поводився з нею, мов з дорослою жінкою*» [1, с. 23]. Однак подальший розвиток їх стосунків авторка описує досить побіжно, на відміну від свого попередника, зазначаючи лише останні образливі слова парубка, що привели до розриву.

Образ Олега Шехова, відповідно, К. Шпак відсилає до Герствуда Т. Драйзера. Одружений чоловік сорока років, з певним статусом у соціумі, якого притягують молодість та енергія Кароліни, схожий на свого прототипа, який вважався людиною успішною та світською.

Як і в «Сестрі Керрі», Кароліна Кужвій опиняється між двома чоловіка, з яких має вибрати одного. Однак, на відміну від американської версії історії, вибір відбувався без особливої емоційної напруги – дружина Олега Зоя сама хотіла від нього піти, та ще й допомогла їм вирішити побутові проблеми на початковому етапі. А морально-етичні норми сучасного соціуму уже не були перешкодою на шляху до їхнього щастя.

Отже, у своєму романі Г. Вдовиченко звертається до вже відомого твору Т. Драйзера та подальших літературних обробок сюжету. Коригуючи обставини і соціальну дійсність, на тлі якої відбуваються події, авторка доводить невирішеність проблеми самореалізації жінки у жорсткому світі, особливо якщо вона бажає поєднати вдале особисте життя і успішну кар'єру. Акцент робиться на зміні гендерних ролей та ознак сильної / слабкої статі як основної причини проблем героїні в особистому житті. Таким чином, наділяючи хронотоп роману ознаками циклічності, створюючи однотипні просторові локуси, авторка вводить історію своєї героїні в коло традиційних сюжетів світової літератури, виходить поза межі жанру любовного роману.

Література

1. Вдовиченко Г. Купальниця : [роман] / Г. Вдовиченко ; [передм. Г. Гудзьо]. – Х. : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2012. – 240 с.
2. Гузьо Г. «Купальниця» – «Сестра Кері» на сучасний український лад // Вдовиченко Г. Купальниця : [роман] / Г. Гузьо. – Х. : Книжковий Клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2012. – С. 5–6.
3. Драйзер Т. Сестра Керри: [роман] / Т. Драйзер ; [пер. с англ. М. Волосова ; послесл. С. Белова]. – М. : Художественная литература, 1987. – 383 с.
4. Шпак К. «Сестра Керрі» по-українськи? [Рец. на: «Купальниця» Г. Вдовиченко] / К. Шпак. – Режим доступу : http://findbook.com.ua/ uk/book_review/ sestra-kerri-po-ukrayinski.

СТИЛІСТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ СУЧАСНОЇ МАЛОЇ ПРОЗИ С. КІНГА

Новікова Олена Олегівна
студентка 446 групи
МНУ імені В.О.Сухомлинського
Факультет іноземної філології Кафедра англійської мови та літератури

Фантастика завжди була і залишається одним з найбільш популярних жанрів серед літератури та кіно. Фантастичне є найдавнішою і невід'ємною складовою мистецтва, яке має прагненням до широкого використання умовних форм відображення дійсності, створює свою систему фантастичних образів, присутню у всіх його областях, де знаходить застосування механізм моделювання [1].

Здатність зображати фантастичне якомога реальніше завжди цінувалася серед письменників. Одним з таких письменників є Стівен Кінг. Він зображує незабутні фантастичні образи, використовуючи лише різні поєднання засобів художньої виразності.

Розповідь або новела (італ. Novella – новина) – основний жанр малої оповідної прози. Автора оповідань прийнято називати новелістом, а сукупність оповідань – новелістикою [2].

Розповідями одного учасника властива циклізація. У традиційній моделі відносин «письменник-читач» розповідь, як правило, публікується в періодичному виданні; накопичені за певний період твори потім видаються окремою книгою як збірка оповідань.

Типова структура класичної новели: зав'язка, кульмінація, розв'язка. Експозиція факультативна [3].

Унікальність американської літератури в тому, що протягом усього XX століття її флагмани приділяли новелістиці не меншу увагу, ніж роману. У США швидко і грунтовно засвоїли новий погляд на коротку прозу, який був запропонований Чеховим і Джойсом. Американським аналогом «Дублінців» став розпочатий в 1915 році цикл оповідань Ш. Андерсона про вигаданий містечко Уайнсбург. За ним потягнулися й інші цикли оповідань в дусі регіоналізму («Зійди, Мойсей» Фолкнера, 1942; розповіді про Міранді з циклу К. Е. Портер «Падаюча башта», 1944). Ці твори знову загострили проблему циклізації короткої прози, змусили критиків звернути увагу на гібридну форму «роману в оповіданнях» («Пнін» Набокова, 1955) [3].

На сьогодні стверджують, що «коротке оповідання» належить до епічних творів і визначається як невеликий прозовий твір, особливістю якого є короткочасність зображуваних подій та обмежена кількість дійових осіб, описово-розповідний характер, подекуди – дидактичність [2].

Строкатість американського життя і стрімкість її темпів, бурхливий розвиток періодичної преси, сильні фольклорні традиції – все це сприяло поширенню новели, її надзвичайну популярність в Америці. Стислість, гострота колізії і різноманіття форм цілком відповідали характеру американського читача. Не випадково Паррингтон відзначав: «Розповідь зазвичай вважається жанром, в якому особливо яскраво проявляється американський національний дух – прагнення позбавитися від всього зайвого і любов до доведеної до досконалості техніку».

Дітки в клітці» (англ. Suffer the Little Children, дослівно: «Пустіть діток») – розповідь американського письменника Стівена Кінга в жанрі хоррор, написана ним у 1972 році. Була опублікована в авторському збірнику «Нічні кошмари і фантастичні видіння», виданий в 1993 році. Також зустрічаються назви «Пустіть дітей» і «Не виношу маленьких дітей».

Оповідання «Дітки у клітці» починається описом Міс Сідлі – дуже суворої вчительки. Хоча вона вже немолода і їй доводиться носити корсет, щоб спина не зламалася під час ходьби, в її класі ніхто не хуліганить навіть за її спиною. Вона бачить все, що відбивається в її окулярах і одразу ж покарає ледаря або пустуна. Але поступово з нею починають відбуватися дивні речі: учень за спиною перетворився в потворну істоту, дві дівчинки приймають нелюдський вигляд. Поступово страх перед дітьми посилюється. Їй здається, що всі її учні одержимі демонами. Міс Сідлі влаштовує «контрольну» для класу, на якій вбиває дванадцять дітей. Через деякий час вона кінчає життя самогубством, передавши свою параною співробітнику психіатричної лікарні.

Не дивлячись на невеликий розмір оповідання Стівен Кінг зміг передати усі переживання головної героїні, детальний опис чудовиськ та метаморфози, які відбувалися із учнями. Головна задача автора – це змусити читача відчути усі емоції, які відчувала головна героїня, відчути жах від описаного. Читач повинен не тільки прочитати ці три сторінки оповідання, а прожити їх. Поданий текст включає в себе описання, діалоги та монологи. Слід зазначити, що в цьому оповіданні, як і в багатьох інших, розповідь ведеться від третьої особи; оповідач знає про головних героїв все і може розповідати не тільки про дії героїв, їхнє минуле і риси характеру, а й про їх думки і почуття. Такий спосіб розповіді дуже типовий для Стівена Кінга. Можна припустити, що таким чином автор спілкується з читачем, намагається донести свої думки через опис життя своїх героїв.

Стилістичні фігури мови підвищують універсальним способом створення смислів художнього образу в оповіданні «Дітки у клітці» («Suffer the little children») є лексичні та синтаксичні виражальні засоби і стилістичні прийоми. Вони беруть участь у створенні яскравих смислів, які, в свою чергу, створюють психологічний портрет головних персонажів, реалізують позитивні і негативні якості персонажа, що сприяє створенню позитивного або негативного образу, а також беруть участь в утворенні асоціативних зв'язків з образами інших творів.

Створення образу головної героїні міс Сідлі, а також персонажа другого плану починається з використання яскравою інверсії з елементом паралелізму: «Miss Sidley was her name, and teaching was her game» – Звали її міс Сідлі, працювала вона вчителькою [4].

За допомогою інверсії простежується авторське ставлення до персонажів, виділяються потрібні, для авторського задуму, слова, а паралелізм несе художньо-емоційне навантаження і служить фоном для емфатичного виділення потрібного відрізка висловлювання або слова надають виразність мови і підсилюють її емоційність і експресивність.

Метафора і порівняння є невід'ємним елементом в створенні художнього образу головних персонажів: «the eyes could turn the stoutest knees to water» – «А від погляду коліна перетворювалися в м'яку глину»; «The silent, ominous threat of Miss Sidley's back» – «мовчазна, загрозлива спина» [4].

Дані метафори виконують емотивно-оцінну функцію, за допомогою їх емоційного впливу, ми отримуємо образ суворого владного викладача. Порівняння, такі як: «her tongue was a schoolyard legend» – «Її гострий язичок різав, як різки»; «His eyes were a very dark brown, like the mud at the bottom of a slow-running stream» – «очі в нього були темно-карі, як мул на дні повільно поточного струмка» є сильними характерологічними засобоми, сприяють розкриттю авторського суб'єктивно ставлення до персонажу, а також розкривають різні риси і образність персонажа.

Епітети «deadly instincts» – «вбивчі інстинкти»; «Pale, hating eyes» – «Погляд світлих очей повних ненависті»; «Coolly smiled» – «холодно посміхнулася»; «Secret smiles» – «посміхалися таємничою посмішкою» мають емоційне забарвлення. З їх допомогою встановлюється негативно-оцінне ставлення до описуваного процесу. За допомогою

епітетів автор формує емоційну обстановку, передає психологічну атмосферу, а також настрій персонажів [5].

У творах жанру фентезі важливо відзначити роль стилістичного прийому, як градація «quite, quite evil» – «дуже-дуже шкідливі»; «Quite evil, very, incredibly evil» – «зло, страшне, неймовірне зло». Автор використовує даний прийом з метою емоційно-художнього впливу на читача. Сутність прийому полягає в тому, що кожне наступне висловлювання сильніше (в емоційному відношенні), важливіше, значніше, істотніше (в логічному плані), більше (у кількісному відношенні), ніж попереднє [6].

Для відтворення більш реалістичної картини того, що відбувається, в «уяві читача», автор вдається до таких прийомів, як ономатопія і вигуки «buzzing, chuckle, screeching, Oh! my God!» – Гудіння, хихикання, вереск, Ой! Заради Бога!; «Waahhh... waahhhh... waahhhh» – Ва-а-а... ва-а-а... ва-а-а-а. Художньо-естетична функція даних прийомів полягає в створенні звукових образів. Разом із звуковою картиною автор передає читачеві настрій художнього уривка.

У досліджуваному оповіданні «Дітки в клітці» («Suffer the little children») Стівен Кінг використовував велику кількість стилістичних прийомів і засобів вираження. З їх допомогою він досяг певних цілей: Кінг характеризує внутрішній і зовнішній світ персонажів, їх емоційний стан, їхні промови і поведінку, взаємини один з одним. Поряд з цим, за допомогою стилістичних прийомів автор висловлює власне ставлення до подій і героїв оповідань. Найчастіше в творах зустрічаються метафора, порівняння, вигуки, іронія, а також різні синтаксичні стилістичні засоби. Ці стилістичні прийоми створюють на сторінках оповідань Стівена Кінга атмосферу таємничості і загадковості, а так само викликають у читача відчуття небезпеки [7].

Отже, С. Кінг в своїх творах в повній мірі відображає метання сучасних людей в пошуках нового погляду на життя. Використовуючи різні засоби виразності, як, наприклад, метафори, алюзії, уособлення, він дозволяє читачеві заглянути в найпотаємніші куточки людської душі і змушує замислитися про деякі аспекти дійсності. У своєму оповіданні «Дітки в клітці» С. Кінг піднімає тему жорстокості, таємниці душі людської та упереджених суджень, при цьому нічого не кажучи відкрито, направляючи читача через вправні метафори і навмисні недомовки. Теми, що підіймає письменник, використання ним різноманітних і оригінальних засобів виразності, а також живі психологічні портрети героїв дозволяють нам розглядати творчість С. Кінга в контексті серйозної літератури.

ВИКОРИСТАНА ЛІТЕРАТУРА

1. Фэнтези. Тайна жанра [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: https://infourok.ru/issledovatelskaya_rabota_fentezi.tayna_zhanra-318784.html.
2. Тамарченко Н. Д. Теоретическая поэтика: понятия и определения. Хрестоматия для студентов филологических факультетов [Електронний ресурс] / Н. Д. Тамарченко. – 2000. – Режим доступу до ресурсу: http://www.bsu.ru/content/page/1415/hec/hr/hr32.html.
3. Характерные черты американского рассказа [Електронний ресурс] – Режим доступу до ресурсу: http://studbooks.net/589016/literatura/harakternye_cherty_amerikanskogo_rasskaza.
4. King, S. E. Suffer the little children. Bloomsbury Publishen, 1972. – 15c.
5. Шпетный К. И. Лингвостилистические и структурно-композиционные особенности текста короткого рассказа (на материале американской литературы). Автореф. Дисс.... канд. филол. наук. – М., 1980. – 24 с.
6. Синтаксичні засоби створення образу (на матеріалі сучасної американської поезії) Автореф. дис... канд. філол. наук: 10.02.04 / О. Й. Філіпчик; Одес. держ. ун-т ім. І. І. Мечникова. – О., 2000. – 16 с. – укр. [Електронний ресурс] – Режим доступу: http://disser.com.ua/contents/5825.html.
7. Исаков А. И. Американская новелла XIX века / А. И. Исаков // Американская новелла XIX века / А. И. Исаков. – Москва: Художественная литература, 1946. – С. 3.

ФОРМУВАННЯ СОЦІОКУЛЬТУРНОЇ КОМПЕТЕНЦІЇ В УЧНЯХ НА УРОКАХ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ

Новікова Олена Олегівна
студентка 446 групи
МНУ імені В.О.Сухомлинського
Факультет іноземної філології Кафедра англійської мови та літератури

Іншомовна освіта в Україні зазнає змін, які пов'язані з оновленням навчальних програм, змісту навчально-дидактичних матеріалів, підручників, організації навчального процесу, зі створенням нових освітніх стандартів.

Формування соціокультурної компетенції є актуальним тому, що Україна зміцнює стосунки й зв'язки з європейськими й світовими державами, а для того, щоб наша країна сприймалася іншими націями як культурна високорозвинена держава, треба формувати в учнях знання про країни світу, уміння спілкуватися іноземними мовами й навички самостійної роботи, отже, проблема формування зазначеної компетенції є дуже важливою.

Питання про формування соціокультурної компетенції знайшло теоретичне обґрунтування в працях Н.П.Анікеєвої, О.В.Безпалько, Г.М.Бондарчука, В.П.Бусела, А.Л.Венгера, Т.М.Волкової, В.В.Воронова та ін. Відомі вчені сучасності, такі як І.Д.Бех, О.О.Леонтьєв, Ю.І.Пасов, В.Г.Редько звертали й звертають увагу на необхідність нових підходів до формування світогляду учнів, розширення й поглиблення знань, умінь та навичок.

Одним із провідних принципів вивчення іноземних мов є принцип культуровідповідності і міжкультурної взаємодії, який передбачає таку організацію навчального процесу, за якої викладач враховує національно-культурні особливості країни, мова якої вивчається.

Соціокультурна компетенція – це вміння і готовність застосовувати сукупність соціолінгвістичних, соціопсихологічних, країнознавчих та міжкультурних знань для досягнення порозуміння між особами або групами, які є представниками різних соціумів, мовними засобами та в межах соціокультурного контексту однієї із сторін [1].

Об'єктивною потребою сучасної освіти є пошук оптимальних шляхів організації навчально-виховного процесу та пошук раціональних складників змісту навчання та його структури. Без соціокультурної компетенції іншомовне спілкування буде неефективним або взагалі не відбудеться.

Без знання соціокультурного фону не можна сформувати комунікативну компетенцію навіть в обмеженій формі. Під культурою ми розуміємо все те, що визначає стиль життя, що складався тисячоліттями, та характер мислення, національний менталітет, а не лише мистецтво, котре, в свою чергу, також є складовою частиною культури, відображає та формує її [2]. Розуміння того, як географічне положення та кліматичні умови країни впливають на її побут, економіку та традиційні зв'язки, знання основних етапів розвитку історії, видатних подій та персоналій, релігійних вірувань та обрядів полегшує завдання міжкультурного спілкування, вміння знаходити загальне та відмінне в наших традиціях та стилях життя, підтримувати діалог на рівних умовах.

Соціокультурна компетенція є знаряддям виховання особи, що орієнтована на міжнародне спілкування, що усвідомлює взаємозв'язок і цілісність світу, необхідність міжкультурної співпраці у вирішенні глобальних проблем людства [3].

«Інтеграція України у світову спільноту потребує досконалого володіння іноземними мовами. Без таких знань долучитися до міжнародного співробітництва буде неможливо» – йдеться у Державній національній

програмі [4]. На відміну від інших академічних предметів, іноземна мова – ціла галузь, оскільки розкриває перед людиною скарбницю іншомовної культури, нові стилі життя, дає змогу зрозуміти іншу ментальність. Тому оволодіння іноземними мовами визначене як один з пріоритетних напрямів реформування середньої освіти.

Соціокультурна компетенція охоплює такі два види компетенцій, як країнознавча та лінгвокраїнознавча, тобто учні мають одержати певні країнознавчі та лінгвокраїнознавчі знання. Країнознавчі знання – це знання з історії, географії, економіки, державного устрою та культури країни. Лінгвокраїнознавчі знання – знання особливостей мовленнєвої та немовленнєвої поведінки носіїв мови в певних ситуаціях спілкування.

Завдання вчителя полягає в тому, щоб навчити дитину знаходити інформацію й обробляти її, трансформувати на власний досвід і врешті-решт – застосовувати на практиці. Саме тому на уроках з іноземної мови застосовуємо проблемно-творчі завдання. Міжнародний та вітчизняний педагогічний досвід доводять, що репродуктивний рівень завдань не призводить до високого рівня засвоєння матеріалу.

Вивчення іноземної мови передбачає обов'язкове вивчення культурної спадщини інших країн. Не дивно, що саме на уроках іноземної мови існує реальна небезпека акцентуації на чужих культурах при нехтуванні власної. Світ – на межі третього століття, коли всі культури інтегруються, і ми не повинні втрачати свої власні цінності та унікальну самобутність [5]. Парадокс часто полягає в тому, що учень, який володіє іноземною мовою, спроможний розповісти більше про Англію, ніж про культуру свого народу. Легко передбачити, що такий учень буде неповноцінним представником своєї культури.

Чому вчитель іноземної мови уникає культурології? Складність під час культурологічного вивчення на уроках іноземної мови полягає в тому, що матеріал передбачає роботу на перехресті різних наук – етнографії, фольклору, психології, краєзнавства, а отже, пошукову роботу як вчителя, так і учня.

Якщо ухилятися від пошукових завдань на краєзнавчому матеріалі, то дитина практично не спроможна буде відтворити цей матеріал.

Постає питання, коли краще застосовувати пошуково-творчі соціокультурні завдання. Коли є напрацювання з певної теми, опрацьований базовий текст, виконані різнопланові завдання, тоді найдоцільнішим буде пошукова робота, порівняння спадщини двох культур, зіставлення з наступною систематизацією [6].

Отже, дієвим засобом формування соціокультурної компетенції учнів на різних етапах навчання є використання пошуково-творчих завдань. Застосування країнознавчих соціокультурних завдань можливо на всіх етапах навчання іноземній мові, починаючи із роботи з народними казками, прислів'ями та приказками на начальному етапі і завершуючи виконанням проектів та написання науково-дослідницьких робіт на лінгвокраїнознавчі теми у старшій школі, за умов врахування вікових, психічних особливостей, інтересів та попередніх знань учнів.

Під час читання зразків світової літератури шляхом ознайомлення учнів з культурно-країнознавчими особливостями різних регіонів світового простору можна успішно формувати в них соціокультурну компетенцію.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Рамкова програма з німецької мови для професійного спілкування для вищих навчальних закладів України / [С. М. Амеліна, Л. С. Аззоліні, Н. Є. Беньямінова та ін.]. – К.: Ленвіт, 2006. – 90 с.
2. Виготский Л.С. Собрание сочинений в 6-ти томах. Т.3. Проблемы развития психики/ Ред. А.М. Матюшкина. – М.: Педагогика, 1983. – 368 с.
3. Коломинова О.О. О формировании социокультурной компетенции у младших школьников // Іноземні мови. – 1997. – № 3. – С. 52-54.
4. Голубовская И.А. Этнические особенности языковых картин мира: монография. – К., 2002. – 254с.
5. Кочерган М.П. Загальне мовознавство: Підручник. – К., 2003. – 439 с.
6. Крижемінська Н.В. Використання автентичних текстів з метою розвитку вміння аудіювання в учнів старших класів // Англійська мова та література. – 2006. – №3. – С. 12-13.

ЛІНГВОМЕНТАЛЬНИЙ АСПЕКТ НІМЕЦЬКОЇ НАРОДНОЇ КАЗКИ

Васильєва В. С.
студентка VI курсу, факультету іноземної філології
Миколаївський національний університет імені В. О. Сухомлинського, Україна
Науковий керівник: ***Кирилюк С.В.***
к. філол. н., ст викладач кафедри німецької мови і літератури,

Mental and linguistic aspect of Germany folk tale. *The article analyses the Germany folk tale: there lexics-semantic scope, "nature" concept. The article traces such features of Germany mentality as individualism and chows peculiarities of ethnimic attraction, that significantly matters for the Germanys ethnos.*

Key words: mentality, Germany folk tale, cultural stereotype, concept.

На сьогоднішній день в мовознавстві домінує когнітивний аспект наукових досліджень, зростає увага до проблем національного самовираження етносу на різних мовних рівнях, що цим самим стимулює пошуки нових підходів щодо вивчення мови казки як скарбниці звичаїв, традицій, ритуалів, обрядів, побуту та, найголовніше, менталітету самого народу. Кожен етнос по-своєму формує концепти навколишньої дійсності, зокрема природи, що специфічно виражено в його мові. Мова – це не лише засіб спілкування, вона зберігає інформацію про світ, накопичену мовним колективом. Ця інформація систематизується в концептах, які об'єднуються в концептосфери. Отже, мова з одного боку відображає, а з іншого – фіксує певний погляд на світ, який можна окреслити шляхом дослідження мови німецької народної казки. ЇЇ особливості ми розглядаємо як систему знань та уявлень, «накопичених усією культурною спільнотою» [1, с. 58].

Менталітет – сукупність психічних, інтелектуальних, ідеологічних, релігійних, естетичних і т.п. особливостей мислення народу, соціальної групи чи індивіда, що виявляються в культурі, мові, поведінці тощо. Говорячи про ментальність, вчені зазвичай звертають увагу на окремий народ чи соціальну групу, а іноді говорять про ментальність окремого індивіда.

Протягом історичного процесу розвитку кожна нація зберігає певний психоповедінковий тип, який реалізується через морально-етичні формули поведінки, культурні стереотипи, мову. Цей психоповедінковий тип можна окреслити як менталітет. Використання людством різних форм, типів і категорій мислення відображає різноманіття об'єктивного і суб'єктивного світу.

Категорії мислення і структури мови вивчалася багатьма школами, починаючи з німецького вченого В. Гумбольдта і до теперішнього часу. Вільгельм фон Гумбольдт підкреслював початкову єдність мови і мислення. Він вважав, що мислення не просто залежить від мови, а певною мірою зумовлюється кожною окремою мовою». [2, с. 317]

Мова і мислення являють собою нерозривну єдність, одне не може існувати без іншого. Мова здатна не тільки позначати предмети, а й зображати, описувати їх. Результатом такого зображення є опис предмета або знання про нього. Це і є думка. Мова є необхідною умовою існування думки, і в цьому, перш за все, виявляється роль мови, як засобу формування думки. Мова як необхідна умова виникнення думки разом з тим грає роль вирішального засобу, завдяки якому здійснюється перехід від живого споглядання до думки. Коли ми бачимо невідомий нам,

раніше, предмет, то перші відомості про його зміст ми отримуємо у формі живого споглядання, у вигляді безлічі пережитих нами відчуттів і почуттєвих образів при зустрічі з ним. За допомогою слів виражаються наші відчуття. В результаті спостережуваний предмет виявляється описаним, відбитим за допомогою засобів мови. Тобто, мова є знаряддям реалізації думки, людина сама по своєму наміру відтворює одиниці мови і пов'язує їх в послідовний ряд пропозицій.

Німецька народна казка, як жанр фольклору, виступає одним із унікальних способів розуміння та зображення світу й людини, яскравим і своєрідним способом категоризації світу. Від покоління до покоління вона передає накопичений колективний досвід, відбиває систему національних ціннісних орієнтацій. Саме в межах когнітивної лінгвістики стало можливим пояснення, а не опис механізму світорозуміння людини.

Метою нашого дослідження є окреслення ознак німецького менталітету шляхом аналізу мови німецької народної казки.

Первинно в різних мовах концептуалізувалися природні сфери. Людина і природа в німецькій народній казці вербалізуються як взаємозалежні: у них відображені тривалі спостереження людини над життям природи. Природа як органічна частина світосприйняття фіксує в свідомості людини світ у категоріях «флора» (Baum, Birnen, Blumen, Moos, Kräuter), «ландшафт» (Weg, Berg, Feld, Wald, Wiese, Tal). Наприклад:

„Nach vielem Reisen kam er in einen schönen, großen Wald. Durch den ging ein schöner, breiter Weg“ [4, c. 76].

„Einmal, als die Bäume wieder in frischem Grün standen, jagte der König des Landes in dem Wald und verfolgte ein Reh, und weil es in das Gebüsch geflohen war, das den Waldplatz einschloss, stieg er vom Pferd, riss das Gestrüppe auseinander und hieb sich mit seinem Schwert einen Weg“ [3, c. 49].

„Der Prinz geriet bald hernach in eine Bergschlucht, und je weiter er ritt, je enger taten sich die Berge zusammen, und endlich ward der Weg so eng, dass er keinen Schritt weiter konnte;.. “ [3, c. 487].

Як бачимо з прикладів, ліс, чагарник, гірські масиви – це те, що певним чином впливає і визначає життєвий цикл людини як біологічної і соціальної істоти. Навколишнє середовище в космогонічній системі німецького етносу сприймається як один з важливих компонентів Всесвіту, що постає перед людиною як (цілісна картина світу, у якій усе органічно взаємопов'язано.

Осягнення свого світу, свого місця в просторі визначається в німецьких народних казках через різноманітні просторові образи рідного краю (das Land), дому (der Schloß), двору (der Hof), околиці (die Felder und Gärten), рідної землі (das Reich) та утворює замкнутий простір. Використання присвійних займенників (sein, ihr, mein) наділяє цей простір визначеними ознаками: «свій», «рідний», «безпечний» та протиставляє його відкритому зовнішньому простору як «чужому», «далекому», «ворожому». Це фактично самостійні, але водночас і взаємозалежні просторові утворення, між якими існують відношення «людина» – «світ». Звернімося до прикладів:

„Ein reicher Bauer stand eines Tages in seinem Hof und schaute nach seinen Feldern und Gärten: das Korn wuchs kräftig heran und die Obstbäume hingen voll Früchte“ [3, c. 792].

„Es war einmal eine Königstochter, die hatte in ihrem Schloß hoch unter der Zinne einen Saal mit zwölf Fenstern, die gingen nach allen Himmelsgegenden, und wenn sie hinaufstieg und umherschaute, so konnte sie ihr ganzes Reich übersehen“ [3, c. 772].

Для представлення категорії буття німецького етносу слід додати ще різноманітні предмети, що належать до конституентів концептуального домену «культура». Культурне, тобто штучно створене, відмінне від того, що надано природою, утворилось природним шляхом, без утручання людини. Концепт «культура» утримує уяв-

лення про створені людиною для власних матеріальних та духовних потреб об'єкти: Schloß, Hütte, Garten, Straße, Markt, Dorf, Stadt, Kirche, Wagen. Наприклад:

„Nun hatte es einmal im Dorfe die Besen nicht mehr verkaufen können, und so ging es in die Stadt und trug sie auf den Markt" [4, c. 27].

„Der Graf musste oft in den Krieg ziehen, und wenn er daheim war, ritt er gern zu den Bekannten in die Stadt oder in die Jagt" [4, c. 15].

Віра в Бога як одна з пріоритетних рис світовідчуття німців знаходить відлуння в текстах народних казок. У ментальному світі німецького етносу небо є пов'язаним з системою моральних цінностей, таких як чесність, добро, слухняність:

„Da sprach die Jungfrau Maria 'du hast mir nicht gehorcht, und hast noch dazu gelogen, du bist nicht mehr würdig, im Himmel zu sein'" [3, c. 48].

„Als er nun gestorben und begraben war und vor die Himmelsthür kam, wollte Petrus ihn nicht einlaßen, weil er leichtsinnig in die Welt hinein gelebt habe und wies ihn zur Hölle" [5, c. 116].

Приклади підтверджують, що небо будується по відношенню до моральних чеснот людини. Лише той, хто має високі позитивні якості, гідний присутності на небі.

Узагальнюючи вищевикладене, слід зазначити, що культурно-значеннєва аксіологічна опозиція «небо» – «земля» відіграє важливу роль у формуванні релігійно-міфологічних поглядів німецького етносу. Подальше дослідження концептосфери народної казки є надзвичайно актуальним, оскільки вона значною мірою відтворює етнічну мовну картину світу.

Література:

1. Алефиренко Н. Ф. Поэтическая энергия слова. Синергетика языка, сознания икультуры / Н. Ф. Алефиренко.– М.: Academia, 2002. – 394 с.
2. Гумбольдт В. Вибрані праці з мовознавства. М. Прогрес, 1984 – 400 с.
3. Grimm J., Grimm W. Kinder- und Hausmärchen. – Düsseldorf und Zürich: Artemis & Winkler Verlag, 1995. – 845 S.
4. Deutsche Volksmärchen. [Gesammelt und herausgegeben von A. Merkelbach]. – Kassel: Bärenreiter-Verlag. 1950. – 105 S.
5. Meier E. Deutsche Volksmärchen aus Schwaben. / Ernst Meier. – Stuttgart, 1852. – 161 S.

ЛОКАТИВНО-ТЕМПОРАЛЬНІ КОНЦЕПТОСФЕРИ В СИСТЕМІ ПРИКМЕТНИКІВ ДАВНЬОГРЕЦЬКОЇ МОВИ

Чекарева Є. С.
кандидат філологічних наук,
доцент кафедра історії зарубіжної літератури і класичної філології
Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна

У статті розглядаються прикметники просторової й часової семантики давньогрецької мови. Ад'єктиви розподілено за групами залежно від їх семантики. Проаналізовано кількісний та якісний склад лексем у лексико-семантичних групах. Послідовно проводиться думка про те, що специфіка формування й організації групи темпоральних і просторових прикметників має тісний зв'язок з особливостями світобачення носіїв давньогрецької мови, зокрема, у плані формування просторово-часових концептуальних сфер.

Ключові слова: прикметник, часові відношення, просторові відношення, лексико-семантичні групи, концептуальні сфери.

Key words: adjective, temporal meaning, spatial meaning, semantic groups, conceptual sphere.

Лексико-граматичний клас прикметників є специфічною групою слів. Вони символізують здатність людини сприймати об'єкти як цілісно, так і дискретно, виокремлюючи певні їх характеристики, якості, властивості. Поява такого класу слів стала результатом розвитку пізнавальної діяльності людини. У кожній мові ад'єктиви віддзеркалюють специфіку осмислення світу її носіями.

Питання загальної теорії прикметників, становлення, аналіз їх функціонування, проблеми типології розрядів ад'єктивних лексем ставали предметом лінгвістичних досліджень починаючи з античних часів. І сьогодні ця група слів привертає увагу мовознавців, особливо в контексті перегляду підходів до виділення та класифікації частин мови на сучасному етапі розвитку лінгвістичної думки.

Окремі аспекти функціонування та семантики прикметників на матеріалі різних мов розглядали у своїх роботах О. С. Кубрякова [10], А. М. Шрамм [21], Т. Г. Линник [12], Р. Діксон [21], П. Шахтер [24], Р. В. Алімпієва [1], В. І. Бездєтко [4], Ж. П. Соколовська [17], Г. Сассе [23], М. Ю. Бабенко [3], Н. А. Векуа [6], А. Вежбицька [5]. Деякі питання щодо статусу прикметників у класичних мовах було висвітлено в роботах А. Добіаша [8], П. Шантрена [20], І. М. Тронського [18], М. М. Славятинської [15], М. Г. Сеніва [14], С. І. Соболевського [16], М. Й. Петришин [13], Д. В. Кейєра [9], С. А. Антонюк [2], Х. І. Куйбіди [11]. Проте ґрунтовне вивчення прикметників у давньогрецькій мові ще не проведене. Натомість розроблення й розв'язання питань функціонування цього лексико-граматичного класу слів забезпечить більш глибоке розуміння специфіки організації й мовної об'єктивації концептосфер простору і часу як частини моделі світу давніх греків.

Параметричні, орієнтаційні, релятивні ознаки об'єктів у просторовому вимірі, як і характеристика тривалості, короткочасності, послідовності в часі, параметри віку, фізичного й психічного стану, соціального статусу, властиві об'єктам у часовій парадигмі відношень, складають суттєву частину семантичної структури прикметників.

Прикметники просторової семантики давньогрецької мови складають упорядковану систему лексичних одиниць, що розподіляються за групами залежно від здатності позначати параметричні, орієнтаційні, релятивні концептуальні ознаки об'єктів різного виміру, «вмістилищ» різних типів, предметів як фігур, що розрізняються завдяки своїм фізичним властивостям на певному фоні, при протиставленні тощо [10, 88]. У просторовій концептосфері найбільш інформативними щодо принципів формування картини світу в давніх греків виявляються параметричні та орієнтаційні прикметники. Висновки щодо їх кількісного та якісного складу в окремих лексико-семантичних підгрупах збігаються з відповідними результатами аналізу просторових іменників.

Параметричні просторові характеристики об'єктів є досить функційними й вербалізуються у давньогрецькій мові у значній кількості одиниць (3197 прикметників). Завдяки тому, що певний об'єкт має висоту, довжину й ширину, тобто об'єм, він виділяється не тільки своїми власними специфічними ознаками, але виявляється потенційним вмістилищем інших об'єктів. У давньогрецькій мові серед ознак, які визначають розмір, особливого вираження набувають характеристики **великого розміру** (53 лексеми (напр.: *μέγας великий; βριμός величезний, περιμήκης надзвичайно великий, величезний; περίμετρος надзвичайно великий, непомірний; πελώριος велетенський; ἁδρός великий, масивний; κοσμιαῖος величиною зі світ; γιγάντειος гігантський, велетенський; ἁμαξιαῖος величиною з віз, величезний; ἄπλετος безмірний, величезний*) порівняно з **малим розміром** (21 лексема, напр.: *μικρός малий, невеликий; ὀλίγος малий, невеликий, короткий; ἐλαχύς малий, незначний, ἤβαιος малий, незначний; βαιός маленький, невеликий; ἡμίοπος неповний, маленький; ὀλιγήριος невеликий, маленький; πάμμικρος дуже маленький, крихітний, дрібненький; παῦρος невеликий, маленький; στιγμιαῖος крапковий, величиною з крапку*); **великої довжини** (35 лексем, напр.: *μακρός довгий, високий, глибокий, великий; δολιχός довгий; ἀκατάληκτος той, який не має кінця, безкінечний; ἄπειρος безмежний; διαπρύσιος той, що далеко простягається, просторий; ἐκτατός витягнутий, довгий; μακροτένων протяжний, довгий; πολύπλεθρος довжиною в багато плетрів, протяжний; ταναός довгий; τριτάνυστος*) порівняно з **малою довжиною** (4 лексеми, напр.: *ἀνάκωλος вкорочений, короткий; βραχύς короткий, недовгий; χειροπληθής той, що (легко) охоплюється долонею, вміщується в руці*); **висоти** (33 лексеми з домінантою **«високий»**, напр.: *ὕψηλός високий; αἰπύς високий, глибокий; ἀκμηνός високий; ἀκρόλοφος з високою верхівкою; ἀκροπόλος той, який високо здіймається, високий; ἠλίβατος високий, крутий, високо піднесений; ὀρθόκρανος з високою вершиною, високий,* порівняно з 3 лексемами з домінантою **«низький»**, напр.: *χαμηλός низький; χαμαίζηλος приземистий, низький; χθαμαλός низький, невисокий*); **товщини, ширини** (14 лексем з домінантою **«широкий»**, напр.: *πλατύς широкий; εὐπλατής дуже широкий; εὐρύς широкий, товстий; πλακερός широкий; συχνός широкий, просторий*, порівняно з 4 лексемами із домінантою **«вузький»**, напр.: *στεινωπός тісний, вузький; λεπτός тонкий, тісний, вузький; ῥαδινός тонкий; ἀραιός вузький, тонкий, тісний; εὐπερίληπτος той, що легко охоплюється, невеликий, вузький; στενωπός тісний, вузький*).

У лексико-семантичній групі на позначення **повноти/порожнечі** (45 лексем) більшість прикметників (39) актуалізують значення заповненого простору (напр.: *ἄκρατος, πλέος, πλήρης повний; μεστός повний, переповнений; ἄκενος той, який не має порожнистостей; ἀνάμεστος переповнений; διάμεστος наповнений; ἔμπλεος повний, наповнений, переповнений; ἔναιμος наповнений*

кров'ю; ἐπιστεφής наповнений до країв; περιγλαγής повний молока).

Серед прикметників, що передають ознаку **цілісності/партитивності** кількісно переважають одиниці на позначення партитивності (43 – партитивність, напр.: *μεριστός розділений, поділений; μερικός частковий; ἁδρομερής той, що складається з густо поставлених частин; μεσσότομος розщеплений посередині; δίστομος роздвоєний, той, що роздвоюється; δίχηλος роздвоєний; εὐκρινής відокремлений, роздільний,* і 31 – цілісність, напр.: *ἀκήριος цілий; ἄκριτος нескінченний, цілісний; σάος цілий; ἀθρόος зібраний разом; ἀκριτόφυλλος повністю вкритий листям; ἅπας весь, цілий; суцільний; ὅλος цілий, цільний, повний, весь*).

Деталізовано представлені різні спеціалізовані **ознаки форми об'єктів** (252 одиниці, напр., *κυκλόεις колоподібний, круглий; κυκλωτός закруглений, круглий; τριαινοειδής той, який має форму тризуба, тризубий; τρίγωνος трикутний; τετραγλώχις чотиригранної форми, із чотирма кінцями; τετράγωνος чотирикутний, квадратний, чотиригранний; κυρτός увігнутий, викривлений, кривий; σιμός увігнутий, запалий; στρεβλός викривлений, кривий*); їх **властивостей, що сприймаються органами чуття** (2058 одиниць, напр., *ἀβριθής невагомий, неважкий; ἀγωνιστικός придатний для змагань; ἀθεώρητος невидимий, непомітний; αἰθαλέος димний; αἴθοψ палаючий; ἀκέραιος бездомішковий, чистий; ἐπήτριμος щільний, густий, частий; εὔολλος клейкий, липкий; θολερός мутний, мулистий, непрозорий*); **матеріалу** (273 одиниці, напр., *ἀγριέλαιος виготовлений із дикої оливи; ἀδαμάντινος сталевий; ἀέρινος повітряний, той, що складається з повітря; ἀναδενδρίτης отриманий з лозин, що обвиваються навколо дерева; ἀργυρήλατος із чеканного срібла; βοεικός бичачий, воловий; βύσσινος віссоновий, із найтоншого полотна; δρύϊνος дубовий; ἐλεφάντινος зроблений зі слонової кістки; θύϊνος туєвий; ἱμάντινος ремінний, пасовий, шкіряний*); **кольору** тощо (182 одиниці, напр., *αἴθων багряний, вогняно-червоний; γαλάκτινος молочно-білий; γλαυκόχρως зеленуватий, світло-зелений; δίχροος двокольоровий; ἔγγλαυκος синюватий, блакитний; κροκόεις шафранно-жовтий; κυανανγής темно-синій, чорний; λιθαργύρινος свинцево-сріблястий; μέλας чорний*).

Зовнішні характеристики об'єктів, що сприймаються зором, домінують порівняно з тими, які оцінюються іншими органами чуття, наприклад, тактильно. Так, лексико-семантична группа зовнішніх ознак об'єктів складається з 1331 лексеми (до них можна додати й позначення кольору (182)), напр.: *ἀετώδης схожий на орла, αἰγοπρόσωπος з козячим обличчям, αἰολόχρως багатокольоровий, усіяний зірками, δῆλος видимий, помітний, ясний, очевидний; ποικιλόγραμμος із чорними лініями, смугами; ἔκλευκος бездоганно білий; ἐρεμνός чорний; ἰόεις темно-синій; κινναβάρινος яскраво-червоний; κιρρός лимонно-жовтий, бурштиновий*). Натомість прикметники, що називають фізичні ознаки, які сприймаються іншими органами чуття складають групу з 727 одиниць, напр.: *ἀζαλέος сухий; ἀθέρμαντος холодний; γλίσχρος тягучий, густий, в'язкий, клейкий; διάβροχος вологий, сирий; δριμύς гострий, пронизуючий, їдкий, міцний; ἀαγής незламний, твердий, міцний; ἄβλητος невражений, неушкоджений.*

Орієнтаційні прикметники кількісно поступаються параметричним (1292 і 3197 відповідно). У цій групі ад'єктивів насамперед виділяються лексеми, що позначають ознаки й характеристики об'єктів у їх **динамічному переміщенні** в просторі (495 одиниць, напр.: *ἀεροπόρος той, що мчить в повітрі; ἀκρόπλους той, що плаває зверху; ἁλίπλαγκτος той, що мандрує морями; ἀεικίνητος той, що перебуває в постійному русі; ἀεροδόνητος той, що літає в повітрі; ἁλίπλωος той, що плаває по морях; τοπικός той, що змінюється в просторі; αἰολόπωλος той, що мчить на швидких конях; προβλής той,*

що виходить уперед; προκέλευθος той, що йде попереду), що цілком відповідає й кількісному складу лексико-семантичних груп іменників невласне просторової семантики, в яких домінують субстантиви зі значенням руху. Специфіка мовної об'єктивації такого концепту пояснюється психо-фізіологічними особливостями пізнання світу людиною, яка отримує необхідну інформацію й формує знання про довкілля через сенсомоторні відчуття у процесах руху, зміни положення та стану.

В орієнтаційних опозиціях **«верх/низ», «перед/тил», «край/середина»** переважають прикметники на позначення «верх», «перед», «край» (напр., **«верх»** (37 лексем): *ἐπιπόλαιος той, що знаходиться на поверхні, поверхневий; κορυφαῖος верхній, крайній; μετέωρος високо здійнятий, високий, верхній; ὑπερδέξιος розташований справа й вище; ὑπέρτερος верхній, розташований зверху; ὑπερῷος розташований на верхньому поверсі, верхній* та ін. / **«низ»** (5 лексем): *κατώτατος найнижчий; κατώτερος найнижчий, найглибший; νείαιρα крайня, нижня; νερτέριος розташований унизу, підземний; νέρτερος розташований унизу, підземний, нижній*) аналогічно до груп іменників із загальним значенням «верх», «межа».

Дотичні до протиставлень внутрішньої/зовнішньої межі поняття «свій/чужий», «сусідній», «прикордонний» реалізуються в доволі великій групі одиниць (усього 100 лексем), що з усією очевидністю підкреслює значущість уявлень про власний/чужий простір та межу, яка їх відділяє, властиві світогляду давніх греків.

Аналіз просторових прикметників давньогрецької мови виявив особливу значущість для її носіїв уявлення про внутрішній простір, яке може бути максимально узагальненим й розумітися як свого роду вмістилище, місцеперебування, сфера буття різних матеріальних предметів, субстанцій, явищ. У ньому цілісним просторовим об'єктам протистоять часткові (партитивні), а цілісності й єдності взагалі – дискретність і відмінність. Т. В. Див'ян у зв'язку з цим наголошує на характерному для загальної балканської моделі світу поєднанні різного в єдине й цілісне, приділяючи особливу увагу, зокрема, опозиціям «внутрішній»/«зовнішній» та «свій»/«чужий». Дослідниця називає подібні протиставлення такими, що визначають семантичну структуру моделі світу і є принципово суб'єктивними. Адже за бажанням людини межі простору можуть змінюватися, звужуватися чи розширюватися. Відтак, межі володіння постійно змінюють свій статус: внутрішнє будь-якої миті може стати зовнішнім і навпаки. У соціальному коді протиставлення «внутрішній»/«зовнішній» перетворюється на опозицію «свій»/«чужий» з аналогічною мінливістю свого статусу [19, 76].

Специфіка вербалізації концептів **«зовнішня межа»** / **«внутрішня межа»** (184 і 63 лексеми відповідно, напр., **«зовнішня межа»**: *ἄκρος верхній, зовнішній, поверховий, крайній; ἐξώτερος крайній; ἔσχατος крайній, задній, кінцевий, останній; λοῖσθος останній, крайній; μυχοίτατος зовсім крайній; παννυπέρτατος найдальший, крайній; παράσειρος той, що йде збоку, поряд, боковий; πλάγιος розташований збоку, боковий; προσεχής той, що прилягає, межує; πρυμνός крайній; πύματος останній, крайній; δεύτερος другий, наступний; πρῶτος перший, передній, початковий; τέρμιος останній, крайній; ἐπάλληλος наступний, той, що прилягає; τελευταῖος задній, крайній; ἔσχατος задній, крайній; πρόμος передній* та **«внутрішня межа»:** *μέσος розташований усередині, середній, центральний; μεσόγαιος внутрішній, глибиний, розташований усередині країни; μεσήεις середній; μέσαυλος внутрішній, розташований усередині подвір'я; μεσοποτάμιος розташований між двома річками; θετός той, що має певне розташування в просторі; μεταδήμιος розташований серед (своїх) людей, вдома; μεσόμφαλος розташований у самому центрі; μεσόνεως розташований усередині корабля, середній*) з

особливим акцентом на ідеї **«чужого»** (18 лексем, напр.: *ἀλλογενής іноплемінний; ἀλλοδαπός іноземний, чужоземний; ἀλλόθροος іншомовний, іноземний, чужий; ἀλλότριος чужий, сторонній, чужоземний, іноземний, ворожий; ἀλλόφυλος іноплемінний, чужоземний, чужий; ἀνελληνόστολος прибулий не з Еллади, іноземний; βαρβαρικός варварський, негрецький, чужоземний; βάρβαρος іноземний; ξένος чужий; ὀθνεῖος іноземний, чужий*) яскраво підкреслює характерне для еллінів гостре відчуття межі, яка відокремлює власний простір, мікрокосмос від макрокосму.

У групі орієнтаційних прикметників особливо виділяються також ад'єктиви зі значенням **статичної локалізації**, які протистоять ознакам динамічного переміщення. Це цілком відповідає статусу прикметників як лексико-граматичного класу, що включає, як правило, лексеми з семантикою постійної ознаки об'єкта. Домінування прикметників статичної локалізації з ознакою зовнішньої межі визначається як на кількісному, так і на якісному рівні (особливості словотвірних моделей, глибина та складність семантичної структури), що відповідає реаліям самої дійсності, де зовнішня межа, доступна чуттєвому сприйняттю та зовнішній оцінці, зазнає більш точного аналізу за формою, видом, розміром, довжиною й т. ін. порівняно з внутрішньою межею (напр.: *ἀγχήρης ближній; ἀγχίμολος близький, ближній; ἀγχινεφής близький до хмар; ἀθάλασσος віддалений від моря, той, що не живе біля моря; ἄντοικος той, що живе на протилежному боці землі; ἄπιος далекий, дальній; ἀστρογείτων близький до зірок; ἀξόνιος з'єднаний із віссю, осьовий; ἄρμενος прикріплений, підігнаний; δακτυλικός вставлений у каблучку; δεραιοῦχος той, що охоплює шию; δουρίπηκτος прибитий списом*).

У вербалізації різних аспектів просторової концептосфери значну роль відіграють і відносні прикметники, утворюючи специфічну групу одиниць, які позначають відношення до певного просторового об'єкта-орієнтира. На позначення **релятивних властивостей** об'єктів вживається найменша кількість прикметників (515). При цьому детально представлено ознаки відношення до **мікропростору** (232 лексеми, напр.: *ὑλήεις лісовий, який мешкає в лісі; ἁλιεύς морський; ὀρεινός гірський, який живе в горах; ὄρειος який розташовується в горах, гірський; ἀγρότερος польовий, степовий; ἀγρότης сільський; ἀκταῖος береговий, узбережний, приморський; θαλάσσιος морський; πολίτης міський, місцевий; ἀστεῖος міський; ἀκτίτης узбережний, береговий; ἐπαρχικός обласний, провінційний*) як найбільш досяжного для безпосереднього спостереження, осягнення й осмислення людиною. Меншою (72 одиниць) є група прикметників, що відносяться до **макропростору**, напр.: *οὐράνιος небесний; γηγενής земний; ἀνατολικός східний; βόρειος північний; ἐπουράνιος небесний, той, що живе на небі; ζεφυρικός західний; ὕπαστρος підзірковий)*.

У системі прикметників знаходять втілення й різноманітні характеристики часу, як абсолютні, так і ті, що сприймаються окремою людиною залежно від загального культурно-історичного та індивідуального емоційно-психічного контексту. Важливу інформацію про осмислення давніми греками часових меж та інтервалів надають прикметники часової семантики, які у свою чергу формують впорядковану систему одиниць і розкривають особливості темпоральної концептосфери як складової загальної картини світу еллінів.

Поділ прикметників на **обставинно-темпоральні**, які безпосередньо характеризують часові відрізки й прямо вказують на ознаки тривалості, моменту, послідовності часових відрізків відносно один одного, та **якісно-темпоральні**, що вказують на темпоральні ознаки істот та неістот, а також явищ і подій, повною мірою відбиває різноманітність часових характеристик, вербалізованих в системі прикметників давньогрецької мови.

Кількісне наповнення лексемами окремих груп свідчить про об'єктивність фіксації у мові реалій дійсності. Це добре видно на прикладі кількісного співвідношення підгруп «момент відносно теперішнього часу» (46 лексем, напр.: *ἔνος торішній; λοιπός майбутній, прийдешній, наступний; προτεραῖος попередній; τελευταῖος кінцевий, останній, крайній; ὑστεραῖος наступний, завтрашній*) й «момент відносно встановленого часу» (96 лексем, напр.: *κύριος встановлений, призначений, визначений; ἀμοιβός той, що приходить на зміну; μεθέορτος післясвятковий; προσέληνος той, що існував до створення місяця, передмісячний; αὐθήμερος виготовлений в той саме день, зроблений поспіхом; δευτεραῖος той, що з'являється наступного дня, прийдешній; τεταρταῖος те, що відбувається на четвертий день*), де теперішній час як точка відліку характеризується граничною й обмеженою кількістю пунктів, що взаємодіють із ним у часовій системі координат. Натомість інші пункти в часі, обрані та встановлені мовцем, самі по собі різноманітні й мають більшу кількість зв'язків з іншими точками в часі, що й знайшло вираження в складі відповідних підгруп темпоральних прикметників.

З іншого боку, кількісні характеристики зіставлюваних лексико-семантичних груп свідчать про статус і значущість для носіїв мови певного фрагменту знань про світ, об'єктивованого у відповідних лексемах. Так, можна сказати, що загалом відчуття тривалості в часі (281 лексема, напр.: *τριέσπερος той, що триває три вечори; ἐφήμερος діючий в той самий день; одноденний, скороминучий; πανεπόρφνιος той, що триває всю ніч; πανέσπερος той, що триває весь вечір; δεκάσπορος той, що охоплює десять посівів, десятирічний*) виявляється більш актуальним для носіїв давньогрецької мови, ніж фіксація окремого моменту (231 лексема, напр.: *ὑπόρθριος ранній, ранковий; ἀωρόνυκτος опівнічний, пізній; μεσημβρινός полуденний; ἐπιεπής цьогорічний; καθημέριος теперішній; ἀρχέγονος первісний, початковий*). Причому уявлення про невизначену тривалість у часі виражається й деталізується у значній кількості лексем (165 одиниць), напр.: *ἄπαυστος безперервний, нескінченний; ἄπειρος безмежний, нескінченний; προσεχής постійний, безперервний; συμφυής суцільний, безперервний; συνεχής постійний, нескінченний*.

У групі **якісно-темпоральних** прикметників інформативними щодо специфіки сприйняття часових ознак об'єктів давніми греками виявилися прикметники на позначення віку людини. Серед них домінують ад'єктиви з вказівкою на такі вікові характеристики, як «народження/дитинство – молодість – старість», напр.: *ἐπιτίτθιος той, який ще годується молоком; грудний; νεοτρεφής народжений нещодавно; малолітній; νήπιος малолітній; маленький; у віці немовляти; παιδαριώδης дитячий; ἐφηβικός юнацький; ἡβητικός юнацький; θαλερός юнацький, квітучий, сповнений сил; κουρόσυνος молодий, юнацький; γηραιός старий; παρῆλιξ старий; πέμπελος старечий; πολυγήρως дуже старий*.

Для суспільно-побутової організації життя, особливо значущими були періоди, пов'язані з народженням дитини, шлюбом та похованням. Характеристики таких часових відрізків вербалізовано у відповідних прикметниках: *γαμήλιος весільний, шлюбний; ἐπιθαλάμιος весільний, шлюбний; κήδειος поховальний, жалобний; μονολεχής моногамний, вірний дружині; νέορτος щойно одружена, молода; νυμφεῖος весільний, шлюбний; πάτριος батьківський; θετός прийнятий у родину, всиновлений; ὀρφανικός сирітський*.

Зміни в стані природи, що суттєво впливали на організацію всього життя греків, зокрема, у сільському господарстві, мореплавстві, торгівлі, визначаються щодо певного відрізка часу й фіксуються як ознака цього часу відповідними прикметниками. Зазначимо, що в цій групі особливої об'єктивації набули такі ознаки

стану природи, як напрямок вітру, хмарність, вологість, дощ: *ἀχλυώδης вкритий мороком, туманний; δυσχείμερος холодний, суворий, із суворими зимами; ἐπινεφής хмарний; κάτομβρος дощовий; νιφετώδης сніжний; κεραύνιος громовий, грозовий; πρηστήρ буревійний; ὑγρός дощовий*.

Різні часові моменти можуть сприйматися людиною і в аксіологічному плані, звичайно, досить суб'єктивно, залежно від власного емоційного стану, особистої оцінки ситуацій та подій. Домінування прикметників із негативним відтінком значення в оцінці часових відрізків пояснюється особливим психо-емоційним фоном сприйняття подій носіями давньогрецької мови, зумовленого специфікою географічного простору, клімату, загальними важкими й складними умовами життя: *φοβερός жахливий, страшний; χαλεπός тяжкий, важкий; ψυχαλγής той, що завдає душевних страждань; ἀδευκής неприємний, тяжкий, жахливий; ἄζηλος жалісний; але і ἄπονος безтурботний; αὐτοκρατής вільний, незалежний; εὐχερής легкий, безтурботний*. Так, Р. Віппер вказував на необхідність врахування кліматичних особливостей Давньої Греції у формуванні національних рис еллінів. На думку дослідника, впливу клімату Греції, кількості сонячних днів приписували й панівний настрій греків – їх життєрадісність та врівноваженість, хоча й не без песимістичних нот. У цілому сприятливий клімат мав і свої негативні риси, що загрожували людині. Такі природні фактори, як сухість повітря, брак дощів, спека в літні місяці, короткі зими з різкими коливаннями температури завжди несли небезпеку здоров'ю людини й зумовлювали велику смертність серед населення [7, 31].

Отже, можна припустити, що в певних географічних і кліматичних умовах сформувалися характерні для греків принципи виділення й фіксації в об'єктів певного роду ознак, оцінки таких ознак і явищ, що ними позначаються, у позитивному чи негативному плані з подальшою вербалізацією в системі мовних засобів, зокрема, прикметників.

Таким чином, аналіз лексико-семантичних груп прикметників давньогрецької мови виявив їх важливу роль у мовній об'єктивації концептосфер простору і часу як об'єктивних категорій, що склалися в носіїв мови в процесі їх розвитку та пізнання навколишнього світу. Система прикметників повною мірою передає загальну модель уявлень про простір і час, віддзеркалюючи досвід і знання, здобуті давніми греками за час свого існування, їх ментальні здібності та тип світобачення.

Література:

1. Алимпиева Р. В. Семантическая значимость слова и структура лексико-семантической группы. На материале прилагательных цветообозначений русского языка / Р. В. Алимпиева. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1986. – 181 с.
2. Антонюк С. А. Лексична синонімія тактильних прикметників у поезії Катулла // Studia linguistica. – Київ, 2011. – Вип. 5, ч. 2.– С. 144–153.
3. Бабенко М. Ю. Англійські прикметники волевиявлення (парадигматичний і синтагматичний аспект) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.04 «Германські мови» / М. Ю. Бабенко. – Х. : ХНУ імені В. Н. Каразіна, 2004. – 20 с.
4. Бездетко В. И. Системные отношения в лексико-семантической группе прилагательных со значением морально-волевых качеств человека : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.02 «Русский язык» / В. И. Бездетко. – Х. : Изд-во ХГУ им. А. М. Горького, 1989. – 24 с.
5. Вежбицкая А. Семантические универсалии и базисные концепты / А. Вежбицкая. – М. : Языки славянских культур, 2011. – 568 с.
6. Векуа Н. В. Антонімія якісних прикметників у сучасній українській мові : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.01 «Українська мова» / Н. В. Векуа. – К., 2006. – 22 с.
7. Виппер Р. Лекции по истории Греции. Очерки истории Римской империи : избранное сочинение в 2-х томах / Р. Виппер. – Ростов-на-Дону : Феникс, 1995. – Т. 1. – 479 с.; Т. 2. – 479 с.
8. Добиаш А. Опыт семасиологии частей речи и их форм на почве греческого языка / А. Добиаш. – Прага : Тип. Грегра, 1877. – 544 с.
9. Кейер Д. В. Семантическое выражение пространственно-временных отношений в гомеровском эпосе : автореф. дис. на соискание уч. степени канд. филол. наук : спец. 10.02.14 «Классическая филология, византийская и новогреческая филология» / Д. В. Кейер. – СПб., 2009. – 23 с.
10. Кубрякова Е. С. Имя прилагательное / Е. С. Кубрякова

// Историко-типологическая морфология германских языков: Фономорфология, парадигматика, категория имени. – М. : Наука, 1977. – 386 с. – С. 286–352.
11. Куйбіда Х. І. Структура, семантика і функціонування похідних прикметників у поемах Гомера «Іліада» та «Одісея» : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.14 «Класичні мови: окремі індоєвропейські мови» / Х. І. Куйбіда. – Львів, 2013. – 20 с.
12. Линник Т. Г. Параметричні прикметники і їх становлення / Т. Г. Линник. – К. : Наукова думка, 1982. – 198 с.
13. Петришин М. Й. Семантичне поле прикметників розміру у старогрецькій мові (на матеріалі гомерівського епосу) : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. філол. наук : спец. 10.02.14 «Класичні мови: окремі індоєвропейські мови» / М. Й. Петришин. – Львів, 2005. – 24 с.
14. Сенів М. Г. Функціонально-семантичний аналіз системи просторових і часових відношень (на матеріалі латинської мови) / М. Г. Сенів. – Донецьк : Донеччина, 1997. – 384 с.
15. Славятинская М. Н. Древнегреческий язык как функциональная система / М. Н. Славятинская // Живое наследие античности / под ред. А. А. Тахо-Годи. – М. : Изд-во МГУ, 1987. – С. 5–24.
16. Соболевский С. И. Древнегреческий язык : учебник для высших учебных заведений / С. И. Соболевский. – СПб. : Алетейя, 2000. – 614 с.
17. Соколовская Ж. П. Проблемы системного описания лексической семантики / Ж. П. Соколовская. – К. : Наукова думка, 1990. – 184 с.
18. Тронский И. М. Общеиндоевропейское языковое состояние / И. М. Тронский. – М.–Л. : Наука, 1967. – 104 с.
19. Цивьян Т. В. Модель мира и ее лингвистические основы / Т. В. Цивьян. – М. : Ком.Книга, 2005. – 280 с.
20. Шантрен П. Историческая морфология греческого языка / П. Шантрен [перев. со 2-го франц. изд. Я. М. Боровского]. – М. : Изд-во иностр. лит., 1953. – 339 с.
21. Шрамм А. Н. Очерки по семантике качественных прилагательных (на материале современного русского языка) / А. Н. Шрамм. – Л. : Изд-во ЛГУ, 1979. – 134 с.
22. Dixon R. M. W. Where have all the adjectives gone? And other essays on Semantics and Syntax / Dixon R. M. W. – Berlin : Mouton, 1982. – 347 p.
23. Sasse H.-J. Das Nomen – eine Universale Kategorie? / H.-J. Sasse // Arbeiten des Sonderforschungsbericht. Theorie des Lexicons. – Köln, 1992. – № 27. – S. 1–30.
24. Schachter P. Parts of speech systems / P. Schachter // Language Typology and Syntactic Description / ed. by T. Shopen. – Vol. 1: Clause structure. Cambridge: Cambridge University Press, 1985. – P. 3–61.

КОМУНІКАТИВНО-ПРАГМАТИЧНІ АСПЕКТИ ФРАНЦУЗЬКОЇ МОВИ КРІЗЬ ПРИЗМУ МУЛЬТИМЕДІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ

Андросович О.Ю.
магістр-енергетик, НУБіП України,

Рудницька Н. А.
викладач кафедри іноземної філології і перекладу НУБіП України.

У статті обґрунтовано доцільність використання мультимедійних технологій під час вивчення фахової іноземної мови, що значно підвищує якість навчання майбутніх енергетиків. Вказано на необхідність розробки дидактичних матеріалів нового покоління, враховуючи комунікативно-прагматичні аспекти вивчення французької мови.

Ключові слова: мультимедійні технології, комунікативно-прагматичні аспекти, французька мова, комп'ютер, навчання.

The article substantiates the feasibility of using multimedia technologies in the foreign language study, which greatly improves the quality of training for power engineers. The need for developing a new generation of teaching materials including communicative and pragmatic aspects of learning French.

Keywords: multimedia technology, communicative and pragmatic aspects, french, training.

Перед Україною стоїть завдання і необхідність часу – інтеграція до європейської спільноти. В таких умовах знання хоча б одної іноземної мови є обов'язковим. Існує багато різних методів і засобів вивчення іноземних мов, але останнім часом популярними стають ті, що більш наближенні до сучасної молоді. Це електронні засоби зв'язку, цифрові технології, комп'ютерна техніка. Тому використання сучасних, в тому числі і мультимедійних, технологій при вивченні іноземної мови майбутніми енергетиками, є закономірним.

Постановка проблеми в загальному вигляді. Вивчення французької мови, як і будь-якої іншої, є складним і довготривалим процесом. Тому на сьогоднішній день є актуальним питання зацікавленості студентів-енергетиків до процесу вивчення французької мови, розвитку рівня їх мотивації. Навчання мови в навчальних закладах відбувається в вигляді пасивного передання знань студентам, не даючи можливості осягнути і зрозуміти структуру та функцію французької мови. Тому викладачі шукають засоби оптимізації та підвищення ефективності процесу навчання. Серед цих засобів не останнє місце посідають мультимедійні засоби. За їх допомогою активізується пізнавальна діяльність майбутніх фахівців в сфері енергетики, наприклад, відео конференція «De quoi l'énergie est-elle le nom?». Отже, використання мультимедійних технологій в процесі навчання французької мови збільшує активне мислення студентів та дає можливість розвитку їх комунікативних здібностей в процесі реального спілкування.

Останнім часом мультимедійні технології як напрямок інформаційних технологій дуже стрімко розвиваються. Особливістю мультимедія є те, що це сучасний техніч-

ний засіб, в якому можуть поєднуватися одночасно фото, відео, текст, звук та інше. А.С. Нісімчук, О.С. Падалка, О.Т. Шпак розглядали мультімедійні технології як сукупність візуальних, аудіо- та інших засобів відображення інформації, що інтегровані в інтерактивному програмному середовищі [3].

Метою нашого дослідження є обґрунтування сутності комунікативних стратегій, які слід формувати у студентів-енергетиків, для їх іншомовного професійного спілкування. Цей процес передбачає формування у студентів умінь і навичок вибору адекватної стратегії ведення професійного дискурсу і структуризації найбільш типових ситуацій професійної взаємодії (встановлення особистих контактів, ведення телефонних розмов, обмін діловою кореспонденцією, проведення презентацій, нарад і зборів, переговорів, тощо) [7].

Окрім того, потрібно зазначити, що використання мультимедійних технологій дозволяє розкрити соціокультурну специфіку ділового світу, і мотивувати студента до самостійного творчого пошуку й удосконалення.

Вважаємо за необхідне охарактеризувати також роботу з онлайн мультимедійними ресурсами. Під час реалізації такого типу іншомовної діяльності може відбуватися реальне спілкування з носіями мови, що підвищує рівень мотивації, а також активно розвиває іншомовну комунікативну компетентність за рахунок іншомовного специфічного середовища, в контексті якого відбувається навчання.

Завдяки використанню комунікативно-прагматичного підходу досить дієвим стає аудіовізуальний метод. Аудіовізуальний, або, як його інакше називають, швидкісний чи структурно-глобальний метод виник у Франції у 50-і роки XX ст. Його створення пов'язане з іменами таких видатних лінгвістів і психологів як П. Губерина, П. Риван, Р. Мишеа, Ж. Гугенейм, А. Соважо (Франція). Він набув поширення як у самій Франції, так і в колишній Югославії, Англії, Канаді, Туреччині, Польщі та деяких інших країнах. У чистому вигляді він застосовується переважно для навчання дорослих іноземним мовам.

Сама назва методу відбиває покладені в його основу принципи. Він зветься аудіовізуальним, оскільки весь новий матеріал сприймається студентом протягом тривалого часу лише на слух («аудіо»), а його значення розкривається за допомогою зорової невербальної наочності: діапозитивів, навчальних фільмів («візуальний»). Цей метод називається також структурно-глобальним, оскільки навчання мови відбувається на основі спеціально відібраних структур, які сприймаються цілісно [1].

До мультимедійних технологій можна віднести презентації за допомогою комп'ютерних програм, електронні підручники, відеофільми, електронну пошту, електронні інтерактивні дошки та ін.

В останній час популярності набуває використання електронних підручників. Основною метою цих підручників, як звичайних друкованих, є навчити студентів іншомовному спілкуванню. Студент також має можливість індивідуально переглядати, вивчати або повторювати навчальний, методичний, інформаційно-довідниковий матеріал; здійснювати самоконтроль засвоєння тем та дисципліни в цілому, одержувати методичні рекомендації, інформацію про рекомендовану літературу, тощо.

Ефективним засобом вивчення французької мови є використання презентацій. Саме завдяки використанню в ній фотографій, схем, таблиць концентрується увага і покращується засвоєння необхідного матеріалу. Кращий ефект досягається, коли презентацію готують студенти самостійно, активно використовуючи різні іншомовні інформаційні джерела.

Комунікативно-прагматичний підхід при вивченні французької мови реалізується також через:

- підготовку доповідей і презентацій;
- пошук економічних фахових статей на енергозберігаючу тематику;
- он-лайн тестування;

- розв'язання кейсів;
- лінгвістичні ігри;
- оформлення ділових електронних листів;
- переклад фахових текстів з використанням електронного словника;
- перегляд відеоматеріалу і прослуховування аудіо матеріалу іноземною мовою он-лайн;
- участь у відео конференції чи вебінарі.

Використання студентами мобільного телефону у процесі вивчення іноземної мови стає сьогодні більш поширеним та дозволяє студентам використовувати програмне забезпечення своїх смартфонів і комунікаторів для перекладу слів та текстів, пошуку інформації в Інтернеті, читання електронних книг іноземною мовою та зберігання мультимедійних презентацій, електронних підручників тощо.

Найчастіше серед усіх мультимедійних продуктів, які використовуються при формуванні іншомовної компетенції майбутніх фахівців, застосовуються:

- мультимедійна презентація,
- навчальний відеоматеріал,
- електронні словники, книги, підручники, інтерактивні смарт-програми,
- посібники, статті, наукові блоги університетів.

Сайти для вивчення французької мови за своєю тематикою умовно можна поділити на інформаційно-адміністративні, освітні, соціокультурні, науково-популярні, професійно-орієнтовні та інші. Інформаційні сайти використовують для добору фахових текстових документів, творчих завдань. Спеціальні освітні сайти містять різні види робіт, вони розроблені з урахуванням рівня знань студентів. Інтерактивне навчання із використанням цих сайтів стимулює студентів якнайкраще опанувати запропонований матеріал. Крім того, є група вузькоспеціальних навчальних сайтів, призначених для навчання чотирьох видів мовленнєвої діяльності (читання, письма, говоріння та аудіювання), вивчення фонетики, граматики, лексики тощо. У роботі з навчальними сайтами обирається той рівень складності, який відповідає рівню підготовки студентів. Навчальні сайти, зазвичай, мають кілька рівнів складності; щодо інформаційних сайтів, то викладач має сам визначитися з добором матеріалу відповідної складності [8].

Висновки. Враховуючи комунікативно-прагматичні аспекти вивчення французької мови, мультимедійні технології виконують ряд важливих функцій, а саме: підвищення мотивації майбутніх енергетиків, розвиток пізнавальної активності, покращення якості засвоєння матеріалу, стимулює бажання до самостійної і творчої роботи, пошуку та обробки інформації стосовно своєї спеціальності. Отже, використання електронних джерел фахового характеру і робота з новими інтернет-ресурсами дозволяє сформувати лексичну, комунікативну, соціокультурну і професійну компетенції, вміння читати і аналізувати автентичні тексти іноземною мовою, розвиваючи при цьому критичне мислення у майбутніх енергетиків та навички використання мережі Інтернет як для навчальної, науково-дослідної, так і для майбутньої професійної діяльності.

Список використаних інформаційних джерел:

1. Методика викладання іноземних мов у середніх навчальних закладах.: Підручник. Вид. 2-е, випр.. і перероб. / Кол. Авторів під керівн. С.Ю. Ніколаєвої. – К.: Ленвіт, 2002. – 328 с.
2. Нікітіна Н.О. Інноваційні підходи до вивчення іноземної мови професійного спрямування (впровадження мультимедійних технологій) – [Електронний ресурс].Режим доступу: http://confesp.fl.kpi.ua/node/1012.
3. Нісімчук А.С. Сучасні педагогічні технології: навч. посіб. / А.С. Нісімчук, О.С. Падалка, О.Т. Шпак. – К., 2000.
4. Роман Л.А. Мультимедійні технології як інновація у викладанні української мови як іноземної у вищий школі. – [Електронний ресурс].Режим доступу: http://www.rusnauka.com/9_NND_2014/Pedagogica/5_164035.doc.htm.
5. Рудницька Н.А. Використання французьких освітніх медіа-інформаційних джерел в процесі особистісно-професіоного розвитку майбутніх фахівців аграрієв. – Нові технології навчання: Наук. зб./ Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2010. – Вип. 65.–С. 48-52.

6. Іщенко Т.Д., Рудницька Н.А. Інноваційні процеси в системі аграрної освіти України з урахуванням досвіду Франції //Актуальні проблеми педагогіки, психології та професійної освіти. 2017. № 1 [Електронний ресурс] /Рудницька Н.А./ – Режим доступу: http://journals.uran.ua/apppfo
7. Морська Л.І. Сутність і класифікація комунікативних стратегій у професійному дискурсі [Електронний ресурс] / Морська Л.І. / – Режим доступу: http://naub.oa.edu.ua/2012/sutnist-i-klasyfikatsiya-komunikatyvnyh-stratehij-u-profesijnomu-dyskursi/
8. Ситдикова І. Комп'ютер поспішає на допомогу // Іноземні мови в навчальних закладах. – 2004. – №1. – С.116-119.
9. Щукин А.Н. Методика обучения речевому общению на иностранном языке. Учебное пособие для преподавателей и студентов языковых вузов. [Текст]. / А.Н. Щукин. – М.: Икар, 2011. – 454 с.
10. De quoi l'énergie est-elle le nom? // Conférence Cyclope du 18/12/2012 par Étienne Klein Directeur de recherche au CEA [Електронний ресурс] – Режим доступу: https://www.youtube.com/watch?v=Nb2S7oge8TQ.

КАТЕГОРІЯ МОДАЛЬНОСТІ ТА МОДАЛЬНІ СЛОВА В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Козаченко Н.І.
студентка 4 курсу факультету іноземної філології МНУ імені В.О. Сухомлинського, Україна, м. Миколаїв

Свєточева С. М.
к. філол. н., старший викладач кафедри англійської філології МНУ імені В.О. Сухомлинського, Україна, м. Миколаїв

Ключові слова: модальність, суб'єктивна модальність, об'єктивна модальність, засоби вираження, модальні слова, модальні дієслова.

Key words: modality, subjective modality, objective modality, expressive means, modal verbs, modal words.

Людське мислення виникає в результаті сприйняття світу, і воно тісно пов'язане з мовою – основним засобом його вираження. Категорія модальності є категорією мови, що являє в собі судження про реальність або судження відносно зв'язків і явищ дійсності.

На сьогоднішній день лінгвістика розглядає проблему модальності як одну з найактуальніших, завдяки своїй складності та різноманітності. Модальні відношення та засоби їх реалізації в сучасній англійській мові все частіше привертають увагу лінгвістів і стають об'єктом вивчення на формально-синтаксичному, семантико-синтаксичному, комунікативно-функціональному та текстовому рівнях.

Проблему модальності розглядали у своїх працях такі дослідники, як М.А. Блох, Ф.Р. Палмер, Е.В. Гордон, І.Б. Морозова, Н.М. Раєвська, І.В. Корунець та інші. Наприклад, Е.В. Мороковська і Л.Г. Верба вивчали основні особливості модальних дієслів, Е.М. Гордон і І.Б. Морозова визначали семантику, Н.М. Раєвська іменувала основні функції модальних дієслів, І.В. Корунець вивчав шляхи і засоби вираження модальності в англійській і українській мовах. У роботах Ф.Р. Палмера модальність пов'язана із способом і з модальними маркерами, такими як модальні дієслова.

Західні лінгвісти, зокрема автори класичних наукових граматик, вказали конкретні характеристики деяких прислівників і їх синтаксичні функції, які привели їх до визначення цих одиниць в якості членів змінених прислівників або модальних прислівників, а модальні слова, як окрема частина мови, були вперше визначені російськими лінгвістами [1, 147].

Об'єкт дослідження – модальність і модальні слова в англійській мові.

Предмет – особливості засобів вираження модальності та труднощі при перекладі модальних слів.

Виходячи з постановки проблеми, предмета, об'єкта і, зважаючи на багатоплановість теми, ми визначили такі завдання дослідження:

1. виявити суть модальності та модальних дієслів і труднощів при їх вивченні, засвоєнні та перекладі;
2. навести класифікації засобів вираження модальності та їх особливості;

Модальність є явищем багатоаспектним і надзвичайно складним. Е.С. Смушкевич стверджує, що немає в англійській мові іншої лексико-граматичної категорії, котра представляла би більше складностей в процесі перекладу, ніж категорія

модальності. Відповідно, ця проблема призвела до сперечань у лінгвістиці, а отже, можна зауважити, що ще й досі не існує єдиного трактування і погляду на природу цієї категорії [6, 295].

Модальність (від лат. modus – міра, спосіб) є однією з найбільш різнопланових мовних категорій, однозначна інтерпретація якої в лінгвістичній науці є навряд чи можливою. Модальність – це граматико-семантична категорія, яка виражає ставлення мовця до повідомлюваного ним. Категорія модальності представлена двома макрополями: дійсності та недійсності. Для вираження цієї категорії існують різні засоби мови, тому категорія модальності є однією з основних категорій висловлювання [5, 56].

Розглянувши наукову літературу даної тематики і аналізувавши її, нами було засвідчено те, що, не дивлячись на варіативність трактування модальності, більшість лінгвістів схильні вважати, що категорія модальності відбиває два типи логіко-граматичних зв'язків. Перший вид зв'язку називається «об'єктивною модальністю», в той час, коли другий тип розглядається як форма мовлення і називається «суб'єктивною модальністю» [2, 57].

Під об'єктивною модальністю розуміється ступінь впевненості об'єкту щодо факту, який він повідомляє. Вона являється обов'язковою ознакою будь-якого висловлювання та однією з категорій, яка формує речення (предикативну одиницю). Цей вид модальності проявляється у вираженні відношення повідомлюваного до дійсності стосовно реальності та ірреальності. Категорія способу дієслова виступає в цій функції як головний засіб оформлення модальності. Основними засобами вираження реальної об'єктивної модальності вважаються часові форми дієслів дійсного способу, а в ірреальних об'єктивно-модальних значеннях – форми умовного способу дієслів [7, 215].

Суб'єктивна модальність – це вираження ставлення мовця до висловлювання, тобто це може бути експресивна оцінка, згода – незгода, впевненість – невпевненість. До мовних засобів цього виду модальності належать: інтонація, порядок слів, лексичні повтори, вигуки, вставні слова і словосполучення, модальні слова і дієслова, порядок слів у реченні, вставні речення [3, 46]. Поняття оцінки в широкому розумінні слова утворює смислову основу суб'єктивної модальності, що включає не лише логічність кваліфікації повідомлюваного, але й різні види емоційної реакції.

Оскільки модальність є явищем багатоаспектним, не менш проблематичним є виявлення статусу модальних слів у англійській мові, адже вони не демонструють різноманітні морфологічні та синтаксичні структури, і вони можуть належати до різних мовних рівнів, а саме: окремі слова, з одного боку, і словосполучення або навіть речення – з іншого боку.

У сучасній англійській мові існує граматичні та лексичні засоби вираження модальності. Граматичним засобами є такі модальні дієслова як should, ought to, must, will – would, may – might, can – could, need. При цьому дані дієслова послаблюють своє первісне значення бажаності, повинності, необхідності і передають тільки ставлення мовця до змісту припущення в цілому. Модальні дієслова передають різні відтінки модальності, починаючи з припущення, що межує з упевненістю і закінчуючи припущенням, в якому мовець не впевнений [1, 150].

Лексичними ж засобами є такі модальні слова як perhaps, maybe, probably, possibly. Модальні слова виконують в реченні функцію вставних членів. Але слід зауважити, що якщо будь-яке модальне слово може виступати у функції вставного слова, то не всяке вставне слово є модальним.

Варто зазначити, що при перекладі самі модальні дієслова англійської мови у своїх початкових значеннях не викликають труднощів. Непорозуміння в перекладі можуть виникати тоді, коли ці дієслова використовуються задля вираження «не

своїх» модальних значень у реченні, і, перш за все, це може бути значення припущення про міру вірогідності здійснення події, позначеної інфінітивом знаменного дієслова.

Отже, у підсумку хочеться зазначити, розкриття та характеристика модальності в англійській мові мають дуже велике значення для її вивчення. Ця проблема має важливе наукове методологічне значення, основне завдання якої – розкриття описання, вивчення, пояснення використання модальності та способів її вираження в сучасній англійській мові. Питання категорії модальності та модальних слів у англійській мові продовжують залишатись об'єктом вивчення і дослідження багатьох науковців світу і саме поняття ще й досі не розкрито повністю, що і призвело до дискусій щодо її класифікацій та місця в англійській граматиці.

Тому перспектива вивчення теми полягає в тому, що мова – це явище, що знаходиться у постійному розвитку й відповідно потребує новизни у її дослідженнях.

Література

3. Алєксєєва І.О. Курс теоретичної граматики сучасної англійської мови: навчальний посібник / І. О. Алєксєєва. – Вінниця: Нова Книга, 2007. –328 с.
4. Блох М.Я. Теоретическая грамматика английского языка = A course in theoretical English grammar: учебник / М. Я. Блох. – 3-е испр. – М.: Высш. школа. – 2000. – 381 с.
5. Касевич В.Б. Семантика. Синтаксис. Морфология / В.Б. Касевич. – М.: Наука, 1988. – 311 с.
6. Кобрина Н.А., Кронеева Е.А., Оссовская М.И., Гузеева К.А. Грамматика английского языка: Морфология и синтаксис / Н.А. Кобрина, Е.А. Кронеева, М.И. Оссовская, К.А. Гузеева // СОЮЗ. – Санкт-Петербург 1999. – С. 45-47.
7. Пєтров М.Є. Про зміст і об'єм мовної модальності / М.Є. Пєтров. – Новосибірськ: Академія, 1982. – 193 с.
8. Смушкевич Е.С. К вопросу об образовании модальных слов из наречий в английском языке // Ученые записи Магнитогорского гос. педагогического института. – Магнитогорск, 1958. – С. 293-318.
9. Хоменко Е.Г. Граматика англійської мови = A grammar of English language: Навчальний посібник / Е.Г. Хоменко. – Київ: Знання – Прес, 2007. – 606 с.

ПРОБЛЕМА СКЛАДНОСУРЯДНОГО РЕЧЕННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Радута Ю. Ю.
студентка 4 курсу факультету іноземної філології
МНУ імені В.О. Сухомлинського, Україна, м. Миколаїв

Свєточева С. М.
к. філол. н., старший викладач кафедри англійської мови та літератури
МНУ імені В.О. Сухомлинського, Україна, м. Миколаїв

Ключові слова: синтаксис, складносурядне речення, клауза, паратаксис, сурядний зв'язок.

Key words: syntax, compound sentence, clause, parataxis, coordination.

В сучасному світі англійська мова стає більш поширеною з кожним днем. Майже кожна країна сьогодні прагне досконало володіти нею. Це свідчить про дуже важливий статус англійської мови в світі.

Складне речення завжди інтенсивно використовується під час спілкування в якості засобу комунікації як в усній, так і в писемній мові, тому останнім часом питання, що стосуються синтаксису складного речення в англійській мові привертають все більше уваги вчених, адже серед них є багато невирішених проблем і вони потребують подальшого розгляду. Особливо важливим є питання складнопідрядного речення як особливої одиниці синтаксису та особливості зв'язку між його компонентами.

Актуальність даної роботи полягає в тому, що складносурядне речення – це невід'ємний компонент синтаксису англійської мови, який активно використовується як в усній, так і в письмових формах, тому під час вивчення англійської мови треба дуже багато уваги приділяти саме цьому питанню, адже виникає досить багато труднощів з розумінням, правильним перекладом складних речень.

Проблемою складносурядного речення в англійській мові, питанням сурядного зв'язку займалися такі вчені, як: Б.А. Ільїш, Л.С. Бархударов, В.І. Жельвіс, О.В. Олександрова, В.Н. Жигадло, М.Я.Блох , А.С. Саакян, О.І. Смирницький, Н.О. Кобрина, В.Л. Каушанськата та інші.

Об'єкт дослідження: складносурядне речення в англійській мові.

Предмет дослідження: теоретичне висвітлення проблеми складносурядного речення в англійській мові.

Мета роботи: окреслення кола проблем складносурядного речення.

Завдання дослідження:

1) дати визначення складносурядного речення;

2) проаналізувати тенденцію визначення поняття складносурядного речення.

«Складне речення являє собою об'єднання декількох речень за допомогою тих чи інших синтаксичних засобів в граматичне ціле, яке служить виразом закінченої думки»[7, 174].

Складносурядне речення (the compound sentence) складається з двох або більше предикативних одиниць, які об'єднані в одну комунікативну одиницю на основі їх функціональної та смислової рівноцінності в складі одного цілого. Це означає, що ні одна з предикативних одиниць не має ознак обслуговуючої структури по відношенні до іншої. Такого роду відносини і зв'язок називають координацією (відповідно, з'єднані предикативні одиниці називаються coordinated clauses), а ціле,

яке утворилось, – паратаксисом [6, 332]. Перша предикативна одиниця комунікативно і структурно має більшу незалежність, аніж наступна, так як вона визначає основні параметри для наступної предикативної одиниці.

Проблема визначення складносурядного речення викликає багато суперечностей серед науковців. Дуже важливим є те, що деякі з лінгвістів не визнають такого явища взагалі. М. Я. Блох вказує на це, але не поділяє цієї думки. Аргументом для цього вважається, як наголошує вчений, «штучність» даного поняття, яке було розроблено під шкільним впливом письмового мовлення [3, 334].

Багато вчених все ж таки визнають існування такого поняття, як складносурядне речення, але у них є деякі розбіжності. Починаються вони вже зі спроб, як називати це явище. Більшість із них схиляються до такої назви,як «складносурядне речення» (Т.А. Барабаш, В.Н. Жигадло тощо), хоча є такі випадки, коли автори використовують такі назви, як «подвійне речення» ("double sentence") або «паралельні клаузи» ("parallel clauses"). Існує також і інший аспект, який стосується термінології і викликає деякі розбіжності серед науковців. Це проблемне питання стосується назви складових частин сурядного речення. Багато науковців використовують такий термін, як «клауза» (В. Н. Жигадло, В.Л. Каушанська [5, 279] та ін.). Однак, найбільші суперечності лінгвістів простежуються у питаннях визначення складносурядного речення. Їх можна розділити на такі групи: формальні, семантичні та «змішані».

Група формальних визначень є найчастотнішою. Цю групу представляють визначення Л. С. Бархударова, А.С. Саакян, тощо. Проте, незважаючи, що ця група має реальну перевагу у кількості, деякі визначення викликають сумніви щодо доцільності їх наведення. Прикладом може слугувати визначення О.В. Олександрової, згідно з яким «складносурядне речення» – це речення, що «містить дві чи більше клаузи, поєднані сурядним зв'язком» [1, 186]. Проблема подібних визначень в тому, що автори не пояснюють, що означає поняття «сурядний зв'язок», що не сприяє їх розумінню. На цьому тлі виділяється визначення Л. С. Бархударова, який, крім того, що вказує на наявність між «двома чи більше реченнями» «сурядного зв'язку», ще й пояснює, конкретизує поняття «сурядність». Лінгвіст вказує: «Складносурядним реченням є складне речення, яке складається з двох чи більше речень, які знаходяться між собою у сурядному зв'язку, тобто граматично рівноправних» [2, 387-388]. Також існує невелика група науковців, які вказуються на визначальну рису складносурядного речення, як вони вважають, – наявність сполучника. Представниками цієї групи є такі науковці, як Дж. Іствуд, Дж. Делаганті. Всі визначення «змішаного типу» вказують на синтаксичні та семантичні ознаки складносурядного речення. Проблемою в цьому випадку є те, що певна кількість науковців не розкривають сутності семантичного аспекту. Що стосується формального аспекту у визначення «змішаного типу», то в цьому випадку науковці роблять наголос на ідеї синтаксичної єдності складносурядного речення, але проблема в тому, що тлумачать вони її по різному.

М. Я. Блох вважає, що формальний аспект складносурядного речення – це його здатність утворювати «поліпредикативну єдність». Однак дослідник вважає, що це не виключає лідируючої ролі чільної клаузи в складносурядному реченні. М. Я. Блох навіть наголошує на тому, що такий поділ є сутнісним як з точки зору поверхневої структури речення, тобто порядку клауз, так і семантико-синтаксичного змісту, адже той факт, що наступна клауза містить у собі сполучники, робить її залежною в певній мірі, але в іншому сенсі, ніж залежність в складнопідрядному реченні [3, 337].

Деякі лінгвісти не поділяють такої точки зору і не визнають те, що перша клауза є лідируючою. Т. А. Барабаш наголошує на

тому, що синтаксична рівноправність і незалежність є основною формальною ознакою складносурядного речення.

Виходячи з вищесказаного, слід зробити висновок, що вивчення складносурядного речення в рамках сучасної лінгвістичної науки – явище, що постійно розвивається, тому що комунікативна функція речення лежить в основі розвитку всієї людської цивілізації.

Аналізуючи матеріал, який висвітлений в даній статті, ми можемо побачити, що кожен з дослідників мав свою власну думку щодо визначення складносурядного речення та його типів, і досить часто думки лінгвістів не збігалися. Ця дискусія продовжується і на сьогоднішній день.

Перспектива вивчення теми в тому, що мова розвивається і вимагає нових досліджень, процес розвитку не стоїть на місці, і вся справжня її основа стоїть на доведених і вже закріплених знаннях, які служать поштовхом і фундаментом для подальшого розвитку мовознавства.

Література

1. Александрова О.В. Современный английский язык: морфология и синтаксис: учебное пособие для лингв. вузов и фак. иностр. яз. / О.В. Александрова, Т.А. Комкова. – М.: Академия. – 2007. – 224 с.
2. Бархударов Л.С. Грамматика английского языка: учебник / Л. С. Бархударов, Д. А. Штелинг. – М.: Высшая школа. – 1981. – 423 с.
3. Блох М.Я. Теоретическая грамматика английского языка = A course in theoretical English grammar: учебник / М.Я. Блох. – 3-е испр. – М.: Высш. школа. – 2000. – 381 с.
4. Жигадло В.Н. Современный английский язык. Теоретический курс граматики: учебник для спец. языковых высш. учебных заведений / В. Н. Жигадло. – М.: Изд. лит.на иностр. яз. – 1956. – 350 с.
5. Каушанская В.Л., Ковнер Р.Л. Грамматика английского языка: A grammar of the English language: пособие для студентов педагогических институтов / В.Л. Каушанская [и др.]. – 7-е изд. – М.: Страт. – 2000. – 319 с.
6. Кобрина Н.А. Теоретическая граматика современного английского языка: Учеб. Пособие / Н.А. Кобрина, Н.Н. Болдырев, А.А. Худяков. – М.: Высшая школа. – 2009. – 368 с.
7. Смирницький А.И. Очерки по сопоставительной грамматике русского и английского языков / А.И. Смирницкий. – 2-е изд. – М.: Высш. шк. – 1975. – 380 с.

УКРАЇНСЬКА ДІАЛЕКТНА ЛЕКСИКОГРАФІЯ ТА МІСЦЕ В НІЙ «СЛОВНИКА УКРАЇНСЬКИХ ГОВІРОК БУЗЬКО-ІНГУЛЬСЬКОГО МЕЖИРІЧЧЯ»

А. П. Супрун
кандидат філологічних наук, доцент кафедри загальної та прикладної лінгвістики Миколаївського національного університету імені В.О. Сухомлинського

Ключові слова: Бузько-Інгульське межиріччя, діалект, діалектизм, діалектний словник, діалектологія, глоси, говірка, лексикографія, лексема.

Key words: dialectal dictionary, glosses, dialect, lexicography, Bug-Ingul rivers, dialect, dialectology, token.

Лексикографія виникла з потреби пояснення незрозумілих слів. Ця потреба здійснювалася у вигляді глос (тлумачення написів на полях та у тексті рукописних книг). Глоси виступають одиницями глософії, що займається тлумаченням слова без відриву від контексту за допомогою певних лінгвістичних засобів та технічних прийомів, що застосовувалися у давнину при перекладі. Цю традицію пояснювати малозрозумілі слова успадкували від греко-візантійських та старослов'янських учених давньоруські книжники, тому основним видом лексикографічної праці в Україні до другої половини XVI століття була глософія. У XVI – XVII століттях вона набула найбільшого поширення.

Новий період у історії української лексикографії розпочинається з появою нової української літератури та літературної мови на народній основі. У першій половині XIX століття з'являються словнички-додатки до українських видань, які відігравали допоміжну роль, а вже з другої половини цього ж століття відомі загальномовні українські словники середнього обсягу.

Українські діалектні словники спочатку були збірками слів гуцульських та бойківських говірок, що розмістив І. Вагилевич у своїх етнографічних нарисах. Потім такі збірки з'являються на Наддніпрянщині. Значна кількість діалектних словників та збірок слів XIX століття залишилася у рукописах та зберігається в архівах.

У діалектному словнику подається лексика територіальних діалектів, де тлумачиться значення та слововживання. Характерною рисою діалектного словника є співвіднесення у мовному просторі з конкретним діалектом, говіркою. До складу словникової статті подається інформація про зону поширення лексеми чи її окремого значення.

У XX столітті розпочалося інтенсивне укладання спеціальних програм для зібрання діалектного матеріалу, створювалися питальники для підготовки регіональних атласів, словників. Це наблизило українську діалектологію до аналізу говірки як системи.

У 50-х роках XX століття активізувалося укладання діалектних словників (В. Ващенко – словник полтавських говірок; П. Лисенко – словник поліських говірок; М. Онишкевич – словник бойківських говірок та інші).

Від початку 90-х років XX століття розпочинається четвертий етап розвитку лексикографії, що характеризується активізацією словникової роботи в Україні. Це мотивується становленням України як самостійної держави та відсутністю єдиних методологічних засад та орфографічних принципів (повернення до традицій української лексикографії кінця XIX початку XX століть).

Розвивається описова діалектологія, що з'ясовує просторові диференціації україн-

ської мови, функціонально чи генетично споріднені одиниці. Українські діалектологи у XX столітті накопичили та систематизували з усіх регіонів України величезний матеріал діалектного мовлення.

Північним Причорномор'ям здавна цікавляться різні вчені: історики, археологи, етнографи, фольклористи, краєзнавці, а також мовознавці-діалектологи. Сучасна українська мова на даному етапі розвитку має кілька форм існування: літературну, діалектну, арго, жаргони, сленги та суржик. У даній статті зупинимося тільки на одній із форм існування сучасної української мови – діалектній.

Живу народну мову сьогодні поділяють на три наріччя (південно-східний, південно-західний та поліський) та на 15 діалектів (середньонаддніпрянський, слобожанський, степовий, подільський, волинський, наддністрянський, гуцульський, бойківський, покутсько-буковинський, закарпатський, лемківський, надсянський, східнополіський, середньополіський, західнополіський). Територіальний діалект – це різновид національної мови, якому властива відносна структурна близькість та який є засобом спілкування людей, об'єднаних спільністю території, а також елементів матеріальної та духовної культури, історико-культурних традицій, самосвідомості. На території сучасної Миколаївщини поширені два діалекти: подільський (Врадіївський, Кривоозерський, Первомайський райони) та степовий.

Формування українських степових говірок Бузько-Інгульського межиріччя тісно пов'язано з історією його заселення. Освоєння земель півдня України відбувалося ще на початку II половини XVIII століття, головним чином за рахунок переселенців із різних районів Лівобережжя та Правобережжя (Подільська, Волинська, Полтавська, Чернігівська губернії). Саме це, як зазначає відомий історик В. Кабузан, обумовило переважання українців у цьому регіоні. Протекціоністська політика царського уряду сприяла масовому припливу в різні періоди на південь України, у тому числі на Миколаївщину, росіян, білорусів, болгар, молдован, сербів, німців, греків, євреїв, вірмен, поляків та інших народів. Цей потік регулювався розгалуженою системою державних пільг та заборон.

Так, у 1808–1809 роках іммігрантами із західнонімецьких земель засновані колонії: Катериненталь (с. Катеринівка), Ватерлоо (нині Веселинівський, Миколаївський райони); Березанські колонії (по річці Березань: Карлсруе (с. Степове), Раштадт, Ландау (с. Широколанівка) та ін.). Із 70-х років XVIII століття на території сучасної Миколаївської області почали розселятися болгари (с. Димове, с. Щербове, с. Тернівка).

Із дозволу Новоросійського губернатора з 1778 року на землі сучасної Миколаївщини переселялися євреї. За указом Катерини II від 21 грудня 1791 року їм надано право громадянства в Катеринославському намісництві та Таврійській губернії, дозволялося проживати в містах, займатися ремісництвом та торгівлею. Багато євреїв проживало у Вознесенську, Очакові, Голті та інших населених пунктах області. На території Миколаївщини євреями засновано кілька землеробських колоній (Нагартава, Ефінгар, Добре).

Помітне місце в колонізації краю посідали греки. Після тривалої перерви, пов'язаної з припиненням життя в Ольвії, уродженці сонячної Еллади з'являються на території Миколаївщини в II половині XVIII століття. Грецьким емігрантам надавалися всілякі пільги, виділялися земельні наділи та надавалася грошова допомога. Крім торгівлі, традиційною сферою діяльності греків було мореплавство.

Вихідці з Польщі з'явилися на Миколаївщині з кінця XVIII століття. Крім Миколаєва, вони оселялися в сільській місцевості (с. Кирилівка Снігурівського району, с. Новопавлівка Баштанського району, с. Мазурове Кривоозерського району та ін.). Кількість поляків на території області значно збільшилася внаслідок їх насильницького переселення після придушення поль-

ських повстань 1830–1831 та 1863–1864 років. Польське населення проживає у с. Касперівка, Новопетрівка, Калинівка та інших населених пунктах Миколаївщини.

Компактним місцем проживання чехів на Миколаївщині є с. Богемка Врадіївського району. У серпні 1905 року в долині безіменної притоки річки Чичиклії в Ананіївському повіті Херсонської губернії Російської імперії (нині Врадіївський район Миколаївської області) між селами Новопавлівка та Доброжанівка нащадки чеських емігрантів заснували село Богемку.

У повоєнний період національний склад населення Миколаївщини значно розширився завдяки поселенню тут представників народів Кавказу, Середньої Азії, інших регіонів – азербайджанців, грузинів, дагестанців, вірмен, узбеків, киргизів, таджиків, туркменів, абхазців та інших. Значна їх частина оселилася на Миколаївщині після проходження військової служби, вступивши у змішані шлюби з місцевими жінками. Дехто залишився тут після закінчення місцевих вищих закладів освіти або приїхав згідно з розподілом з інших республік. У 1980–90-ті роки з появою так званих «гарячих точок» через небезпечні умови для проживання сюди переселилися чеченці, курди, турки-месхетинці. Останні компактно проживають у Баштанському районі Миколаївської області. Миколаївщина за своїм національним складом дуже строката. Тут мешкають представники більше 130 національностей. Зберігати мир та злагоду, навчити шанобливому ставленню до української мови та культури, сприяти розвиткові культурної та мовної самобутності представників усіх етносів краю – ось спільне завдання держави, органів місцевого самоврядування та громадських організацій.

Не могло не відбитися на українських степових говірках Бузько-Інгульського межиріччя й переселення жителів Західної України (Закарпатська, Івано-Франківська, Львівська, Тернопільська обл.) на Миколаївщину, особливо в Первомайський, Кривоозерський, Казанківський, Братський, Веселинівський та Баштанський райони, що відбувалося в 50-х та 70-х роках XX століття. Це спричинило появу в степових говірках Миколаївщини багатьох слів із говірок південно-західного наріччя.

Отже, основу українських степових говірок Бузько-Інгульського межиріччя становлять середньонаддніпрянські говірки з вкрапленнями говірок поліського та південно-західного наріч. У різний час вони зазнали певного впливу російських, білоруських, болгарських, частково – сербських, чеських, грецьких, німецьких та інших говірок [5].

Зважаючи на те, що у містах області (Миколаєві, Первомайську, Южноукраїнську, Вознесенську, Очакові, Баштанці, Новій Одесі, Новому Бузі, Снігурівці) функціонують в офіційному спілкуванні українська, російська літературні форми, а у побутовому – суржик, вважаємо, що найбільше духовне багатство краю – це жива народна мова Миколаївщини – місцеві говірки. Адже формує одну говірку один населений пункт сільської місцевості.

Історично склалося, що в період 50-60 рр. XX ст. лексика говірок Миколаївщини майже не досліджувалася. За винятком робіт Г. Пелих та Л. Терешко. Спочатку Г. Пелих займалася дослідженням фонетичних рис прибузьких говірок Первомайського району Миколаївщини, а дещо пізніше звернула увагу та на граматичні їх особливості. Наукові розвідки Г. Пелих [6] згодом стали основою її кандидатської дисертації «Прибузькі говірки Первомайського району Миколаївської області (фонетико-граматичні особливості)» (1962 р.) Роботи Л. Терешко [11]присвячені особливостям фонетичної системи говірок Кривоозерського району Миколаївщини, а також термінологічній лексиці коноплярства, ткацтва та прядіння (семантика та словотворчі особливості).

А вже наприкінці 60-х років починається системне дослідження лексичного складу, фонетичних та словотворчих особливостей говірок Миколаївщини. Розгортається

робота по збору матеріалу до «Словника говірок Бузько-Інгульського ареалу».

Цим періодом датовані розвідки В. Лободи, М. Тимченко, Л. Тригуб, присвячені питанням топонімії Бузького басейну. І. Журба, Г. Іванченко звертають увагу на словотворчі особливості говірок Миколаївщини [3].

Результативна робота проведена в 1970-80-х роках, коли мовознавцями кафедри української мови тоді ще Миколаївського державного педагогічного інституту в 600 селах зібрано багатий лексичний матеріал та укладено «Словник говірок Бузько-Інгульського ареалу». В ньому зафіксовано 12 тисяч слів (1435 машинописних сторінок). Науковці акумулюють матеріал, використовуючи «Програму для збирання матеріалів до Лексичного атласу української мови» професора Ужгородського державного університету, нашого земляка, Й. Дзендзелівського [2].

У наступному десятиріччі інтенсивно досліджується термінологічна лексика, семантико-словотворчі та функціональні особливості говірок Бузько-Інгульського ареалу, зокрема:

М. Струнка започаткувала дослідження будівельної лексики Миколаївщини, а продовжила аналогічні розвідки Н. Прасол, довівши думку про значний вплив заселення Миколаївщини вихідцями з Західної України на формування говіркової будівельної лексики нашого регіону.

В. Марущак у цей період досліджувала особливості словотвору в іменниках-назвах місця, а також в іменниках-назвах осіб у говірках Південного Побужжя.

Л. Москаленко – ботанічну лексику говірок Миколаївщини («З ботанічної лексики говірок Миколаївщини», «Способи реалізації мотиваційної ознаки «час» у ботанічній лексиці новожитніх говірок Миколаївщини», «Похідні від назв комарів у ботанічній лексиці українських степових говірок Миколаївщини» тощо). Ці та інші подібні дослідження лягли в основу її кандидатської дисертації «Ботанічна лексика українських степових говірок Миколаївської області», яка й була захищена в 1992 р.

Г. Чорноморець досліджувала лексику на позначення посуду, кухонного начиння. М. Тимченко – рибальську лексику та лексику на позначення їжі. Р. Іванський – лексику традиційного родильного обряду Миколаївщини та захистив із цієї проблеми в 1999 р. кандидатську дисертацію. О. Мельниченко звернула увагу на фразеологічне багатство говірок Миколаївщини. О. Коваленко вивчала лексику на позначення назв одягу, взуття, головних уборів та жіночих прикрас. Л. Спанатій, досліджуючи діалектну гончарську лексику усіх діалектних груп України, не обійшла своєю увагою й наш регіон. В. Баденкова має понад 20 публікацій, присвячених різним аспектам дослідження говірок Миколаївщини. Так, у деяких із них йдеться про самобутність медичної лексики, функціонування її в обрядовому мовленні, зокрема про магічні методи зведення таких нашкірних утворень, як бородавка, лишай та пов'язані із цими методами назви про магічну силу слова, феномен живучості заклинальних формул, поетичні засоби лікувальних замовлянь, про відображення у них язичеського та християнського світогляду українців тощо. Т. Киричук досліджує лексику весільного обряду Бузько-Інгульського ареалу. З цієї проблеми вона має уже значну кількість публікацій, у яких проаналізовано деякі з лексико-тематичних груп весільної лексики: переддень весілля (дівич-вечір); весільне деревце; коровай; оглядини; придане; учасники обрядового дійства; весільні пісні; зроблено спробу подати етимологічну характеристику лексем, що є домінантами в синонімічних рядах різних лексико-тематичних груп; описано символічність окремих обрядодій, також звернена увага на словотворчі особливості весільної лексики, яка, за словами дослідниці, представлена суфіксальним способом творення як домінуючим (*дивник, почвірник, дворник, лежень, бобовщина, теремок, віночок, нанашок*) тощо. М. Лан-

дер досліджує універбацію в говірках Миколаївщини. Вона, описавши десять тематичних груп цієї лексики, доводить, що універбація є джерелом збагачення сучасної української літературної мови. Остання може засвоювати певну частину універбатів із подальшою втратою ними стилістичної маркованості. Дослідниця звертає увагу на варіативність структурних елементів лексем, у тому числі на декількох рівнях одночасно (на фонетичному, морфологічному, дериваційному).

Вагомим внеском у дослідження говірок Миколаївщини є укладений Л. Спанатій, А. Супрун, М. Тимченко і В. Токарем «Словник говірок Бузько-Інгульського ареалу» (машинопис обсягом 1425 + 5 подвійних сторінок, літери А-Я), який у 1994 році передано Інституту української мови НАН України як цілісну наукову працю, якою уже користуються лінгвісти України для створення зведеного «Словника українських говорів», «Лексичного атласу української мови» та написання власних наукових праць. Зрозуміло, що рукопис не охоплює всього словникового багатства обстежуваних говірок, оскільки є першою спробою, а тому авторський колектив продовжив роботу над другим варіантом словника, який підготовлено вже до друку.

Лексичний матеріал «Словника українських говірок Бузько-Інгульського межиріччя» охоплює всі сфери діяльності досить строкатого за складом населення регіону України. Адже на обстежуваній території є села, у яких компактно проживають болгари, білоруси, гагаузи, греки, молдавани, німці, поляки, росіяни, серби, чехи. Це й позначилося на лексичному складі мовців, оскільки місцеві слова відображають специфіку виробництва та господарювання, побуту та звичаїв населення цього краю. Наприклад: із нім. *басина* – «обцементований колодязь для дощової та джерельної води», із молд. *бринза* – «овечий сир», із молд. *малай* – «корж із кукурудзяного борошна», із молд. *бурдей* – «сарай», із білорус. *льок* – «приправа до рибної юшки» та ін.

Варто відзначити факт, що після вивчення рукопису «Словника говірок Бузько-Інгульського ареалу», науковці Інституту української мови НАН України високо оцінили його, відзначивши, що це перша у вітчизняній науці й культурі такого типу праця, яка подає докладну інформацію про словникове багатство української народної мови Миколаївщини.

Аналіз лексичного матеріалу Словника дає підставу зробити висновок, що більша частина мовної території Миколаївщини належить до українських степових говірок південно-східного наріччя, а північно-західні райони – до подільського говору південно-західного діалектного масиву. Тому діалектний склад лексики Миколаївщини має багато спільних рис із середньонаддніпрянськими та подільськими говірками, частково – із волинськими, закарпатськими, гуцульськими, бойківськими, що обумовлюється історією заселення цієї території. Так, діалектизми, споріднені з середньонаддніпрянськими говірками, вживаються переважно у східних та південних районах області, наприклад: *вагани* – «ночви», *капризка* – «хатня квітка», *ковбасити* – «довго замочувати прання», *крашанка* – «яйце», *лавка* – «магазин», *мимка* – «корова із зіпсованими дійками», *локша* – «локшина» та ін.

До діалектизмів, спільних із подільськими, відносяться: *горінь* – «різнокольорові нитки для вишивання», *без* – «бузок», *лохань* – «посудина, у якій місять тісто», *мерва* – «дрібна терта солома» тощо.

Діалектизми Західної України привнесені в степовий говір внаслідок переселення людей після Другої світової війни. Серед них: *вуйко* – «дядько», *вуйна* – «тітка», *банувати* – «сумувати», *жалива* – «кропива», *бадіка* – «старший брат», *мешти* – «туфлі», *когут* – «півень». Уживаються вони переважно переселенцями, які проживають у багатьох районах області.

Отже, «Словник українських говірок Бузько-Інгульського межиріччя» (букви А-Я), підготовлено до друку, а його публікація дасть змогу зберегти народну мову

Миколаївщини другої половини XX століття, зробить чималий внесок у розвиток діалектної лексикографії, прикладного українського та світового слов'янського мовознавства.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бевзенко С. П. Актуальність вивчення української діалектної фразеології / С. П. Бевзенко // Мовознавство. – 1974. – № 2. – С. 15–19.
2. Дзендзелівський Й. О. Назви деяких видів посуду у говірках Закарпаття // Доповіді та повідомлення Ужгородського університету. Серія філолог. / Йосип Олексійович Дзендзелівський. – Ужгород, 1959. – №3. – С. 34–37.
3. Журба І. Я., Іванченко Г. М. Особливості лексики говорів Миколаївщини / І. Я. Журба, Г. М. Іванченко // 13 республіканська діалектологічна нарада (тези доповідей). – Київ, 1969. – С.72–74.
4. Словник українських говірок Бузько-Інгульського межиріччя: У 2 т. – Миколаїв: МНУ імені В. О. Сухомлинського, 2015. – Т.1. – 1040 с.; 2016. – Т.2. – 1240 с. – Рукопис.
5. Спанатій Л. С. Лінгвогеографічний аспект дослідження деяких назв знарядь праці українських гончарів // Актуальні проблеми історії та культури України. Збірник наукових праць у 2-х частинах / Л. С. Спанатій. – Миколаїв – Одеса, 2000. – Ч. 1. – С. 78–92.

РОЛЬ ФОНЕТИЧНИХ ЗАСОБІВ У ПОЕЗІЇ П. Б. ШЕЛЛІ

Прокопчук Д. С.
магістр, Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ,

Козуб Л. С.
кандидат філологічних наук, доцент,
Національний університет біоресурсів і природокористування України, м. Київ

Ключові слова / Keywords: фонетичні засоби / phonetic means, поезія / poetry, ономатопея / onomatopoeia, алітерація / alliteration, асонанс / assonance, анафора / anaphora, анапест / anapest, рима / rhyme

Попри досить поширене використання словосполучення «аналіз художнього твору», значення цього терміна у різних джерелах є доволі варіативним. Незважаючи на те що літературознавчий аналіз художніх текстів має давні традиції, його певну «недостатність» відчували і теоретики літератури, і вчителі-практики.

Лінгвістичний аналіз надає змогу глибше та чіткіше зрозуміти той чи інший твір. Завдяки мові в художньому творі передається художня інформація, оскільки мова – єдиний засіб, за допомогою якого автор спілкується із читачем. Лінгвістичний аналіз не руйнує цілісності тексту та його сприйняття. Навпаки, він дозволяє бачити естетичне ціле таким, яким автор його створив і хотів, щоб його власне таким сприймали. Аналіз тексту з погляду лінгвістики може здійснюватися на кількох рівнях: фонетичному, лексичному, морфологічному, синтаксичному [1, с. 77].

Метою дослідження є аналіз фонетичних засобів, що простежуються у поезії Персі Біші Шеллі, визначення їхньої ролі у побудові поетичного тексту.

В українській лінгвістиці значний внесок у дослідження цієї проблеми зробив Ю. І. Ковбасенко, який називає свій підхід «філологічним аналізом» твору. Дослідник формулює досить чітку і послідовну систему завдань, яка дозволяє ефективно проаналізувати художній текст. Англійську мову на фонетичному рівні вивчали Л. П. Бондаренко, І. Є. Торбан, М. А. Соколова, Н. Д. Лукіна та інші.

В основі фонетичного рівня лежить оцінка тексту на предмет наявності асонансів – дисонансів, ритміки наголосів, алітерації тощо [3, с. 86]. Особливо важливу роль фонетичний аспект відіграє в поезії. Рима, наприклад, є одним з основних засобів фонетики. Саме рима є головною характеристикою будь-якого вірша, вона задає темп твору та надає йому особливої мелодійності. У поезії англійського поета Персі Біші Шеллі «Autumn» простежується приклад повної чоловічої потрійної рими:

Come, Months, come away,
From November to May,
In your saddest array…

Come, Months, come away;
Put on white, black and gray;
Let your light sisters play –
Ye, follow the bier
Of the dead cold Year,
And make her grave green with tear on tear.

Чоловіча рима використовується й у творі «A Dialogue»:

For my dagger is bathed in the blood of the brave,
I come, care-worn tenant of life, from the grave,

Where Innocence sleeps 'neath the peace-giving sod,

And the good cease to tremble at Tyranny's nod….

Завдяки жіночій римі автор зосереджує увагу на усьому вірші, а не на окремо наголошених словах у кінці кожного рядку, як це спостерігаємо у творах, де присутня чоловіча рима:

The fountains mingle with the river
And the rivers with the ocean,
The winds of heaven mix for ever
With a sweet emotion;
Nothing in the world is single;
All things by a law divine
In one spirit meet and mingle.
Why not I with thine?– («Love's Philosophy»)

Ритмічність поезії Персі Біші Шеллі вкрай різноманітна. Автор у своїй творчості використовує ямб, хорей, анапест. «*The fountains mingle with the river…, the rivers with the ocean, the winds of heaven mix forever …*» – приклад використання ямба, який допомагає поету передати спокій, саме за допомогою цього ритмічного прийому автор, обходячи складності, передає читачеві настрій твору.

Хорей завжди має подвійну природу. В уривку із поезії «Love's Philosophy» хорей виражає хвилювання та водночас свідчить про піднесений настрій поета:

See the mountains kiss high heaven
And the waves clasp one another;
No sister-flower would be forgiven…

Хорей досить пластичний, він може бути і позитивним, і негативним, саме з цієї причини його використовує велика кількість письменників. У поезії «Bridal Song» Персі Біші Шеллі використовує хорей у негативному значенні: «*Darkness, weep thy holiest dew…*». Поет вважається майстром використання ямба і хорея у поезії.

Найбільш ритмічним із всіх є анапест. У вірші «A Dialogue» ритм передає хвилювання і пристрасть: «*Not a groan of regret, not a sigh, not a breath…*».

Варто зазначити, що саме завдяки різноманітним фонетичним засобам поезія П. Б. Шеллі є досить милозвучною. Звукова виразність його віршів допомагає відтворити чітку картину думок автора, того, що він намагався передати читачеві. Поет використовує різноманітні звуки, щоб створити атмосферу реальності: «*And the moonbeams kiss the sea…*». За допомогою звуку [s] автору вдається створити ефект звуку хвиль, спокійного моря. У поезії «A Dialogue» Персі Біші Шеллі імітує звуки кинджалу через використання звуку [b], що допомагає передати атмосферу жахіття, страху, злості: «*For my dagger is bathed in the blood of the brave,come, care-worn tenant of life, from the grave,Innocence sleeps ,neath the peace-giving sod…*». У поезії «A Tale of Society As It Is» поет використовує звук [t] для того, щоб виразити своє негативне ставлення до усього, що відбувається довкола: «*That poverty, the crime of tainting stain…*».

Одним з найбільш вживаних прийомів у поезії Персі Біші Шеллі є ономатопея. Твори автора є надзвичайно емоційними. Поет намагався впливати на читача різними способами, зокрема й використовуючи фонетичні засоби. За твердженням І. Гальперіна, найбільш впливовими у будь-якій мові є фонетичні засоби, оскільки лише людський голос може вказувати на тонкі нюанси того чи іншого значення, а інші засоби мови не спроможні відтворити їх так, як відтворюють фонетичні. У творчості П. Б. Шеллі фонетичні засоби відіграють особливо важливу роль. Так, у вірші «Autumn» простежується звуконаслідування, коли через використання звичайних слів автор відтворює звуки природи, а саме вітру, грому, дощу: «*The warm sun is falling, the bleak wind is wailing, chill rain is falling, the nipped worm is crawling,rivers are swelling, the thunder is knelling…*» [4].

У поезії відомого англійського поета досить часто використовується й алітерація. Алітерація у широкому розумінні – це повторення голосних та приголосних звуків на початку близько розташованих наголошених складів. За своєю природою

алітерація буває різних типів, але найбільш розповсюдженою є алітерація з повторенням одного звуку [2, с. 110]. У поезії Персі Біші Шеллі простежуються такі випадки алітерації: «*Her winter weeds outworn*» («Hellas»), «*O wild West Wind, thou breath of Autumn's being...*» («Ode to the West Wind»), «*Ah me! sweet sister, the stream of sound has ebbed away from us...* » («Prometheus Unbond»). Алітерація є одним із тих прийомів, за допомогою якого можна розпізнати поезію П. Б. Шеллі. Його алітерація доведена до досконалості, вона робить його поезію більш мелодійною, милозвучною, яскравою, неповторною.

Асонанс не є дуже широковживаним фонетичним засобом у Персі Біші Шеллі, але у деяких віршах цей засіб все ж зустрічається: «*Wandering companionless among the stars*» («Art Thou Pale For Weariness»), «*A green isle needs must be in the deep wide sea of Misery*» («Lines Written Among The Euganean Hills»), «O World! O Life! O Time! On whose last steps I climb» («A Lament»). Асонанс надає тексту певної симетрії, угодженості, робить вірш гармонійним.

Для поезії Персі Біші Шеллі характерним є такий фонетичний засіб, як евфонія. Вірші поета мелодійні, милозвучні, відсутнє нагромадження звуків або ж велика кількість голосних чи приголосних, розташованих поруч. Мова англійського поета у фонетичному аспекті є вкрай узгодженою. Тому такий фонетичний засіб, як какофонія не властивий його віршам.

Анафора у віршах поета зустрічається частіше, ніж епіфора. Автор вважає її більш влучною, оскільки вона стоїть на початку рядка, а, отже, може привернути увагу читача. Анафора протилежна епіфорі, вводить читача в атмосферу твору: «*I weep for Adonais – he is dead! I weep for Adonais! Though our tears…*» («Adonais»), «*And all the Dreams that watched Urania's eyes, And all the Echoes whom their sister's song*» («Adonais»), «*There is many a mournful sound, There is no lament for him*» («Lines Written Among The Euganean Hills»), «*Many a day and night? Many a weary night and day*» («Invocation»), «*Thou wilt never come for pity, Thou wilt come for pleasure*» («Invocation») [4]. Як бачимо, поезія Персі Біші Шеллі рясніє анафорами, що покращує звучання віршів, підвищує емоційність його поезії.

Отже, аналізуючи поетичні тексти потрібно бути уважним, щоб не пропустити жодного засобу, за допомогою якого поет передає настрій та характер того чи іншого вірша. Часто це відбувається саме за допомогою фонетичних засобів. Проведене дослідження свідчить про те, що поезія відомого англійського поета Персі Біші Шеллі рясніє такими фонетичними засобами, як алітерація, асонанс, ономатопея, епіфора, анафора, ритм, рима, які роблять мову його поезії вкрай милозвучною, акцентують увагу на найголовніших компонентах змісту, підсилюють емоційне звучання віршів, підкреслюють специфіку їхньої композиції, впливають не лише на розум, а й на почуття читачів.

Література

1. Борисова Л. В. Теоретическая фонетика англійського языка / Л. В. Борисова, А. А. Метлюк. – Мн. : Вишэйшая школа, 1980. – 144 с.
2. Лукина Н. Д. Практический курс фонетики англійского языка / Н. Д. Лукина. – М. : АСТ, 2006 – 272 с.
3. Соколова М. А. Теоретическая фонетика англійского языка. Учебник для студентов институтов и факультетов иностранных языков / М. А. Соколова, К. П. Гинтовт, И. С. Тихонова. – М. : Высшая школа, 1996. – 240 с.
4. Percy Bysshe Shelley. – Режим доступу: http://www.internal.org/Percy_Bysshe_Shelley

РОМАН БОББІ ЕНН МЕЙСОН «В КРАЇНІ» В КОНТЕКСТІ ПІВДЕННОЇ ЛІТЕРАТУРНОЇ ТРАДИЦІЇ США

Орел А. О.
студентка 4 курсу факультету іноземної філології
МНУ імені В.О. Сухомлинського, Україна, м. Миколаїв

Мироненко Т.П.
к.п.н., доцент МНУ імені В.О. Сухомлинського, Україна, м. Миколаїв

Ключові слова: південна літературна традиція, квазі цінності, південний ренесанс, південна школа, Боббі Енн Мейсон.

Key words: the southern literary tradition, quasi values, southern renaissance, southern school, Bobbie Ann Mason.

«Південна літературна традиція» – характерно американське явище, яка починає своє існування на початку XIX століття як політична концепція. У XX ст., зберігаючи свою самобутність і естетичну цілісність, вона стала найважливішою складовою частиною загальнонаціональної літератури, яка внесла чималий внесок і у художні здобутки світової літератури (У. Фолкнер, Т. Вулф, Р. П. Уоррен, У. Стайрон, Т. Вільяма і ін).

Тим не менш «південна літературна традиція» відчутна і в творчості письменників американського Півдня другої половини XX століття: У. Фолкнера, У. Стайрона, Е. Едамса, Ч. Фрейзира, К. Е. Портера, Ю. Уэлті і багатьох інших [2]. Свій внесок у вивчення даного питання внесли вітчизняні та американські дослідники, що працюють на матеріалі інших національних літератур: Т. Балашова, Ст. Борев, Б. Гиленсон, В.П. Ільїн, Р. Косіков, А. С. Козлов, В. І. Оленева, Д. М. Урнов, Е. А. Цурганова, Т.Н. Денисова та Висоцька Н.О.

Актуальним на сьогодні є те, що XXI століття позначене глибокою духовною кризою людства. Духовні цінності стали периферійними в людській свідомості, домінують квазі цінності, що відображені в масовій культурі. З метою не втратити духовність сучасна людина намагається повернути втрачені духовні і моральні цінності, чому сприяє збереження історичної пам'яті. В романі Боббі Енн Мейсон «В Країні» головні герої намагаються визначити свою самоідентифікацію, самосвідомість, моральні і духовні цінності, звертаючись до історичної пам'яті.

Південна література розвивалася за своїми законами, що їх диктували не штучні ідеї й побудови, а складна, мінлива, суперечлива дійсність. Автори «південної літературної традиції» були схильні звертатися до двох істотних тем у своїх роботах. Першою було тягар минулого на землі, яка зазнала військову та економічну поразку, соціальне засудження і спадщину расизму. До деякої міри ця відповідь нагадує захист довоєнних письменників, але тягар – складна спадщина сорому і вини, яка змушує історію стати долею людини. Друга головна тема «південної традиції», відносини людини до самої себе або до неї у спільноті, тісно пов'язана з тягарем минулого [4].

Також не менш важливою темою «південної літературної традиції» є тема боротьби людини з самим собою та з обставинами, які йому протистоять. Тема особистості й суспільства в південній літературі трансформувалася з проблеми єдності південної общини та її членів, через питання розпаду «цієї цілісності, в загальну проблему відчуження

людини від суспільства її самотності в сучасному світі. А на Півдні, який зазнав кризи двох ладів, ця самотність, відчувалася особливо гостро, бо, особистість тут була відірвана й від сучасності, й від минулого [6].

Тема «дому» в літературі, важлива історія краю, зосередженість на расовій проблематиці, зображення трагізму та фарсу буття (звідси – дефективність сюжету), увага до локального колориту, фольклору, природи [3].

Боббі Енн Мейсон написала свій перший роман «В країні», який в підсумку перетворився в художній фільм. Його герой намагається примиритися з низкою важливих проблем поколінь, починаючи від війни у В'єтнамі до споживчої культури.

У творчості письменниці простежується поетика «південної літературної традиції», тут наявні мотиви «історичної пам'яті і тягаря минулого», «програної справи», «боротьба людина з собою», «самоідентифікація особистості», «збереження духовних і моральних цінностей», «збереження історичної пам'яті». Домінуючою рисою стає психологізм, зокрема, тема самотності людини в оточенні не менш самотніх людей.

Еммет Сміт, 35 років, ветеран в'єтнамської війни, живе у невеликому містечку в штаті Кентуккі і тепер герой роману, возившись навколо будинку і повторних переглядів телепередач, втрачає інтерес до світу поза межами його зони безпеки: «I was personally convinced, Sam. I saw so much how many I wanted to see» [5]. Саме з цих слів, ми можемо зрозуміти, що відчуття війни не покидає Еммета, незважаючи на те, що вона закінчилась. Він не може прийняти сьогодення, війна в його житті залишилась поза часом та простіром, йому вже не під власне реальне життя.

Еммет, відчував себе самотнім, хоча був оточений людьми, які його любили та підтримували, адже всі його друзі загинули в тій жахливій війні, головний герой відчував себе на половину живим, якась частина його давним-давно померла і ніколи не оживе.

Представляючи жанр історичного роману, цей витвір мистецтва, в якому відсутні сцени бойових дій, дозволяє поглянути на війну у В'єтнамі крізь призму широкої гами людських почуттів. Проблема, яка постала в романі «В країні» Боббі Енн Мейсон, не лише пов'язана з темою війни, але і з проблемою пошуку свого власного «Я» та проблемою дорослішання. Інший не менш важливий образ, Саманта Хьюз, 17-річна випускниця середньої школи, представниця свого віку, якій притаманні ті ж риси, що й одноліткам. Дівчина шукає себе за допомогою спроб розібратися в тому, ким був її батько. Перед нею постає проблема самоідентифікації: підсвідомо вона не певна щодо своєї гендерної приналежності.

Проблема дорослішання (англійською мовою «coming of age») тісно пов'язана із поняттями «стать» і «гендер». «Coming of age» можна прослідкувати у романі Боббі Енн Мейсон «В Країні» [1].

Мейсон зображує Саманту з її «невпевненістю», яка живе у «золотий вік» і хоче йому відповідати, проте їй це мало вдається.

Неоднозначність самоідентифікації Саманти виявляється в ряді ознак,зокрема, у чоловічій характеристиці, яку вона дає сама собі. Перш за все, на це вказує використання чоловічого прізвиська Сем. Вона обирає скорочену форму свого імені – Сем, замість повної форми – Саманта. Сем – це одночасно і Сем, і Саманта, хоча у всьому романі її називають практично тільки Сем. Використання імені «Сем» зумовлене також, культурною перевагою, щовіддається синам, та необхідністю з боку Саманти таким чином заперечувати свою статеву приналежність «so that the vets will accept her and to fashion a rebellious character for herself» [5].

Боббі Енн Мейсон зазначила, що: «Історія з'явилася з групи ознак, які виникли в моєму розумі та танцювали в моїй уяві

протягом року, перш ніж я знайшла шлях для їх напрямку. Тоді я зрозуміла, що Сем досягла повноліття, часу, коли вона поставить питання про свого зниклого батька. Після цього, я зрозуміла, що її батько, повинен померти у В'єтнамі, я знала, що я написала роман, який мав універсальну тему» [5].

Отже, охарактеризувавши роман Боббі Енн Мейсон «В Країні» в контексті «південної традиції», можемо зробити висновок, що навіть сучасні письменники звертаються до історичного минулого, адже у наш час багато людей, які пройшли війну, не можуть розлучитися з її наслідками, знайти себе у нашому суспільстві, намагаються визначити свою самоідентифікацію та самосвідомість.

Література:

1. Миколайчук А.І. «Гендерна самоідентифікація у романі Боббі Енн Мейсон «В Країні» » // Стаття, 2009. С. 213-216.
2. Переяшкин В.В. Творчество американских писателей второй половины XX века в контексте южной литературной традиции (На материале произведений К. Маккаллерс, У. Стайрона, К. Маккарти, Л. Смит):Дис.... д-ра филол. наук. М.: МГОУ. 2010. 490 с.
3. Проблемно-тематична своєрідність "південної школи" в американській літературі [Електронний ресурс] // LIVEJOURNAL. – Режим доступу: http://lit-borszcz.livejournal.com/7592.html
4. Bradbury J.M. Renaissance in the South: A Critical History of the Literature 1920–1960. Chapel Hill: University of North Carolina Press, 2011. 222 p.
5. Mason B.A. In Country/Bobbie Ann Mason. – New York: Harper & Row, 1985.-256 p.
6. McKithen L.H. Genres of Southern Literature [Електронний ресурс] // Southern Spaces. 2004. URL: http://southernspaces.org/2004/genres-southern-literature (03.12.2016)

SEMANTIC SPECIFICITIES OF PRASEOLOGICAL UNITS COMPRISING LOVE COMPONENT IN "GONE WITH THE WIND" BY MARGARET MITCHELL

Svitlana Melnyk
Lecturer, H. S. Skovoroda Kharkiv National Pedagogical University, Department of English Oral and Written Speech Practice

Key words: phraseological units comprising love component, classification, semantic features, subgroups, grammatical structure

Introduction. Phraseology is a branch of Linguistics which studies idiomatic combination of words and their functions. The objective of the presented article is to classify the idioms comprising *love* component in "Gone with the Wind" by Margaret Mitchell [10]. To complete the task, some linguistic methods like method of continuous sampling, component and contextual analysis have been used. There is a great number (approximately 200) of idioms comprising *love* component in Modern English because the human relations have always been of paramount importance and people have always tried to find the meaning and nature of such phenomenon as love.

Theoretical background. Appropriate use of phraseology in speech or writing is important for a clear statement of one's opinion. Phraseology consists of idioms, i.e. stable combinations of words with the complicated semantics which are not formed due to variable combinations generated by structurally semantic models. It is known that phraseological units fill gaps in the language lexical system which cannot fully provide the notions of new reality known by human. The problems of phraseology and idioms, specificities of their translation have been described by O. V. Koonin [2], S. S. Melnyk [9], O. O. Potebnia [3], M. M. Shanskyi [8], L. H. Skrypnyk [4], L. P. Smith [5], V. M. Telia [6], V. A. Tymkova [7], H. M. Udovychenko [1] and others.

Research and discussion. So, as people have always experienced various feelings and emotions, it is obvious that love and hatred are the strongest and most powerful ones. These feelings encourage men and women to act differently. Some people become noble, benevolent and magnanimous, others, vice versa, show their worst inclinations. A lot of men of letters while writing their masterpieces often interweave love affairs in the story line. And Margaret Mitchell is one of them, the woman who artistically describes all the nuances of love and how the latter influences her characters' lives, relationships and actions.

Thus, after analyzing idioms comprising *love* component in Margaret Mitchell's novel "*Gone with the Wind*", we think it would be appropriate to give their semantic classification which covers four aspects: type of love, power of love and its expression, love effects, marriage:

1) Phraseological units describing types of love: *First love* – *the first person that one falls in love with* – the first love to a boy or a girl. It can occur both at school, and in the kindergarten. It is considered the brightest and purest feeling but, unfortunately, it is not always a lifelong love and it seldom ends with wedding which is confirmed in the analyzed novel: *She looked into the pleading brown eyes and she saw none of the beauty of a shy boy's first love, of the adoration of an ideal come true or the wild happiness and tenderness that were sweeping through him like a flame* (Mitchell M. Gone with the Wind, p.68). In addition, the first love is believed to be a starting point of adultthood, a certain stage of personal growth.

Charles Hamilton had not risen with the others and, finding himself comparatively alone with Scarlett, he leaned closer and, with the daring born of new love, whispered a confession (p. 67). It should be noted that the underlined phrase is unusual in terms of translation as in the above mentioned example *born* is translated like noun and equals to *birth*. New love is new therefore, that a person will probably experience it in a new way and the experience will be completely new and different from the previous love. In the novel under consideration this expression is used only one time which leads to some reflection on the author's love experience.

He was excited by the war fever and pleased that Scarlett had made so good a match, and who was he to stand in the way of young love when there was a war? (p. 81). The moment Scarlett learned about the engagement and forthcoming marriage of Ashley and Melanie, she got extremely nervous and shocked, so she decided that her own wedding would take place the day earlier. Ashley did not approve of her decision, but he could not do a thing with it not to interfere in newlyweds' love. That is, in this example the word combination means just emerged or originated love, although it is known that there was no love between Scarlett and her match.

Besides, love can be pure (*pure love*), which, in our opinion, can be a contextual synonym to *true love.* We can come across in the text not only the word combination spoken about before but its synonymous expression which turns into a noun due to the suffix –ty (*purity*), when a root word becomes a derivative: *"I'm interested in this pure love* – " *"Don't be so nasty, Rhett Butler. If you are vile enough to think there's ever been anything wrong between us* – "(p. 386). Or: *"Now I appreciate your hesitance in discussing the matter with me. My unclean hands and lips besmirch the purity of his love*." (p. 386). Or: ***True love*** – *a genuine feeling of romantic love*, happens very seldom, one within life: *I wouldn't ask to marry her till I could take care of her, Miss Scarlett, and I don't know when that will be. But if true love carries any weight with you, you can be certain Miss Suellen will be rich in that if nothing else* (p. 296). Only true love makes a person happy. All these phraseological units are used in the novel only once. Taking into account that the described events take place during the Civil War, it is obvious that the characters might not have time to love. However, we know that Rhett Butler is able to love Scarlett sincerely but she does not understand it and has always told him about other men's love to her and he only vilifies this feeling with his dirty hands and mouth. As for *besmirch* lexeme, it has a figurative meaning in this context because Rhett in fact, believes otherwise.

"But there, you're young. 'Twill come to you, this love of land. There's no getting away from it, if you're Irish (p. 25). Scarlett's father is sure a true Irishman will feel love to Motherland sooner or later when time comes and he (or she, Scarlett, for example) grows up. Here the author speaks about love to Motherland which every patriot experiences. This example shows a wider notion of love when freedom and independence of one's country are at stake.

Besides, she had a childish love of surprise packages and could not resist opening his gifts (p. 136). Auntie liked to get various gifts from Rhett whom she adored. She especially liked those gifts which were beautifully and unusually wrapped. So, despite her old age, Auntie felt a kind of childish impatience every time she got presents because children and old people reacted to surprises and gifts in a similar way.

But, except love between people, there is also maternal, parental or fraternal love. Maternal love is known to be the most sincere and faithful, it can protect and help in difficult times: *Never again could Scarlett lie down, as a child, secure beneath her father's roof with the protection of her mother's love wrapped about her like an eiderdown quilt* (p. 255) – Scarlett is sad to think that she will never come to her parents' where her mother's love is able to care about her.

Thus, we see that idioms, describing types of love, have the following structures *Adj +*

love, N's + love, love + of + N, N + of + love, where phraseological units of the first structure prevail.

2) Phraseological units describing power of love and its expression:

One cry from her of love and longing, one look that pleaded for his arms, and the matter would be settled forever (p. 443). The cry of love and longing indicates that Scarlett still loves Ashley and she believes he will help her in her business but this hope of her did not come true, because he went to New York to work at his friend's father's bank, because he knew nothing of sheep growing and lamb manufacturing.

"Scarlett, darling. You've been so good to me. No sister could have been sweeter or braver. And I love you for it. I'm so sorry I'm in the way." (p. 212) – Melanie feels she is going to die and she bids farewell to Scarlett saying the latter is dearer than sister to her. Poor Melanie has no idea that Scarlet hates her for being married to Ashley.

She had heard that note in men's voices often enough to know that it presaged a declaration of love (p. 206) – this word combination means love expression or prediction as Scarlet is quite an experienced person in such cases and she realizes that Rhett Butler just does not say anything and she appreciates his behaviour. Moreover, *declaration* lexeme indicates the seriousness of his intentions. The synonym to this expression is the following example comprising *love* lexeme, when Ashley officially confessed his love to her by mistake: *It did not occur to her to plan just what they would do if Ashley should declare his love for her in unmistakable words* (p. 163).

He was still a young girl's dream of the Perfect Knight and her dream asked no more than acknowledgment of his love, went no further than hopes of a kiss (p. 132). Scarlett loves Ashley and believes that this love is mutual, although he is married to Melanie. But he has been her maiden dream, she hopes for his only kiss as an expression of his love to her.

She was done with marriage but not with love, for her love for Ashley was something different, having nothing to do with passion or marriage, something sacred and breathtakingly beautiful, an emotion that grew stealthily through the long days of her enforced silence, feeding on oft-thumbed memories and hopes (p. 132). In the given context the phraseological unit means "*the child of marriage*", instead of "*the child of love*", i.e. it is said about Scarlett herself, as her mother got married money. Scarlet is sure that her love to Ashley is quite different. It is important to mention that the structure of idioms of this subgroup looks like this: *N + love, love + Pr. + Prep., P II + love, love + N, V + love +for.*

3) Phraseological units describing love consequences:

Make love somebody – *seek someone's love*. In the novel under consideration this idiom has been used five times. One of the examples of using this idiom in the novel is *He never made love to her* (p. 18), translated like *He never proposed to her* in the context which does not coincide with the generally accepted meaning.

Love affair has two meanings: *a strong enthusiasm; an intimate sexual relationship*. To our mind, the second meaning (we mean its translation into Ukrainian) has a negative connotation unlike the source language (*business, case, matter*). It should be noted that this expression has got the current value since the second half of the twentieth century: … *the daughters of his friends took him into their confidence about their love affairs, and the youths of the neighborhood, fearful of confessing debts of honor upon the carpets of their fathers, found him a friend in need* (p. 33). Thus, in our opinion, the author tells us about true girls' feelings which they were ashamed to confide their parents but not a friend of the family. Furthermore, *love affair* has a meaning of *temporary romantic relationships between two people* which is confirmed by Scarlett's reflection: *To Scarlett, Carreen was still "baby sister," far too young to have had a really serious love affair* (p. 238).

The unfortunate boy had not only been cheated of the love he thought he had won but also of his high hopes of honor and glory on the field of battle (p. 83) – the phrase indicates

that you can be love deceived when the desired love is taken for the real one.

Everyone talked about how sweet it was that she had this posthumous token of her love and she naturally did not disabuse their minds (p. 85). After Charles had passed away, everybody was sorry for Scarlett, but she did not want to disappoint them feeling completely relieved after her husband's death.

4) Phraseological units describing marriage, for example: **Love comes after marriage** – This is an Eskimo proverb which means that people while getting married do not always love each other, love can come to them after years of marriage and it is used in the novel in the sentence *It doesn't matter who you marry, as long as he thinks like you and is a gentleman and a Southerner and prideful. For a woman, love comes after marriage* (p. 25) – It reflects the atmosphere of that time when women (unlike men) did not have any right to choose husbands but they had to put up with their parents' choice. In this case *love* lexeme serves a function of the subject.

In addition, idioms comprising *love* component can serve an attribute in the sentence: **love-me-love-my-dog** means *to warn someone that if they want to be in a relationship with you, they must be willing to accept everything about you*. This expression is used in one of the sentences of the novel "Gone with the Wind" where *love* lexeme is in imperative mood, in the status of command: *And Melanie, with a fierce "love-me-love-my-dog" look on her face, made converse with astounded hostesses* (p. 582).

She became the best-loved neighbor in the County. She was a thrifty and kind mistress, a good mother and a devoted wife (p. 37). When Scarlett's mother came to Tara for the first time after her marriage, all people in the neighborhood loved her because she was not only a beautiful, the best and favorite neighbor, but she was an economical and good housewife, an affectionate mother and a faithful wife as well. The attribute is expressed by a derivational compound adjective, which also express hyperbole due to *the best* lexeme.

The mocking light began to dance in his black eyes and all signs of earnestness fled from his face. "And why? Because of my deep love for you, Mrs. Kennedy. Yes, I have silently hungered and thirsted for you and worshipped you from afar; but being an honorable man, like Mr. Ashley Wilkes, I have concealed it from you (p. 418). There were dashes in Rhett Butler's eyes when he was telling Scarlett about his love but his facial expression was rather mocking, so, we can guess he is speaking about his love ironically, not seriously.

Moreover, phraseological units comprising love component can be a predicative unit, such as **send your love to somebody** (or **Send somebody your love**) that is *give a message of affection from you to someone else,* which means *give one's best regards* to those who we like and love, those who are dare to us. The analyzed *love* serves a direct object in the given idiom: *He was laughing now, turning away her fears. "Your mother and father and the girls are well and they sent you their love. Your father nearly came up with us today!"* (p. 191).

To rely upon love means *to depend on love; to trust in love*. It is translated into Ukrainian like *to strongly believe in love*: *She had relied upon his love for so long* (p. 625). Scarlett is in despair because she has believed for so many years in love which, in fact, did not exist at all. The idiom with *love* component is a predicative unit.

Conclusions. Thus, after analyzing the use of the idioms comprising *love* component in "Gone with the Wind" by M. Mitchell, we can draw the following conclusions:

* Semantically the above mentioned idioms can mean a) types of love (word combinations in which *love* lexeme is characterized by nouns which serve the attributive function; idioms in which *love* lexeme is defined by adjectives and Participle II in the attributive function and a proper compound noun translated into Ukrainian like a word combination or a set phrase); b) power of love and its expression; c) love consequences**;** d) marriage.

*Phraseological units comprising *love* component have a lexical loading which does not always coincide in the source and target languages; the analyzed idioms can have either

positive or negative connotation; *love* lexeme can be either a noun or adjective, it can have either a direct or figurative meaning.

Apart from semantic specificities, we have also considered the idioms comprising *love* lexeme taking their grammatical features into account according to which they can be divided into some subgroups: a) idioms-word combinations in which *love* lexeme is characterized by a noun fulfilling the function of attribute (N + love) or an adjective (Adj. + love) and Participle II (P II + love). But there are some idioms, where, vice versa, *love* lexeme itself characterizes something and fulfills the function of attribute (love + N); b) idioms-simple affirmative sentences; c) idioms-negative predicative units.

References:

1. Загальне мовознавство: Історія лінгвістичних учень [Текст]: навч. посіб. для філол. фак. ун-тів і пед. ін-тів / Г. М. Удовиченко. – К.: Вища шк., 1980. – 215с.
2. Кунин А. В. Курс фразеологии современного английского языка. [Текст] / А. В. Кунин. – М.: Высш. школа, 2002. – 122 с.
3. Потебня А. А. Из записок по русской грамматике: [в 4 т.] / А. А. Потебня. – М.: Просвещение, 1958. – 563с.
4. Скрипник Л. Г. Фразеологія української мови / Л. Г. Скрипник. – К.: Наукова думка, 1973. – 280 с.
5. Смит Л. П. Фразеология английского языка. [Текст] / Л. П. Смит. – М.: Дрофа, 1998. – 158 с.
6. Телия В. Н. Русская фразеология. Семантический, прагматическиий и лингвокультурологический аспекты. [Текст] / В. Н. Телия – М.: Школа «Языки российской культуры», 1996. – 288 с.
7. Тимкова В. А. Особливості вивчення професійних фразеологізмів студентами-правниками ВНЗ / В. А. Тимкова, Т. І. Марцінко // Наукові записки [Вінницького національного аграрного університету]. Сер.: Соціально-гуманітарні науки. – 2013. – Вип. 1. – С. 146-153. – Режим доступу:
8. http://nbuv.gov.ua/UJRN/naukzv_2013_1_21 (Дата обращения: 09.05.2017).
9. Шанский Н. М. Фразеология современного русского языка [Текст] / Н. М. Шанский. – М.: Высшая школа,1985. – 160с.
10. Melnyk S. Phraseological units denoting a person's activities / S. Melnyk, O. Novikov // Филология, социология и культурология. Обсуждения современной науки / Filologia, socjologia i kulturoznawstwo. Priorytetowe obszary badawcze: od teorii do praktyki (28.92.2017) – Lublin: – 2017. – С. 30-34.
11. Mitchell, Margaret. Gone with the Wind: [Электронный ресурс]. – Режим доступу: https://ebooks.adelaide.edu.au/m/mitchell/margaret/gone/ (Дата обращения: 28.04.2014).
12. http://idioms.thefreedictionary.com/love (Дата обращения: 21.04.2017).

СЛОВА-ПАРАЗИТЫ В АНГЛИЙСКОМ ЯЗЫКЕ И МЕТОДЫ БОРЬБЫ С ИХ ЧРЕЗМЕРНЫМ УПОТРЕБЛЕНИЕМ

Баранов С.Ю.
НТУУ «КПИ» им. Сикорского

Ключевые слова: английский язык, слово-паразит, коммуникативная компетентность, разговорный стиль, языковой опыт

Keywords: English, filler, communicative competence, colloquial style, language experience

В английском языке, как и в любом другом, есть целый ряд слов-паразитов, каждое из которых используется в зависимости от конкретной коммуникативной ситуации или же в силу разговорных алгоритмов индивидуума. Что примечательно, многие из них имеют прямые эквиваленты в других языках, в том числе и в русском, что наводит на мысль о независимости мыслительных концептов от языковых различий. Зачастую человек просто привыкает начинать фразы с одного и того же слова или выражения-паразита, или использовать его внутри предложения без особой надобности, что самым пагубным образом влияет на чистоту речи. Данная работа посвящена рассмотрению слов-паразитов как языкового феномена, наиболее часто употребляемых англоязычных слов-паразитов и методов борьбы с их чрезмерным использованием.

Причины возникновения слов-паразитов следует искать в принципах функционирования человеческого организма. Устная речь является результатом взаимодействия мозга и речевого аппарата человека, при которой мозг формирует определённый образ, облекает его в словесную оболочку и отправляет в виде сигнала по направлению к речевому аппарату, который, в свою очередь, его воспроизводит. К сожалению, нам не всегда удаётся быстро и чётко сформулировать мысль и озвучить её, и виной тому чаще всего является стрессовая коммуникативная ситуация, недостаточный словарный запас, неумение выражать собственные мысли и т.д. – причин существует множество [1, 34].

На практике это проявляется в прерывании речи, т.е. возникновении небольших пауз, которые мозг пытается использовать для подбора необходимых слов. В то же время, получателю сообщения подсознательно отправляется имитация речи – слова или звуки, призванные произвести впечатление непрерывности сообщения. Именно эти элементы речи и называют словами-паразитами, по причине того, что они засоряют языковое сообщение, не имея при этом какой-либо смысловой нагрузки [1, 35].

Что касается непосредственно англоязычных слов-паразитов, то для придания данной работе структурированности, они были разделены на несколько категорий, в зависимости от коммуникативной цели, на достижение которой направлено использование того или иного слова. Вышеупомянутые категории выглядят следующим образом:

– *слова, предваряющие личное мнение/суждение.* К таковым относятся слова-паразиты «you see» («видишь ли»), «look» («смотри»), «listen» («слушай»), «actually», «in fact» (оба соответствуют рус. «вообще-то»). Обычно подобными словами собеседник подчёркивает следующую реплику, которая отображает его мнение по данному вопросу [2], например: «Actually, I could do that, but everything has its price, you know» – «Вообще-то, я мог бы сделать

это, но ничто не даётся забесплатно, знаешь ли».

– *слова, смягчающие реплику*. Среди них наиболее распространёнными являются «believe me» («поверь»), «if you say so» («как скажешь»), «alas» («увы»). Обычно предваряют или следуют за сообщением, которое содержит негативную для собеседника информацию [2]. Для примера: «Alas, they were only a couple of minutes late for the train» – «Увы, им не хватило всего пары минут, чтобы успеть на поезд».

– *слова, усиливающие реплику*. Таковыми являются: «no way», «no chance» (обе фразы соответствуют рус. «быть такого не может»), «so what» («ну и что»), «naturally», «surely», «of course» («естественно»), «exactly», «precisely» («точно»). Чаще всего употребляются как маркер важности того или иного сообщения, выделяя его из общего потока речи [2], как в данном случае: «There's no way he would steal anything of his parents belongings» – «Быть такого не может, чтобы он украл что-то из вещей родителей».

В борьбе с чрезмерным употреблением слов паразитов, наиболее эффективным, по мнению Л. Маршалл, эксперта в сфере публичных выступлений, является метод, заключающийся в записывании собственной речи. Таким образом можно определить, какие слова являются проблемными. Составив полную картину, можно в дальнейшем сосредоточиться на планомерном избавлении от каждого из них. Проделав над собой подобную работу, человек придёт к пониманию, что лучше промолчать, чем невпопад сыпать словами, которые ничего не привносят в беседу [1, 49].

Материал, рассмотренный в данном исследовании, позволяет сделать следующие выводы: слова-паразиты являются неотъемлемой частью английского языка, а точнее, его разговорной формы. Слов и выражений существует множество, и каждое используется в речи с определённой целью. Избыточное употребление таких слов неизбежно приводит к засорению речи и к ухудшению качества коммуникации. Со словами-паразитами следует бороться, тщательно исследуя свою собственную речь на предмет таковых.

ЛИТЕРАТУРА:

1. Marshall L. Smart Talk: The Public Speaker's Guide to Success in Every Situation / Lisa Marshall. – New York: St. Martin's Press, 2013. – 288 p.
2. Mele C. So, Um, How Do You, Like, Stop Using Filler Words? [Электронный ресурс] / Christopher Mele // New York Times. – 2017. – Режим доступа к ресурсу: https://www.nytimes.com/2017/02/24/us/verbal-ticks-like-um.html?_r=0.

УКРАЇНСЬКІ ЗАПОЗИЧЕННЯ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Білюк Я. С.
Науковий керівник: д-р. філос. в галузі освіт.,
доц. к. англ. мови та літ. ***Шевченко І. В.***
Миколаївського національного університету імені В. О. Сухомлинського

Стаття розглядає запозичення з української мови та їх вплив на збагачення словникового запасу англійської мови. У багатьох мовах, зокрема в українській, у різні історичні періоди запозичення мали такий істотний вплив, що навіть службові слова, як наприклад, займенники або прийменники, запозичені з різних мов, витісняли первинні службові слова та словосполучення. Хоча процес запозичення є властивим для кожної мови і особливо необхідним для лексичного складу англійської мови, дана тема завжди розглядалася як важлива і актуальна. Ключові слова: запозичення, класифікація запозичень, термінологія, транслітерація, діалекти, неологізми, лексикологія, особливості, термінологія, типи, аналіз, стиль.

Статья рассматривает заимствования из украинского языка и их влияние на словарный запас английского языка. В разных языках, особенно в украинском, в разные исторические периоды заимствования имели такое существенное влияние, что даже служебные слова как, например, местоимения или предлоги, заимствованные из разных языков, вытесняли собственные служебные слова и словосочетания. Хотя процесс заимствования является свойственным каждому языку и особенно значимым для лексического состава английского языка, эта тема всегда рассматривалась, как очень важная и актуальная.

Ключевые слова: заимствования, классификация заимствований, терминология, транслитерация, диалекты, неологизмы, лексикология, особенности, терминология, типы, анализ, стиль.

The article examines loan words from Ukrainian language and their influence on the English language vocabulary. In different languages in different historical piriods they had such substantial influence, especially in Ukrainian that even particles such as, for example, pronouns or prepositions adopted from different languages, ousted own particles. Although a process of borrowing is peculiar to every language and especially meaningful for lexical composition of English, this theme was always very important and urgent.

Key words: loanwords, classification of loanwords, terminology, transliteration, dialects, neologisms, lexicology, features, terminology, types, analysis, style.

Мета статті – розглянути особливості запозичень в англійській мові, визначити семантичні групи українських запозичень, проаналізувати їх використання в англійській лексиці; дослідити особливості запозичень в різні періоди історії; дослідити роль соціальних факторів в утворенні неологізмів.

Запозичення у багатьох мовах порізному впливають на поширення словникового запасу. По-перше, у певні історичні етапи у різних мовах запозичення заміщували службові слова та словосполучення, як наприклад, займенники або прийменники, запозичені з різних мов. По-друге, запозичення витісняли корінні службові слова та словосполучення. Отже, процес запозичення властивий кожній мови і особливо важливий для лексичного збагачення англійської мови як найбільш уживаної, тому тема запозичення завжди необхідна і актуальна.

Утворення національної англійської мови завершилося у ранній англійський період – до середини XVII століття. За цей період національна англійська мова загалом набула свого сучасного характеру. Мова збагатилася неймовірною кількістю запозичених з латині слів. У запозиченнях було відображено розквіт наукової думки в епоху Відродження.

У той же час, запозичені слова з французької, у більшості, підлягали латинізації. Розквіт торгівельно-економічних і культурних взаємозв'язків з іншими країнами під час нового англійського періоду створює інтерес до Московської держави. Теперішня Україна входила до її складу на той час. Із метою розвитку торгівельних контактів з Московською державою у Лондоні організована Морська торгівельна компанія. Таким чином створено і умови збагачення мови. Глави держав почали дипломатичне спілкування листуванням.

У новітній час зріс міжнародний лексичний елемент в англійській мові, особливо такі терміни, як-от: науково-технічні, суспільні та політичні.

Англійська мова багата на запозичені слова, але найменша група запозичених слів належить слов'янським мовам. Даний фактор можна розтлумачити тим, що відносини між державами утворилися пізно, тільки у XVI ст., і загалом мали досить лімітований характер.

У наш час збереглися деякі описи Московської держави, що зробили англійці. Вони містять декілька російських слів, які показують особливості державного устрою та життя людей. Можна назвати такі слова, запозичені у період XVI ст: rouble, tsar [1, c.214], samovar, voivoda, starlet, kopeck [2, c.116], ztarosta, boyar, muzhik, vodka, beluga, babushka, kvass, pirozhki, shuba, verst, telega [3].

Першим російським запозиченням можна назвати слово sable, тому що хутро найвищої якості, особливо соболине, мало велику ціну в Європі. Дане слово знаходять в англійський словниках ще у XIV ст., цікаво те, що воно має визначення іменника "соболь", а також прикметника "чорний" [3].

Найперші запозичення з української мови з'явилися у XVI ст. Прикладом є слово Cossack. Проте, дослідник В. Аракін відносить це слово до російських, та походження слова вказує на українські корені [1, 214].

У період XVII-XIX ст. англійська мова набуває таких запозичень: zakouska, ukase, knout, steppe, [1, 214], duma, narodnik, volost [2, 116].

Лексика радянського суспільства стає популярною після Жовтневої революції у XX ст. До радянських слів увійшли такі, як-от: collectivization, Leninism,, kolkhoz, Bolshevik, lunokhod, Komsomol, sovkhoz, Soviet (s), udarnik, sputnik, [5,167].

У той час, коли російські слова почали активно входити в англійську мову, українські слова не поступалися активністю поширення, входячи через польську, російську та інші мови. Слова вважаються українськими, так як змальовують українські реалії, інколи такі слова походять з інших мов. Слова, що вживаються у районах української діаспори називаються регіоналізмами [7].

Ю. Зацний зазначає, що популярність феномену запозичення українських слів бере початок ще наприкінці XX ст. і має місце після того, як Україна стає незалежною. Він пише: "Таке слово, як Rukh стало інтернаціоналізмом ще у кінці 80-х, в той же час для визначення гласності почало своє функціонування слово hlasnist, та в 90-і роки в різних мовах визначили розповсюдження слова для виначення уряду (Verkhovna Rada), грошових одиниць (hryvna, karbovanets)" [4,161].

Запозичені слова з української мови можна поділити на семантичні групи. В англійській мові налічується близько 30 слів з українського словника [4]. Упорядкувати слова можна за послідовними або семантичними засадами. Так як послідовна класифікація українських запозичень схожа на класифікацію російських запозичень, раціонально буде

згрупувати запозичення з української мови семантично.

Виокремлюємо такі групи:

1) історична лексика;
2) повсякденна лексика;
3) лексика зі сфери кулінарії;
4) економічна та політична лексика.

Історична лексика містить слова, які були утворені та взяті у певний історичний період для визначення тогочасних реалій і використовуються в англійській лексиці і зараз. До них відносять такі позначення: bandura, kobza, kobzar, chumak, hetman, cossack, kniaz, kurgan, holodomor [7].

Зразок вживання таких слів можна знайти в науковій та історичній літературі:

– " [B] andura, can also called kobza,is a stringed instrument of the psaltery family considered the national musical instrument of Ukraine. By the 15th century the bandura had been accepted by kobzari, professional musicians-many of whom were blind-who used the instrument as an accompaniment for legendballads (dumy) that recounted the exploits of the Ukrainian Cossacks." [8].

– "The word holodomor is known to every foreigner who lives in Ukraine. " [18].

– "A tachanka can be pulled by two or four horses and requires a crew of three (one driver and a machine gun crew)." [9].

Побутова лексика містить слова, що вживаються у побуті. До цієї групи можна віднести слова, які вживаються у кулінарії, але їх досить багато, тому доцільно визначити їх в окрему групу.

До запозичень, які ми використовуємо у побуті можна визначити такі: hopak, pysanka, baba, khorovod [7], zabava, Malanka [10, 187].

Загалом, лише українська діаспора використовує побутову українську лексику. Наприклад, Х. Гудима описує життя українців у Канаді і визначає, що українці, вживають такі слова, коли ми говоримо про українське:

– "Anna hasn't seen you at zabava (reception) last week. "

– "How was the Malanka (Ukrainian folk holiday)? "

– "Our did(grandpa) is visiting us for Christmas." [10, 187].

Лексика, що вживається у сфері кулінарії, є досить численною. Прикладом є такі слова, як-от: holubtsi, babka, horilka, lymonnyk, kovbasa, borscht, paska,syrniki, pyrih, varenyky, kasha, [7], kvas [6], samohonka [11], blyntsi, korovai, kutia, pechenya, deruny, hybivka, compote, [12].

Досить часто можна зустріти найменування традиційної української кухні у меню українських чи польських ресторанах. Деякі видавництва іншомовних країн публікують збірки з багатьма рецептами традиційних українських страв. У 2013 році видавництво Sova Books в Австрії випустило книгу С. Яковенко "Taste of Ukraine", де можна побачити близько 350 різноманітних українських страв.[13].

Зауважимо, що шлях запозичення слів, які відносяться до першої, другої та третьої семантичних груп є, загалом, транскрипція. У той час, як останній групі слів – вживані найменування якими позначають явища у політиці та економіці – властивий також даний спосіб як калькування.

У XVI-XVII ст. політико-економічна українська лексика почала використовуватися в англійській мові, до неї входять такі слова, як: Cossack, karbovanets, але, на сьогодні, вони визначаються як історичні запозичення.

Як вже говорилося, активно використовуючи є слово Rukh, яким визначають явища в українському уряді у кінці 1980-х років: "Taking the name Narodnyi Rukh Ukrainy ("Popular Movement of Ukraine for Reconstruction," often shortened to Rukh), to accentuate its agreement with the policies of Gorbachev." [14].

На початку XXI ст активно розвивалося запозичення українських слів до англійського вокабуляру. Криза, що сталася в Україні у 2013-2014 роках, усім відома як Євромайдан, і надалі привертає увагу світових ЗМІ. У сучасному українському словнику мови та сленгу можна знайти слово "Євромайдан" як слово 2013 року, Такі позна-

чення, як-от: "Євромайдан", "тітушки" стали українськими неологізмами [15].

На сьогодні запозичення з української мови до англійського словника можна поділити на дві групи згідно зі способом запозичення – кальки та транскрипції.

Слова, що запозичені за допомогою транскрипції можуть бути: найменування політичних рухів та партій (Batkivshchyna, Udar, Pravy Sektor, Svoboda), найменування соціальних та політичних явищ (Antimaidan, Automaidan, Euromaidan,) [29] та назви громадянських утворювань (sotnia, titushky, Berkut) [21].

Більш вживаними між кальок є Donetsk People's Republic та головним лозунгом Євромайдану є "Out with the gang!" [16].

На підставі аналізу семантичних груп запозичених слів можна зробити певний висновок. Навіть, якщо запозичені слова мають відношення до різних історико-політичних етапів та семантичних груп, вони використовуються для опису реалій, які відштовхуються від історії, культури і самої держави.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Аракин В.Д. История английского языка: Учеб. пособие для студенто пед. ин-тов по спец. № 2103 "Иностр. яз.". – М.: Просвещение, 1985. – 256 с.
2. Дубенец Э.М. Современный английский язык. Лексикология: Пособие для студентов гуманитарных вузов. – М. /СПб.: ГЛОССА/КАРО, 2004. – 192
3. Заимствования из русского языка в английском словарном составе. – [Електронний документ]. – Режим доступу: http://begin-english.ru/article/rus-to-english
4. Зацний Ю.А. Розвиток словникового складу сучасної англійської мови. – Запоріжжя: Запорізький державний університет, 1998. – 431 с.
5. Мостовий М.І. Лексикологія англійської мови: [Підручник для ін-тів і фак. ін. мов]. – Х.: Основа, 1993. – 256 с.
6. A Ukrainian Word in English in the Month of November. – [Електронний документ]. – Режим доступу: http://vitaliyb. wordpress.com/2012/11/25/a-ukrainian-word-in-english-in-the-month-of-november
7. List of English Words of Ukrainian Origin. – [Електронний документ]. – Режим доступу: http://en.wikipedia.org/wiki/List_of_English_words_of_Ukrainian_origin
8. Bandura. Encyclopaedia Britannica. – [Електронний документ]. – Режим доступу: http://www.britannica.com/EBchecked/topic/763044/bandura
9. Tachanka. Army Guide. – [Електронний документ]. – Режим доступу: http://www.army-guide.com/eng/article/article_2623.html
10. Hudyma K. Ukrainian language in Canada: From prosperity to extinction? // Working Papers of the Linguistics Circle of the University of Victoria. – 2011. – c.181-189
11. Maryna Lewycka. A Short History of Tractors in Ukrainian. – [Електронний документ]. – Режим доступу: http://www.e-reading. ws/book. php?book=142579
12. Cuisine – Flavors and Colors of Ukrainian Culture. – [Електронний документ]. – Режим доступу: http://www.ukraine.com/cuisine
13. Taste of Ukraine: Rustic Cuisine from the Heart of Ukraine by Svitlana Yakovenko. – [Електронний документ]. – Режим доступу: http://sovabooks.com. au/product/taste-of-ukraine/
14. Popular Movement of Ukraine for Reconstruction. Encyclopaedia Britannica. – [Електронний документ]. – Режим доступу: http://www.britannica.com/EBchecked/topic/450613/Popular-Movement-of-Ukraine-for-Reconstruction
15. "Євромайдан" – слово року, і не тільки в Україні. – [Електронний документ]. – Режим доступу: http://gazeta.ua/articles/mova-zavtra/_evromajdan-slovo-roku-i-ne-tilki-v-ukrayini/535204
16. Ukraine Crisis. – [Електронний документ]. – Режим доступу: http://www.bbc.com/news/world-europe-26270866

ІННОВАЦІЙНІ МЕТОДИ ВИКЛАДАННЯ ІНОЗЕМНОЇ МОВИ В ВНЗ

Казьміна Н.О.
асистент секції з іноземних мов кафедри початкової освіти Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Б. Хмельницького

Фаліна Г.М.
асистент секції з іноземних мов кафедри початкової освіти Мелітопольський державний педагогічний університет ім. Б. Хмельницького

У сучасному вищому навчальному закладі вивчення іноземної мови є важливим компонентом в професійній підготовці фахівців. Випускники вищого навчального закладу повинні бути готові до спілкування іноземною мовою зі своїми колегами з інших країн для вирішення професійних задач, володіти комунікативною культурою, умінням вести діалог, бути здатним до співпраці, тобто бути комунікативно компетентним.

Важливим напрямом покращення рівня викладання, удосконалення навчального процесу з іноземної мови у вищому навчальному закладі є використання різноманітних методик. Впровадження інноваційних методів викладання іноземної мови стає актуальним та має велике практичне значення. Це не лише нові інформаційні засоби, але й нові форми викладання.

Інноваційні методи мають на увазі зростання ролі учня в навчальному процесі, зміщення центру (фокусу) навчального процесу від викладача до учня; посилення функції підтримки учня, допомоги йому в організації індивідуального навчального процесу; можливість зворотного зв'язку викладача з кожним учнем при використанні новітніх комунікаційних технологій [1].

Вдале поєднання традиційних методів навчання з сучасними технологіями допомагає створити в аудиторії креативну атмосферу та підвищує мотивацію студентів. Емоційна насиченість занять сприяє кращому засвоєнню знань й здійснюється через активні та інтерактивні методи навчання.

Для розв'язання навчальних завдань викладач може застосовувати такі методи:

- Тренінги.

Під тренінгами розуміють таке навчання, під час якого основна увага приділяється практичному опрацюванню матеріалу, що вивчається. В цих випадках у процесі моделювання спеціальних завдань-ситуацій студенти мають можливість розвивати і закріплювати необхідні знання і навички, змінювати ставлення до свого досвіду і використаними під час роботи підходам.

- Навчальна дискусія.

Навчальна дискусія полягає в проведенні навчальних групових дискусій з конкретної проблеми у відносно невеликих групах .

- Метод case-study.

Метод case-study – це метод, що ґрунтується на навчанні шляхом аналізу конкретних задач-ситуацій. Метою даного методу є аналіз ситуації учнями з пошуком можливих шляхів вирішення.

Метод case-study розвиває такі навички:

- аналитичні – уміння аналізувати інформацію, класифікувати її, виділяти головну та другорядну інформацію, мислити логічно;

- практичні – метод сприяє формуванню навичок використання різних методів та принципів;

- творчі;

- комунікативні – уміння вести дискусію, використовувати наочний матеріал, захищати свою точку зору, складати короткий огляд;

- соціальні – уміння слухати, підтримати дискусію, аргументувати свою точку зору.

Кейс повинен відповідати вимогам: мати чітко поставлену задачу та відповідний рівень складності; ілюструвати кілька аспектів; бути актуальним; розвивати аналітичне мислення; спонукати до дискусії; мати кілька рішень [2].

- Метод «Мозковий штурм»

Метод «Мозковий штурм» – оперативний метод вирішення проблеми на основі стимулювання творчої активності, коли учасникам обговорення пропонується висловити якомога більше варіантів рішення. З загального числа ідей відбирають найбільш вдалі, що можуть бути використані на практиці. Робота має три етапи: спочатку групі задається певна проблема для обговорення, учасники по черзі висловлюють думки. Другий етап – обговорення. На третьому етапі відбувається презентація результатів.

- Метод «Брифінг»

Метод «Брифінг» – коротка пресконференція, присвячена одному питанню в режимі прямого діалогу.

- Ділові і рольові ігри.

Цей метод становить у комплексі рольову гру з різними інтересами її учасників і необхідністю прийняття рішення наприкінці або під час гри. Рольові ігри допомагають формувати в студентів такі якості, як комунікативні здібності, самостійність мислення та ін. Завершується ділова гра підведенням підсумків, де основна увага приділяється аналізу одержаних результатів, найбільш значущих для практики.

- Метод проектів.

Проектна діяльність та метод проектів розглядаються як одна з особистісно-орієнтованих розвивальних технологій, в основу якої покладена ідея розвитку пізнавальних навичок студентів, творчої ініціативи, вміння самостійно мислити, знаходити і розв'язувати проблеми, орієнтуватися в інформаційному просторі, прогнозувати і оцінювати результати власної діяльності [3].

Таким чином, можна констатувати, що цілеспрямоване й систематичне використання представлених вище технологій при навчанні іноземної мови сприяє удосконаленню навичок студентів в усному та писемному мовленні, розвитку комунікативних навичок, розвиває у них інтерес, творчі здібності, самостійність й розкриває їх власні потенційні можливості.

БІБЛІОГРАФІЯ

1. Пометун О, Пироженко Л. Сучасний урок. Інтерактивні технології навчання /О. Пометун, Л. Пироженко. К.: А.К.С., 2005. – 192 с.
2. Алявдина Н.Г., Маргарян Т.Д. Инновационные методики в препода-вании английского языка для специальных целей в техническом вузе // Гуманитарный вестник. – 2013. – № 7. – С. 31–38.
3. Кадемія М. Ю. Інтерактивні засоби навчання: навчально-методичний посібник / М. Ю. Кадемія, О. А. Сисоєва. — Вінниця: ТОВ фірма «Планер», 2010. — 217 с.

РІВНІ КЛАСИФІКАЦІЇ ПИТАНЬ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Суїма І. П.
кандидат філологічних наук
Дніпропетровський національний університет імені Олеся Гончара

Стаття присвячена розгляду основних типів питань в сучасній англійській мові, проаналізовано різні класифікації питань. Звернено увагу на взаємозв'язок між компонентами системи питання-відповідь. При виборі термінів для типології питань звернено увагу на намагання максимально узагальнити всі існуючі поняття. Розглянуто можливі варіанти вербальної реакції, що в запропонованій статті кваліфіковано як респонсивне речення, на основні типи питань.

Ключові слова: вербальна реакція, інтенція, питальне речення, респонсивне речення, система питання-відповідь, типологія питань.

Key words: intention, interrogative sentence, question-answer system, responsive sentence, types of questions, verbal reaction.

В граматиках англійської мови та різноманітній довідковій літературі існує велика кількість типологій питань, а відповідно і питальних речень [1-12]. У найбільш загальній, на наш погляд, протиставлені, правда, по-різному, тільки два типи питальних речень, пов'язаних 1) із загальним і спеціальним питаннями [9], 2) з питанням до ядра (до певного члену речення) і коннективним питанням (до всього речення, не до конкретного його елементу), на який, за Л. Теньєром, може бути відповідь, виражена частинками «так \ ні» або їх замінниками [8, 219-227], 3) з нексусним питанням і Х-питанням, як це має місце в Філософії граматики О. Еспер-сена [2, 352-352], 4) з загальнопитальними реченнями і з частковопитальними, або реченнями з прямою уточнювальною питальністю [6], 5) з займенниковими і незайменниковими питаннями (хіба, невже)[3].

На нашу думку, перший, найбільш загальний рівень класифікації питань слід пов'язати з наявністю або відсутністю у відповідній фразі власне питання як інтенції отримати ту чи іншу інформацію щодо предмета діалогу. Звідси і два основних типи питання: інтеррогативне питання і питання переорієнтоване, тобто власне питання як установка на отримання будь-якої інформації (*Who is it? What do you do? How are you? Where is he? Who does she speak with?*), і формально аналогічне питальному реченню висловлювання з іншим комунікативним завданням, таким, наприклад, як волевиявлення (*Will you be late again?*) ; заперечення (*How can you tell such a thing*?); риторичне питання (*Who do not know him?*) і т.п., коли в наявності інтенція, не пов'язана з наміром щось дізнатися від свого співрозмовника.

Спираючись на описані вище і аналогічні їм різні типи питань і виходячи з логіки речей, ми вважаємо за можливе, зробивши відповідні узагальнення, побудувати таку систему класифікації питань, а відповідно і питальних речень, яка включає в себе наступні основні типи питань в сучасній англійській мові.

Схематично ця система виглядає таким чином:

Питання

Інтерогативне: Переорієнтоване:

– загальне – tag-question (роздільно-стверджувальне)

– спеціальне – риторичне

– альтернативне – питально-спонукальне

– питально-розповідне

Під загальним питанням ми, як і укладачі більшості граматик англійської мови [9;11], розуміємо таке, що задається до всього речення і вимагає тільки відповідей так чи ні (*Do you like to sit near the window?; Do you want fried veal; Are you fond of sports? Is you city beautiful? Did you enjoy movie you watched at the cinema?*).

Спеціальне питання використовується, щоб дізнатися які-небудь деталі, подробиці чого-небудь. Спеціальні питання починаються з питального слова або групи слів, які вказують, до якого члена речення воно ставиться (*Who will buy bread?; Where does he live? Whose book is it?*).

В альтернативному питанні співрозмовнику пропонуються можливі варіанти відповіді: *Will you have tea or coffee? Have you passed or failed your exam? Is your house near or far from here?*

Роздільно-стверджувальне питання ставиться тоді, коли мовець має на меті не стільки дізнатися якусь нову інформацію, скільки отримати підтвердження того, що він говорить: *They have just arrived,* ***haven't they****? You like apricots, don't you? The weather was so bad yesterday, wasn't it?*

Риторичне питання здається питанням лише на перший погляд, по суті являючи собою однозначне твердження, сформульоване в формі запитання: *What more could toy want? What is the point? What could be more important than that?.*

Питально-спонукальні речення являють собою якесь висловлювання, що більше вказує на волевиявлення мовця: *Would you mind you own business?* або за допомогою додавання **will you** або **won't you** в кінці речення являє собою прохання або запрошення: *Help me with the luggage, will you? Have a cup of tea, won't you?*

Питально-розповідні речення представляють собою висловлювання, що нагадують питання лише за інтонацією; мовець має інтенцію не стільки дізнатися якусь нову інформацію, скільки щось уточнити, виразити своє здивування, задоволення/незадоволення і т.п.: You have finished you task? John have found a new job? She knows English?

Під зазначені типи питань можна підвести практично всі терміни, використані в різних класифікаціях питальних речень, звівши ці терміни з необхідними, якщо знадобиться, застереженнями до наведених, які репрезентують відповідно і основні типів питаннь, що фігурують у запропонованій монографії.

При виборі наведених термінів ми керувалися прагненням до максимально можливого їх узагальнення, оскільки у різних лінгвістів в проаналізованих ними системах найчастіше спостерігалися різночитання, коли одне й те саме явище позначалося різними термінами (альтернативний і диз'юнктивний; general і yes-no question...) і відхилення від декларованих підстав для тих чи інших класифікацій (прості питання і творчі питання).

Природно, що кожен з наведених нами типів питання орієнтований на певного роду відповідь, передбачає і навіть прогнозує ту чи іншу вербальну реакцію, визначальну характер відповідного респонсиву. Десь досить простого так \ ні, як це має місце, наприклад, при загальному питанні (-*Do you have sister? – Yes, I have; – Do you plan to stay there for a long time? – No; – Is this seat taken? – No, it is not*), десь потрібен конкретний антецедент *(-What are you going to do now? – Well, I plan to go abroad and live there for some time; – Where can I find them? – In canteen; – How do you manage to look so healthy and be energetic every day? – I always plan everything beforehand. It helps to accomplish all the tasks in time and have some spare time to relax*), а десь не обійтися без надто довгого судження, що не тільки задовольняє інформаційну потребу запитувача, а й вносить у відповідь масу додаткової і не завжди затребуваної (і навіть потрібної), інформації (- *Do not you get tired? – If you do your home work with your friends, you will not get tired so quickly. If you want, let's go to the library together and get prepared for the seminar tomorrow. Then we*

may go for a walk to the park and relax after a long day; – Who are you? – My name is Brad. I'm from Australia. I came here to study. I've just switched major from Computer Science to Engineering, too much Math.).

Література

1. Ахманова О. С. Словарь лингвистических терминов / О. С. Ахманова. – М.: издательство «Советская энциклопедия», 1966. – 606 с.
2. Есперсен О. Философия грамматики / О. Есперсен. – Москва: Изд-во иностранной литературы. – 1958. – С. 352
3. Лингвистический энциклопедический словарь / под ред. В. Н. Ярцевой.– М: Сов., энцикл., 1990. – 683 с.
4. Марузо Ж. Словарь лингвистических терминов / Марузо Ж. – М.: Издательство иностранной литературы, 1960. – 436 с.
5. Полный словарь лингвистических терминов / сост. Т.В. Матвеева. – Ростов н\Д: Феникс, 2010. – 562 с.
6. Русский язык: энциклопедия / гл. ред. Ф.П. Филин. – М.: Сов. энцикл., 1979. – 432 с
7. Стариченок В.Д. Большой лингвистический словарь / В. Д. Стариченок. – Ростов-на-Дону, 2008. – С. 590
8. Теньер Л. Основы структурного синтаксиса / Л. Теньер. – Москва: Прогресс, 1988. – 653 с. – С. 219-227
9. Advanced Grammar in Use: a reference and practice book for advanced learners of English / Martin Hewings. – 3-rd edition. – Cambridge: Cambridge University Press, 2013. – 534 p.
10. Crystal D. Cambridge Encyclopedia of the English language / D. Crystal. – Cambridge: Cambridge University Press, 1995. – 491 p.
11. Quirk R., Greenbaum S., Leech G., Jan S. A comprehensive Grammar of the English language / R. Quark, S. Greenbaum, G. Leech, S. Jan. – London and New York: Longman, 1985. – 1779 p.
12. Wallace L. Chafe Meaning and the structure of language. – Chicago and London: The University of Chicago Press. – 1971. – 431 c. – С. 353-396

DIE SPRACHBESONDERHEITEN DER WERBUNG IN DER DEUTSCHEN SPRACHE

Tsema Hanna
Studentin der Fakultät für Fremdsprachen Wissenschaftliche Beraterin:
PhDoktor**, Kyryljuk S. W.**
Mykolajiwer Nationale Universität von Suchomlynski

Language means of advertisements in German. The article studies such phenomenon as the language of advertisements. The advertising texts are examined as a part of mass communication texts. The main consideration is given to the use of stylistic and lexical linguistic means.

Key words: mass communication texts, the language of advertisements, lexical linguistic means.

Die Menge der Funktionen und jene Rolle, die die moderne Werbung im Leben der Gesellschaft spielt, stellen das unauslöschliche Interesse für dieses Phänomen fest. Und dazu noch zeigen sie das Bedürfnis der weiteren Untersuchung der Werbetheorie und Werbepraktik. Vom sprachwissenschaftlichen Standpunkt aus kann man das Wort «Werbung» wie eine besondere Sphäre der praktischen Tätigkeit definieren. Der Produkt solcher Aktivitäten ist verbale Werke zwecks Bekanntmachung [1].

Der Werbetext ist eine Gesamtheit des Inhalts der Werbung und ihrer Form, das nennt man die Symbiose «der Gedanken» und «der Ausdrücke». Da es sich bei Werbesprache um eine ganz spezielle Form des Sprachgebrauchs handelt, steht oft die Frage über die sprachlichen Feinheiten auf. Der Inhalt eines guten Werbetextes ist im Großen und Ganzen sorgfältig durchdachte Möglichkeit des Warenverkaufs.. Also, die Werbesprache ist eine inszenierte und zielgerichtete Form der Kommunikation und hat besondere, spezifische Merkmale in Bezug auf Wortschatz und Sprachgebrauch.

Der Text kann auch die Hilfsinformationen einfügen (z.B. die Adressen und die übrigen dienstlichen Daten und weiteren notwendigen Angaben). In langen Werbungen kann auch viel „Mülltext" sein, zum Beispiel:

„Er steht für einzigartige mediale Wirkung: starke unabhängige Marken, hohe Reichweiten und ein außergewöhnliche Fähigkeit, die umfassende Kraft und die beeindruckende Größe unsere erfolgreichen Medien zu konvergenten Lösungen zu vernetzen!"

In dieser Werbung wird nichts besonders Wichtiges gesagt. Wir betrachten nur eine Reihe von Adjektiven und Partizipien. Wenn man aber sie zu oft einsetzt, wirkt es unglaubwürdig, und das Herausheben eines wichtigen Punktes geht völlig unter. Also, die Werbung ist langweilig, wenn sie zu lang ist.

Kriss Mur, der kreative Direktor «Ogilvy & Mather» in New York hat seine Ansicht geteilt: «die Mehrheit der Werbetexte – das seelenlose dumme Abrakadabra ist». Analyse zeigt, dass aus 1,2 Billionen Dollar, die Welt für die Werbung jährlich ausgibt, bis zu 90 % wird auf den Wind hinausgeworfen [2].

Die Verwendung kurzer Sätze oder „Ein-Wort-Sätze" macht die Werbung einprägsam und wirksam. Je kürzer die Sätze sind, desto leichter ist ein Text zu verstehen. Zum Beispiel:

„Doping für die Haare"

„Preise zum Abheben"

„Wohlfühlen von Innen … mehrmals täglich"

Die häufige Verwendung von Anglizismen und Fachbegriffen charakterisieren die Werbesprache im Deutschen:

„Die neue Cola – cola Live"

„6 Bloomige Tipps zum Valentinstag von Bloomy Days"

„Vertrauen, Service und Know-how als Erfolgsbasis"

„Schluss mit langweiligem Trockenfutter"

Anglizismen erfüllen in der Werbung eine bestimmte Mitteilungsfunktion und durch

den Gebrauch von Anglizismen kann dem Werbetext ein bestimmter Kolorit verliehen werden. Sie können auch einen Sachverhalt in der Werbesprache aufwerten.

Die Sprache der Werbung ist einprägsam durch „Gegenteile". Das lässt das Produkt besonderer wirken:

„Gut in Bio. Schlecht in Chemie"

„Erfolg ist kein Ziel. Erfolg ist eine Reise"

„Global denken – regional trinken"

In diesen Beispielen geht es darum, vorhandene Unterschiede und Trennlinien in der Werbung auszuleuchten und deren Intensität zu bestimmen.

Reime machen die Werbung spannender, cool und lustig. Reime verändern die Werbung. Sie machen auf das Produkt aufmerksam. Zum Beispiel:

„Mars macht mobil – bei Arbeit, Sport und Spiel!"

Reime haben offenbar einen gewissen ästhetischen Reiz für alle Altersgruppen, besonders aber für Kinder. Außerdem verspricht ein einfacher Reim, dass er von den Lesern, Zuhörern oder Zuschauern gut behalten wird [4].

Die Werbung mit Adjektiven macht das Produkt „mächtiger". Adjektive hypnotisieren uns und sind dafür da, dass wir uns Dinge besser vorstellen können:

„Je schöner die Blumen, desto schöner das Dankeschön"

„Fast so schön wie eine Frau. Tickt aber richtig"

Alle diese «Schönheiten» werden durch Adjektive ausgedrückt. Es sei erwähnt, dass die Adjektive insbesondere positiv klingen müssen (*schöner, so schön*). Vergleiche spielen auch eine herausragende Rolle. Im idealen Werbetext soll alles wunderbar sein: die schönen verkaufenden Gedanken, die von der prächtigen einfachen Sprache dargelegt sind. Die Worte sollen sehr gut aufgemacht sein, um dem Menschen das Durchlesen und die Aneignung zu erleichtern.

Die Werbung enthält meistens Aufforderungen, die an die 2. Person Sg. oder an die 3. Person Pl. (Höflichkeitsform) gerichtet sind, und schließt oft auf einen Slogan reduzierten Zusammenfassung. Zum Beispiel:

„Erhalte das Original!"

„Entdecken Sie hohes C. Heimliche Früchte"

„Auf der Suche nach einem erfrischenden Genus? Sie haben es gefunden! Bonus: Es ist wirklich gesund"

Die Sprache der Werbung sind verbale Mittels, die diesen Inhalt übergeben müssen. Die Gedanken können durch die Menge der stilistischen Schattierungen und Betonungen dargestellt sein. Neben den sprachlichen und den pragmatischen Mitteln spielen auch besondere Werbestrategien eine wichtige Rolle, untersucht werden die Rhetorik sowie Fach- und Jugendsprache.

In vielen Fällen wird die Sprache durch Bilder unterstützt. Sie geben nicht nur Informationen, sondern sie schaffen Assoziationen – gefühlsmäßige Verbindungen und Stimmungen – die mit dem Produkt gekoppelt werden. Bei Fernsehen und Rundfunk kommen als zusätzliche Werbemittel Musik und eine gespielte (dramatisch vermittelte) Darstellung dazu. Werbung wird häufig zur Inszenierung [3].

Literaturverzeichnis:

1. Уразаева Н. Х. Язык современной интернет-рекламы на примере рекламы в социальных сетях [Текст] // Филология и лингвистика в современном обществе: материалы II Междунар. науч. конф. (г. Москва, февраль 2014 г.). – М.: Буки-Веди, 2014. – С. 113 – 116.).
2. Язык рекламы // Школа Александра Репьева. Режим доступу: http://www.repiev.ru/articles/ad_langII.htm
3. Informationen und Materialien zum Thema WERBUNG. Режим доступу:https://www.mebis.bayern.de/wp- /uploads/sites/2/2015/04/werbung.pdf
4. Werbung in printmedien analysieren. – Ernst Klett Verlag GmbH. – Stuttgart 2013.

NATIVIZATION PROCESSES OF NON-NATIVE VARIETIES OF ENGLISH

Domnich O.V.
PhD (Linguistics), Associate Professor Zaporizhzhya National University Zaporizhzhya, Ukraine

Key words: language varieties, World Englishes, New Englishes, processes of nativization, formation

Evolution and expansion of English is the subject matter of the research of modern scientists working in the World Englishes theory, in this paradigm the numerous equal varieties of English are studied, and the representatives of different ethnic communities and cultures use these varieties in communication.

More than 30 years (since the middle of 1980s) the research problematique of regional varieties of English in different countries is in the focus of attention of modern linguists all over the world. This field is widely studied by such scientists as P. Goswami (2006) [2], B. Kachru (1992) [3], Y. Kachru (2006) [4], T. McArthur (1987) [5], R. Mesthrie and R. M. Bhatt (2008) [6], E. W. Schneider (2003, 2007) [7; 8] and others.

The World Englishes researches revolve around linguistic and extralinguistic factors (socio-historical, geographical, ethnic, etc.). Emerging and developing in the post-colonial states, English functions in various fields, has a different status, interacts with the indigenous languages and develops in certain socio-historical conditions [*1*, p. 388]. According to modern linguist Edgar W. Schneider, the theory of the World Englishes formation has been under the development [8] and the study of varieties (or New Englishes) has not been completed. Agreeing with the German scientist (Edgar W. Schneider), who deems the formation of various lingual systems covers a sufficiently continuous period and dates back to the colonial and post-colonial stages of the history of ethnic groups and areas of the English language expansion where such a tendency as the formation and separation into independent varieties is observed [8]. We admit that this stage is not completed at present day by virtue of the fact that there is the formation and evolution of some varieties – New Englishes.

In some countries, due to colonial expansion and spreading of English by the representatives of the Anglo-Saxon ethnic group, New Englishes have exercised the processes of *nativization* and *acculturation* on the part of languages and cultures of indigenous lingual communities, where English is functioning as an official language, and the second one – L2 – for the native population (e.g. in South Asia) [2, p. 128-129].

An Indian scholar (Pallavi Goswami) in his writings manifests the processes of New Englishes *nativization* are the following: the grammatical structure of English is single in all non-native Englishes, the main differences, namely, the signs of lingual *nativization* are due to lexical, semantic, phonetic and syntactic distinction, namely these features differ native varieties (primary ones) from non-native varieties (secondary ones). According to the theory of the scientist (Pallavi Goswami), the given characteristics of *nativization* of non-native Englishes facilitate the identification of a *definite* variety among others that reflects *specificity* and *uniqueness* of a certain linguistic system. Thus, thanks to *nativization* processes *universal characteristics* of New Englishes have been manifested and this fact supports the statement of the Indian linguist: «Second

Language Varieties again share certain common features» [2, p. 128-129].

References:

1. Курченкова Е. А. Английский язык в Индии: история и актуальные проблемы / Е. А. Курченкова // Мир науки, культуры, образования. – 2012. – № 1 (32). – С. 388-391.
2. Goswami P. Indian English: A contemporary linguistic description / P. Goswami. – PhD Thesis. – Jawaharlal Nehru University, 2006.
3. Kachru B. World Englishes: approaches, issues and resources / B. Kachru // Language Teaching. – 1992. – #25. – P. 1-14.
4. Kachru Y. World Englishes in Asian Contexts / Y. Kachru / (ed.) L.E. Smith. – Hong Kong: Hong Kong University Press, 2006.
5. McArthur T. The English Languages? / T. McArthur // English Today. – 1987. – # 11. – P. 9-13.
6. Mesthrie R. World Englishes: The Study of New Linguistic Varieties / R. Mesthrie, R. M. Bhatt. – Cambridge: Cambridge University Press, 2008.
7. Schneider E. W. Postcolonial English: Varieties around the world / E. W. Schneider. – Cambridge: Cambridge University Press, 2007.
8. Schneider E. W. The Dynamics of New Englishes: from Identity Construction to Dialect Birth / E. W. Schneider // Language. Journal of the Linguistic Society of America. – 2003. – #2 (79). – P. 233-281.

К ВОПРОСУ О ЯЗЫКОВОЙ ЛИЧНОСТИ В ПРОИЗВЕДЕНИЯХ АМЕРИКАНСКИХ ПИСАТЕЛЕЙ «ПОТЕРЯННОГО ПОКОЛЕНИЯ»

Терещенко В.Я.
преподаватель английского языка
Нежинский государственный университет им. Н.Гоголя

Ключевые слова: языковая личность, язык писателя, дискурс, «потерянное поколение».
Key words: linguistic personality, author's language, discourse, "lost generation".

Представление об индивидуальном характере любого владения языком берет свое начало в трудах В. Гумбольдта [8] и Г.Гередера 18-19 в. Дальнейшее развитие данного явления прослеживается в трудах Бодуэна де Куртене [9], Фослера и др. На данном этапе развития современного языкознания такие представления нашли свое отражение в исследованиях Ю.М. Караулова, А.Н. Шахнаровича, П.В. Зернецкого, А.А. Пушкина, С.А. Сухих. Важным направлением в изучении этого сложного феномена является анализ дискурса отдельных типов языковой личности, в частности интровертных и экстравертных (М. Ляпон), языковых личностей мужчины и женщины (И. Морозова), представителей определенных социальных групп (А.И. Дев'ятайкин, В.И.Карасик, Т.В. Ларина, Р.Ф. Пауфошима, О.Б. Сиротинина).

Характерным признаком современного языкознания является детальная разработка проблем человеческого фактора в речевой деятельности, тоесть, антропоцентризм, который находит свое отражение в прагматических, когнитивных (В.В.Красных) и психолингвистических (А. Залевский, М.В. Ляпон, А. Р. Лурия) исследованиях. Во внимание следует также принимать коммуникативную функцию языковых средств в предложении и тексте. В социолингвистическом аспекте языковая личность моделируется либо с позиций заданного социального типа, или по определенным знакам, которые рассматриваются как индикаторы статуса или роли (А. Клапп, Л, П. Крысин). В новой лингвистической парадигме на первый план выдвигается языковая личность (ЯЛ) как ego, что определяет семантическое пространство языка.

В процессе развития каждое общество переживает определенные исторические этапы, результаты которых отражаются в искусстве, литературе и других сферах деятельности, возникают различные течения и писатель как представитель определенного этапа отражает общественные явления через призму своего мировоззрения в произведении. Это предопределяет и стиль того или иного писателя, характерный только для него набор и организация лексики. Исследование языка писателей, в которых автор художественных или публицистических произведений мог бы расцениваться как ЯЛ, которая анализируется – особенно интересны, поскольку понять природу языка и объяснить ее можно только исходя из человека и его мира.

Актуальность исследования обусловлена общей направленностью современной лингвистической парадигмы на интеграцию коммуникативного и когнитивного подходов, применение которых для анализа дискурса ЯЗ позволяет проследить корреляцию между спецификой вербального поведения ЯЛ и особенностями ее концептуальной картины мира. Данное исследование также актуально в ракурсе ориентации современных лингвистиче-

ских исследований на изучение текста.

Объектом исследования является вербальный образ, типичный для произведений американских писателей послевоенного периода (1920-1930 гг.) 20 в.

Вербальный образ героя "потерянного поколения", который трактуется как лексико-стилистический комплекс, объективирует то, как человек понимает, категоризирует и концептуализирует мир в своем сознании. Одной из основных структур концептуальной системы человека является именно образ, который традиционно рассматривается как свидетельство когнитивного стиля автора. Тенденция рассматривать образ во взаимосвязи с процессами мышления человека, познания и работы сознания в отечественной науке имеет истоки из положений О.О.Потебни, который трактовал образ как способ мышления и познания, и В.В. Виноградова, который подчеркивал, что образ несет информацию о познании индивидом (автором) действительности и олицетворяет умственное содержание.

Традиция изучения образа свидетельствует о том, что теоретическое осмысление этого явления начинается вместе с выделением его из синкретической целостности мифа. Например, древний поэтический образ был по сути единственной возможной формой познания окружающего мира. Его античный эквивалент "образ-эйдос" (по терминологии Платона) трактовался через соотношение "вид" и "идеи", то есть материального воплощения образа и его идеальной сущности. Источником создания образов за "мимесис" (подражание, по терминологии Аристотеля) это неповторимые, разнообразно конкретные формы реального мира. Идея образов-архетипов, была выдвинута в психологической теории на более позднем этапе (Т.Рибо, В.Вундт, Фрейд, К. Юнг) перекликается с эйдосами античного периода. Немецкая классическая эстетика (Кант, Гегель, Шеллинг) рассматривает образ через его отношение к творческому субъекту и его познавательной деятельности. Фундаментальное значение имеет «теоретическая поэтика" А. А. Потебни, круг теоретических идей которой связан с проблемой образа и его внутренней структуры. На этом этапе сформированы общие принципы создания словесного образа за счет несоответствия двух планов– плана выражения, то есть того, о чем идет речь, и плана содержания, то есть того, что надо понимать под выражением. Произведение рассматривается в этом аспекте как нечто близкое к непосредственно языковым явлениям, утверждается принципиальная многозначность словесного образа, внутренняя емкость его эмоционального и понятийного содержания, несоответствие плана выражения и плана содержания (по аналогии с несоответствием значения и внутренней формы слова), обусловленность содержания словесного образа пределами выразительных возможностей слова. Совокупность этих идей, которая обоснована закономерностями умственной деятельности человека заложила основы в трактовке словесного образа как психического эквивалента образного представления в сознании воспринимающего. Главным остается элемент познания, работы мышления, постижения и разъяснения сущности окружающих человека явлений.

Когнитивная наука акцентирует внимание на человеческом мышлении и сопровождающих его процессах восприятия, понимания, запоминания и тому подобное. Познание мира связано с процессом концептуализации информации об окружающей среде, структурными единицами которого являются концепты– разно субстратные единицы оперативного сознания, а именно представления, образы, понятия, схемы действия и поведения. Концепт является посредником между словом и действительностью, хранящейся в семантической памяти человека и формирует концептуальную картину мира. Вербализованные и определенные концепты выполняют функцию репрезентации содержания отдельного кванта информации

о мире, хранения этой информации в памяти и оперирования этим содержанием в речи.

Обращение когнитивной лингвистики к такому объекту исследования, как вербализованная информация, требует пересмотра существующих методов семантического анализа. Новый методологический аппарат включает различные методы концептуального анализа, которые объединяет общая цель– поиск тех концептов, которые подведены под языковую единицу и обусловливают бытия знака как когнитивной структуры, в которой отражены знания человека о мире.

В современной лингвистике можно выделить образную теорию языка писателя как моделирующей системы, которая характеризуется определенной познавательной мощностью и обязательной мотивированностью языковых единиц. Создавая образ на базе информации, получаемой по сенсорным и моторным каналам, индивид строит собственную модель видения мира в целом и в отдельных его явлениях, осуществляя при этом интерпретацию нового содержания в рамках старого значения, через образное уподобление как средство выражения интерпретации субъектом объекта. При этом следует отметить, что в основе индивидуального мировосприятия лежат универсальные для всего социума понятия и представления, которые отражены в художественной разновидности языкового творчества. Таким образом концептуальная картина мира характеризуется привнесением как субъективных так и общечеловеческих понятий, которые во время акцентирование на них авторской мысли нуждаются в выражение особыми языковыми средствами. Отношение между сущностью и ее образным выражением строится на основе понятия “видеть как”, которое обеспечивает реальную связь между концептом и его реальным воплощением. То есть значение образа основывается на сущности ассоциаций синтеза составных частей или образа и прототипа, которые являются возможными благодаря разновидностям связей импликации (уподобление) и симиляции (ассоциации). Перевод информации из идеального модуса в материальный сопровождается объективацией с помощью языковых средств фрагмента знания, основанный на некоторой идеальной модели, умственной структуре.

Так, модель языковой личности героя “потерянного поколения” можно рассматривать либо с позиций определенного социального типа или с помощью определенных знаков, которые можно считать индикаторами статуса или роли. В первом случае анализ будет сконцентрировано на выявление тех признаков, которые характеризуют данный тип личности. Такой анализ представляет собой построение речевого портрета. В противном случае предметом поиска является совокупность характеристик данного социального типа, который выделяется на основе определенных знаков, например, определенных характерных фраз.

Одним из возможных подходов к изучению языковой личности может быть выделение релевантных признаков модельной личности, то есть типичного представителя определенной этносоциальной группы, которого можно узнать по специфическим характеристикам вербального и невербального поведения и ценностной ориентации. Модельная личность представляет собой прототипный образ, границы которого достаточно вариативные. Многие характеристики данного концепта различаются в языковом сознании тех, кто относит себя к соответствующему типу модельной личности, и тех, кто противопоставляет себя ей. Модельная личность представляет собой стереотип поведения, который оказывает существенное влияние на культуру в целом и служит своеобразным символом данной культуры для представителей других этнокультур.

В обществах, которые относятся к одному и тому же типу цивилизации, социальные роли в значительной степени изоморфные, но вместе с тем специфика лич-

ностей, которые становятся образцами для соответствующих моделей поведения, накладывают значительный отпечаток на выполнение этих ролей и позволяют выделять в рамках той или иной лингвокультуры именно модельную личность. Таким образом, можно говорить о специфике эпохи благодаря таким модельным личностям. Так, в начале 20-го века США вступило в первую мировую войну и люди, которые вернулись с территории войны осознали всю жестокость и несправедливость войны в чужой стране, за чужие интересы. Ряд писателей, Э. Хемингуэй, Фрэнсис Скотт Фицджеральд, Дос Пассос и др. создали духовную историю так называемой "потерянной генерации». Модельной личностью данного времени является солдат, который переживает три этапа: война, возвращения с войны и жизнь в послевоенном времени. Герой часто изображается в момент напряженной борьбы или острых переживаний. Он борется до конца и для него не важен конечный результат, важна сама борьба. Э. Хемингуэй называет своих героев людьми кодекса– это мужчины, которые сохраняют способность не потерять достоинство, действовать достойно, хладнокровно при любых обстоятельствах. Герой– это фокус, центр, связывающий все нити повествования. Но возвращаясь в послевоенный мир, герой сталкивается с ненадобностью его поступков, общество живет дальше и у него возникает твердое понимание того, что утраченные идеалы не стоит возрождать. Этот образ живет не только в коллективном языковом сознании носителей современной американской культуры благодаря литературе, живописи, кино, но и в культурах других народов переживжих подобные явления.

Литература

1. Апресян Ю.Д. Образ человека по данным языка: попытка системного описания // Вопросы языкознания.– 1995.– №1.– С.37-67.
2. Будагов Р.А. Писатели о языке и язык писателей.– М.: Добросвет, 2000, 2002.– 336с.
3. Карасик В.И. Языковой круг: личность, концепты, дискурс.– Волгоград: Перемена, 2002.– 477с.
4. Михалевич О.В. Проблема изучения языковой личности: исторический аспект [Электронный ресурс]. 2011– Режим доступа: http://cyberleninka.ru/article/n/problema-izucheniya-yazykovoy-lichnosti-v-lingvistike-istoricheskiy-aspekt (дата обращения 15.05.2017).
5. Wierzbicka A. Semantic, Culture and Cognition: Universal Human Concepts in Culture-Specific Configuration.– N.Y., 1992.

КОНВЕРСІЯ У СУЧАСНІЙ АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ

Скиба Т. О.
студентка 4 курсу факультету іноземної філології
МНУ імені В.О. Сухомлинського, Україна, м. Миколаїв

Свєточева С. М.
к. філол. н., старший викладач кафедри англійської мови та літератури
МНУ імені В.О. Сухомлинського, Україна, м. Миколаїв

Ключові слова: конверсія, конвертоване слово, конвертовані пари слів, словотворення, слово-елемент.

Key words: conversion, converted word, converted pairs of words, word formation, word-element.

Англійська мова є однією із найпродуктивніших у світі. Завдяки своїй унікальній природі вона здатна пройти безліч різних процесів словотворення для розширення та збагачення лексикону. В англійській мові в багатьох випадках слова збігаються у вимові та написанні, але є різними частинами мови. Причиною такого явища є конверсія (від англ. «conversion»; від лат. «conversio» – звернення, перетворення).

Не зважаючи на те, що конверсія є найпоширенішим способом словотворення, зокрема англійської мови, вона не є глибоко досліджувана, що впливає на актуальність нашого дослідження. Оскільки у мові швидко змінюється, з'являються нові слова та поняття, тоді виникає потреба у досліджування шляхів утворення цих нових слів. Проблема, яка поставлена перед нами буде актуальною впродовж усього розвитку мови. Темою конверсії в англійській мові цікавились багато науковців таких як В.Д.Аракін, Л. Блумфілд, О.Єсперсен, В.Д.Каліущенко, Х.Маршан, С.Ж.Нухов, О.І.Смирницький, П.В.Царьов та інші.

У зв'язку з поширенням конверсії, вчені визначили цілий ряд її класифікацій. Згідно з першою класифікацією конверсія буває повна і неповна. В основі другої класифікації лежать частинами мови конвертованих слів. Третя класифікація розділяє конвертовані слова у відповідності до кількості слів в словотворчому ланцюзі.

Характерною особливістю конверсії є те, що у процесі зазвичай використовуються слова з простою морфологічною структурою. Деякі зміни відбуваються з новим конвертованим словом:

1. Нове слово отримує закінчення, які служать для формування граматичних форм нової частини мови. Наприклад англійські іменники, які конвертуються у дієслова, набувають їхніх властивостей, тобто змінюють свої часові форми (water – to water,watered, bottle – to bottle, hand – to hand, doctor – to doctor).
2. Нове конвертоване слово починає виконувати різні синтаксичні функції в реченні. Наприклад: "This grass is not as green as on the neighbouring plot", "The tastiest dish on this table is a baked chicken with green" – в першому випадку слово «green» виступає означенням, а в другому – додатком.
3. Нове слово отримує нове лексико-граматичне значення. Наприклад: to make – a make, hammer – to hammer, witness – to witness, to go – a go.

Існує багато випадків, коли процес конверсії здається очевидним і простим. Проте, не дивлячись на те, що конверсію легко впізнати, тому що обидва слова графічно

ідентичні, напрямок цього процесу іноді майже неможливо визначити.

Ханс Маршан у своїй роботі визначив критерій для встановлення оригінального (автентичного) слова-елементу та похідного (конвертованого) слова-елементу. Цей критерії зосереджений на декількох аспектах:

- семантична залежність;
- діапазон використання;
- семантичний діапазон;
- фонетична форма. [4]

Сучасна англійська мова багата на конвертовані пари. Як засіб для формування слів конверсія є дуже продуктивною і нові конвертовані пари можуть зустрітися в газетних статтях і в процесі усного мовлення в усіх сферах людської діяльності, поступово з'являючись в мовленні і в словниках.

Конверсія високопродуктивна у формуванні дієслів, особливо з складних іменників. Проведений аналіз англійських одиниць (1016 конверсійних пар) показав, що в англійській мові існує два типи конверсії: повна (слово включено в нову парадигму і характеризується новими граматичними категоріями, приймає іншу синтаксичну функцію і новий лексико-граматичне значення) і часткова (спочатку іменник формується шляхом конверсії від дієслівного кореня, потім іменник поєднується з такими дієсловами, як: give, make, have, take.

У сучасній англійській мові спостерігається також повторна конверсія, переважно при утворенні похідних від простих і складених твірних основ. Багаторазовість дії конверсії яскраво засвідчує її продуктивність. Провідною словотвірною тенденцією конверсивного словотворення є участь конверсії разом з іншими способами словотвору в процесах творення нових слів. Взаємодія конверсії з основоскладанням, префіксацією та суфіксацією, скороченням, зрощенням свідчить про те, що зміни й розвиток словотвірних способів в англійській мові відображають внутрішні закономірності розвитку мови. П.Царьов зазначає, що у ролі вихідних одиниць беруть участь і словосполучення. Дослідник наводить приклад: *"Now just a minute, son", Stewart said rolling back in his chair. "Don't just-a-minute me, and don't son me. We know our rights."* (M.Mitchell).[3]

Нові слова, утворенні способом конверсії часто мають багатокомпонентну структуру. Так, С.Нухов, стверджуючи, що фразові основи можуть набувати надзвичайно великих розмірів, наводить 15-компонентне конверсивне дієслово: *Even her wonderful costume party, each woman requested to come-as-the-person-you-would-like-to-have-been-when-Dr- Chapman-interviewed-you, failed to excite her*. [2]

Попри усі переваги конверсії, вона обмежена морфологічно та семантично. Якщо взяти до уваги семантичні обмеження, дієслова можна поділити на 2 групи:

1. Дієслова, що передають процес, можуть бути представлені як послідовність окремих дій, з яких легко формуються іменники, наприклад *fall* v – *fall* n; *run* v – *run* n; *jump* v – *jump* n та інші.
2. Дієслова *to sit*, *to lie*, *to stand*, що не можуть бути представлені як послідовність окремих дій, таким чином нехтуючи конверсією.

Важливо зазначити, що в сучасній англійській мові немає дієслів, конвертованих з іменників, з суфіксами – ing і – ation. Це обмеження слугує противагою для незчисленних, випадкових конвертованих пар більш складної структури, напр.: to package, to holiday, to wireless, to petition, to reverence тощо.

Запас слів в англійській мові включає в себе велику кількість слів сформованих шляхом конверсії в різні періоди її історії. Є випадки традиційної та випадкової конверсії. Традиційна конверсія відноситься до загальноприйнятого вжитку слів, що записані у словники, наприклад: *to age*, *to cook*, *to capture* та інші. Випадкове використання конверсії є також дуже частим; дієслова та прикметники конвертуються з іменників чи навпаки, для того щоб зрозу-

міти значення більш яскраво. У сучасній англійській мові є багато прикладів випадкової конверсії, наприклад: *to girl the boat*; *when his guests had been washed*, *mended*, *brushed and brandied*.

Таким чином, конверсія – це надзвичайно продуктивний спосіб поповнення лексичного складу новими словами. Цей процес є дуже поширеним у сучасній повсякденній англійській мові. Такий спосіб словотворення відіграє важливу роль у поповнені лексикону мови, а також є доступним джерелом для тих, хто вивчає та практикує англійську мову, оскільки конвертовані слова легко впізнати та зрозуміти їхнє значення. Граматична структура речення та контекст може допомогти при перекладі, що сприяє швидшому засвоєні нових знань для нерідних носіїв мови.

Література

1. Аракін В.Д. Нариси з історії англійської мови / В.Д.Аракін. — М., 1955. – 253 с.
2. Нухов С.Ж. Языковая игра в словообразовании (на материале лексики английского языка) / С.Ж. Нухов. — М., 1997. — 372 с.
3. Федина М. Р. Дієслівна конверсія як основне джерело поповнення словникового складу сучасної англійської мови дієсловами / М.Р. Федина // Третій український педагогічний конгрес: зб. наук. пр. – Львів: Сполом, 2010. – 380 с.
4. Царев П.В. Продуктивное именное словообразование в современном английском языке / П.В.Царев. — М., 1984. — 225 с.
5. Marchand H. Studies in Syntax and Word-Formation / H. Marchand. — München, 1972. — 252 с.

STRATEGIES FOR INTERNATIONAL EXAM PREPARATION: READING

Полікарпова Ю.О.
кандидат філологічних наук, доцент
Таврійський державний агротехнологічний університет

The author outlines key features of the European approach to learning English, considers specifics of reading skills development according to it, provides key strategies for international exams preparation in the Reading Part.

Автор окреслює особливості європейського підходу до вивчення англійської мови, розглядає специфіку розвитку навичок читання відповідно до нього, надає основні стратегії з підготовки до складання міжнародних екзаменів у частині «Читання».

Keywords: learning English, international exams, preparation strategies, reading, skills

Ключові слова: вивчення англійської мови, міжнародні екзамени, стратегії підготовки, читання, навички

Teaching and learning foreign languages in Ukraine is changing rapidly now. European integration processes require people who are able to communicate easily in foreign languages. According to the Sustainable Development Strategy "Ukraine 2020", accepted in 2015, one of the priorities in education is the new level of English literacy that will allow our country to be present at various international events, as well as in international academic, cultural and social environment [1]. One of the steps in realization of this strategy was development of "Go Global", the National initiative of English learning and popularizing [2]. The President of Ukraine Petro Poroshenko announced 2016 the year of English [3]. A lot of conventions, conferences, seminars, trainings and other events are arranged in order to promote learning of English by sharing other countries' experience and disseminating ideas of the European approach to teaching and learning English. The government establishes opportunities for studying and developing the use of English at all levels of the state structures. Scientific community has the new regulations on foreign language proficiency necessary for obtaining the title of Professor and Associate Professor. Introducing compulsory DPA and ZNO in English at schools is now under consideration at the Ministry of education and science of Ukraine.

In order to accept appropriate means of testing all four language skills according to the Common European Framework of Reference international exams are recognized on the state level at all educational establishments and institutions. International exams are becoming more and more popular in Ukraine, among them Cambridge exams (KET, PET, FCE, CAE, CPE), Pearson Test of English (PTE), IELTS, TOEFL etc. These exams and tests require special preparation and knowledge of specific techniques. They check the learner's skills in reading, listening, speaking and writing.

The objective of our research is to outline the key features of reading skills development according to the European approach and provide the main strategies for international exams preparation in the Reading Part.

Unfortunately, the post-Soviet approach to reading at the English lessons was mostly based on the grammar-translation method. The learners read texts aloud and the teacher's task was to check their pronunciation and correct mistakes. The next stage of checking understanding was carried out by translating the text into their native language. This also had a negative impact on comprehension,

because the students often found it difficult to find proper equivalents for English constructions and words. Thus, the text's meaning often remained vague and unclear. Another problem was that the students were taught to use their dictionaries as often as they could: they looked up every word they were unfamiliar with; deducing meaning from context was not appreciated. As a result, reading was perceived as a time consuming and boring activity when the learners concentrated on form rather than on meaning of the text being read.

The European approach to teaching English is much more productive, and reading skills development significantly differs here. First of all, reading aloud is not recommended because it makes the reader concentrate on form rather than meaning. Pronunciation is checked and corrected in the communication practice or while doing special tasks on pronunciation improvement.

Psychologists mention that reading aloud any text a person sees for the first time is quite stressful as the reader does not know what it is about, what intonation to use, what will go next etc. [5]. Reading aloud can be done only after profound work on analyzing of the text to be read.

Translation of texts into native languages is not productive, it is better to check understanding by asking questions and doing tasks. ICQs (instruction checking questions) and CCQs (concept checking questions) can be very helpful here.

International exams contain the Reading Part where the main reading skills are checked. In order to be well prepared for passing an international exam in English it is recommended to find out what these skills are.

Reading skills are to be developed along with listening, writing and speaking skills. According to European approach reading involves using different reading skills or subskills among which reading for gist (skimming), reading for specific information (scanning), reading for detail, intensive reading, extensive reading, deducing meaning from context, inferring, predicting, understanding text structure, defining text type, recognizing sense connection between sentences (coherence) and grammatical links between sentences (cohesion), etc. [4].

Reading for gist or skimming is reading for global understanding. A learner glances through the text in order to understand the topic and get the idea what the text is about. This reading subskill is needed when someone has to choose an article to use in their research or a book to read. European coursebooks contain many tasks to develop this subskill. It is usually the first reading task when the learners are given from 1 to 3 questions or general statements about the text. They have to do these tasks after a quick glance at the text.

Reading for specific information or scanning does not imply reading the whole text slowly and carefully. It is searching for answers to the more detailed questions, searching for particular data etc. This reading subskill is used when someone is trying to find a company's web site or phone number on a leaflet, etc.

Reading for detail means getting the meaning of every word and analyzing the text deeply. This subskill is usually developed after the first reading (skimming), when a reader needs to understand every single detail, for example when someone is reading an important contract they need to sign.

Intensive reading involves reading for language study, when it is necessary to focus on language structures, grammar phenomena, vocabulary on the topic etc.

Extensive reading refers to doing some reading just for pleasure, for example reading a detective story. It is also very helpful in learning English.

Such subskill as deducing meaning from context is crucially important when communicating in a foreign language environment. It is not natural to use a dictionary all the time, that is why learners should try to get the meaning out from the context, logical connections, etc.

Here such subskill as predicting can be also useful. It means trying to guess what a text may be about by analyzing its title, subtitles,

pictures, structure etc. This usually facilitates understanding of the text by the reader.

Writers are often present in their papers providing their opinions, views, etc. Inferring is a very helpful subskill that gives a reader an opportunity to understand the author's attitudes and feelings. "To infer these things we notice what words, register, grammar or style the writer used to refer to sth" [4, p.32].

Understanding text structure means being able to analyze the outline of a text and see its elements in a particular sequence. Defining text type will help to understand what type of writing a text belongs to (letter, article, essay, story, leaflet, poem etc.). Another necessary subskill is the ability to recognize sense connection between sentences (coherence) as well as grammatical links between sentences (cohesion) [4, p. 31].

In the process of preparing for international exams it is necessary to read a lot of various types of texts. Defining the text type and understanding its structure will help the learner know what to expect and where to focus. Brainstorming what vocabulary the text may contain will activate the candidate's brain work and will make it easier to recall the words' meaning. A good practice is to define the purpose of reading and reading subskills being checked in a particular task.

Paraphrasing skill should be also developed by candidates, because it is one of the key skills needed for international exams preparation [5].

Extensive reading will help learners to develop their reading confidence. Choosing appropriate level of books to read can be done with graded readers, books marked according to CEFR levels. Reading should be an enjoyable process.

Consolidating the language learners already know and the new language is done by further discussion of texts and doing written assignments.

There is a set of strategies to be used at the exam itself.

Understanding instructions properly and following them carefully is the first step to success. It is necessary to look out for the title, headings and any special features such as capital letters, underlining, italics, figures, graphs and tables [6].

A common problem at international exams is timing, that is why the learners should practice doing reading tasks quickly and managing their time effectively.

Psychological condition is crucial at the exam. A candidate should be concentrated, calm and organized. Panic can cause a lot of problems. International exams strictly follow the rules and there is no need to worry about the texts on unfamiliar topics, anyway all the answers are provided in the text [6].

Candidates should be ready to find the words they don't know, here the subskill of deducing meaning from the context can help.

Moreover, candidates should be aware of distracters as well as the limit in the number of words to be used in the tasks. No penalties are used for incorrect answers, so it is worth trying giving the answer even if a candidate is not sure about it.

In conclusion, international exam preparation should be based on the European approach to teaching English as a foreign language, it should also be implemented on all educational levels in Ukraine.

REFERENCES

1. Стратегія сталого розвитку «Україна-2020» [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/5/2015 (Дата звернення: 20.03.2017).
2. Go Global: Національна програма вивчення та популяризації іноземних мов (National Foreign Language Learning and Promotion Initiative) [Електронний ресурс]. – 2015. Режим доступу: http://osvitacv.com/uploads/go_global.pdf (Дата звернення: 01.03.2017).
3. Указ Президента України №641/2015: Про оголошення 2016 року Роком англійської мови в Україні [Електронний ресурс]. Режим доступу: http://www.president.gov.ua/documents/6412015-19560 (Дата звернення: 11.02.2017).
4. Spratt M., Pulverness A., Williams M. TKT: Teaching knowledge test course. Modules 1, 2 and 3. – UK: Cambridge University Press, 2011. – 260 p.
5. Scrivener J. Learning teaching. A guidebook for English language teachers / Jim Scrivener. – Macvillan, 2005. – 435 p.
6. IELTS: Reading test advice // British Council. [Електронний ресурс]. –
7. Режим доступу: http://takeielts. britishcouncil.org/prepare-your- test/test-day-dvice/reading-test- advice (Дата звернення: 01.04.2017).

DIE BESONDERHEITEN DER NATIONALEN VORSTELLUNGEN ÜBER DIE UMWELT IN DEUTSCHEN VOLKSLIEDERN

Aivazian Anna
Studentin der Fakultät für Fremdsprachen wissenschaftliche Beraterin:
PhDoktor, Kyryljuk S. W.
Mykolajiwer Nationale Universität von Suchomlynskij

Key words: folk song, folk art, worldview, communication with native land

Die Stichwörter: Volkslied, Volkskunst, Weltbild, Heimatverbundenheit.

Volkslieder sind ein Spiegel ihrer Zeit und geben uns Auskunft darüber, was die Menschen dachten und fühlten. Das Volkslied war, ist und bleibt mit seiner einmaligen und unauflöslichen Bindung von Wort und Musik in vieler Hinsicht ein bedeutsames, angesichts der heutigen Medienwelt und einer veränderten Musizier- und Singepraxis einer gewissen Pflege bedürftiges Kulturgut.

Jeder, der den Begriff Volkslied hört, glaubt zu wissen, was damit gemeint ist. Den meisten Menschen kommt eine ganze Reihe von Volksliedern in den Sinn – oder zumindest ihre ersten Zeilen: *Ein Jäger aus Kurpfalz*, *Ännchen von Tharau*, *Sah ein Knab ein Röslein stehn*...

In der frühesten Volkslebensweise ist ein Merkmal verwurzelt, das es ein Zeichen der deutschen Volkspoesie ist und bis zu unseren Tagen angekommen ist, nämlich ein Lebengefühl, dass die gesamte umgebende Natur umfasst. Dieses Thema ist zu beachten, weil man es überall finden kann. Wenn man nur die ersten Versen der Lieder überfliegt, dann bemerkt man, wie es überall blüht und stürmt. Zum Beispiel:

„Die Bäume stehen voller Laub,
das Erdreich decket seinen Staub
mit einem grünen Kleide;
Narzissen und die Tulipan,
die ziehen sich viel schöner an
als Salomonis Seide (Geh aus, mein Herz, und suche Freud).“

Sommer und Winter, Wald und Wiese, Blätter und Blumen, Vögel und Tiere, Wind, Wasser, Sonne, Mond erscheinen als wichtige Bestandteile der Lieder oder bleiben zumindest als Grund [1].

Am Anfang des Liedes tritt irgendwelches Bild der Natur nicht nur als Dekoration, sondern vielmehr als Bedürfnis, die notwendige Unterstützung, auf die sich dann der Grundgedanke stützt:

„O Täler weit, o Höhen,
o schöner, grüner Wald,
du meiner Lust und Wehen
andächt'ger Aufenthalt.
Da draußen, stets betrogen,
saust die geschäft'ge Welt;
schlag noch einmal die Bogen
um mich, du grünes Zelt.
Bald werd ich dich verlassen,
fremd in der Fremde gehn,
auf bunt bewegten Gassen
des Lebens Schauspiel sehn (O Täler weit, o Höhen).“

Die besten Volkslieder, ohne Zweifel, sind die, in denen Gedanken und Gefühle mit der Umwelt verbunden sind. Wenn der Naturhintergrund der Volkslieder vollständig verschwindet, stirbt auch deutsche Volkspoesie. Dieses Merkmal ist nicht zufällig. Die ganze Volkskunst basiert sich auf diesem Weltbild. Altgermanische Lebensweise ist ganz tief mit dem Fluss, Feld, Wald verbunden. Diese führte dazu, dass der Mensch ständig im Kontakt mit der Natur, mit der Umwelt war. Zum Beispiel:

„Die Gedanken sind frei!
Wer kann sie erraten?

Sie fliehen vorbei
wie nächtliche Schatten.
Kein Mensch kann sie wissen,
kein Jäger erschießen,
es bleibet dabei:
Die Gedanken sind frei (Die Gedanken sind frei)*!*"

Das Geistesleben der Deutschen und die Sitten und Bräuche waren von dem Einfluss der Natur, von den Beziehungen mit dem Feld, Wald geprägt. Wie die antiken Quellen berichten, stellten die alten Germanen ihre Götter auf Gemälden oder an den Wänden nicht dar. Sie beteten zu etwas Unsichtbares im Schatten des Waldes [2]. Zum Beispiel:

„*Den lieben Gott lass ich nur walten,*
der Bächlein, Lerchen, Wald und Feld
und Erd und Himmel will erhalten,
hat auch mein Sach aufs Best bestellt. (Wem Gott will rechte Gunst erweisen)."

Kaum eine kulturelle Epoche wie die Romantik hat die Wahrnehmung der Beziehungen zwischen Mensch und Natur so beeinflusst. Im Gegensatz zu den Aufklärern, die Verstand und Logik in den Mittelpunkt stellten, war die Erkenntnis für die Romantiker eng mit Gefühlen und vor allem mit der Liebe verbunden:

„*Sie hat zwei rote Wängelein,*
sind roter als der Wein;
ein solches Mädel find't man nicht
wohl unterm Sonnenschein,
ein solches Mädel find't man nicht,
ja, ja, find't man nicht
wohl unterm Sonnenschein (Wenn alle Brünnlein fließen)."

In vielen Volkslieder wurde der Rhein oft besungen. Er war nicht nur eine fruchtbare Idylle der Fischerdörfer, Städtchen und Inseln, sondern an vielen Stellen auch wild, unberechenbar und gefährlich. Stromwellen und Wirbel gefährdeten die Schifffahrt, verschlingen die Schiffe und Boote. Gerade diese Aura der Gefahr war aber für romantische Reisende spannend. Die Loreley ist der Popstar im volkstümlichen Personal:

„*Ein Märchen aus alten Zeiten,*
das kommt mir nicht aus dem Sinn.
Die Luft ist kühl und es dunkelt
und ruhig fließt der Rhein;
der Gipfel des Berges funkelt
im Abendsonnenschein (Ich weiß nicht, was soll es bedeuten)".

Volkslieder sind auch Lieder des Friedenskampfes. Viele historische Ereignisse wurden in den Volksliedern besungen. Es handelt sich um Armut und Reichtum, um furchtbare Gewalt, um den Kampf der Selbstbestimmung und Solidarität, um Blut, Schweiß und Tränen. Zum Beispiel:

„*In dem Teutoburger Walde,*
huh, wie piff der Wind so kalte,
Raben flogen durch die Luft,
und es war ein Moderduft,
wie von Blut und Leichen.
Plötzlich aus des Waldes Duster,
brachen kampfhaft die Cherusker,
mit Gott für Fürst und Vaterland
stürzten sie sich wutentbrannt
auf die Legionen (Als die Römer frech geworden)".

Deutsche Volkslieder werden mit einer ländlichen Kultur und starker Heimatverbundenheit assoziiert. Sie spiegelten die vorherrschenden Lebensweisen und alltäglichen Prozesse der deutschen Gesellschaft. Sie begleiten die Menschen noch heute auf vielen Lebensstationen sowie in mancherlei glücklichen und traurigen Situationen, indem sie diese erfassen, in größere Zusammenhänge einordnen und sie zu durchleben helfen.

Literaturverzeichnis:

1. Мислителі німецького Романтизму / Упор. Леонід Рудницький та Олег Фешовець. – Івано-Франківськ: Вид-во «Лілея-НВ», 2003. – 588 с.
2. Немецкая народная песня, танцы, музыкальные инструменты. Режим доступу: http://lib7.com/evropa/818-pesnja-narod-nemcu.html
3. Deutsche Volkslieder. Texte. Режим доступу: http://www.zeit.de/themen/kultur/volkslieder/

МАНИПУЛЯТИВНЫЙ ПОТЕНЦИАЛ СЛОГАНОВ СОВРЕМЕННЫХ УКРАИНСКИХ И РОССИЙСКИХ КОСМЕТИЧЕСКИХ БРЕНДОВ

Баранчук О.В.
Киевский национальный университет имени Тараса Шевченко

Ключевые слова: слоган, бренд, брендинг, манипуляция, косметические фирмы.

Слоган является одним из самых важных элементов брендинга и представляет собой инструмент, связывающий товар с потребителем и формирующий эмоциональную связь между ними. Слоган несёт агитационный, боевой настрой, что объясняется его этимологией: слово происходит от галльского slughgairm (Sluagh – враг, Gaim – военный призыв), что обозначает «боевой клич»[1;15].

Слоган является объектом исследования в маркетинге, брендинге и лингвистике. Так, лингвостилистические и экстралингвистические аспекты слогана освещены в работах ученых И. Морозовой, К.В. Киселева, Я.Н. Романенко, В.В. Кеворкова, К.В. Шидо и др.

В современном мире слоган, который ещё называют «ударной строчкой», определяется как концентрированное выражение содержания рекламной компании, включающее в себя «как можно больше значимых рекламных единиц, чтобы как можно более полно отразить все потребительски важные сведения»[2;11], а также вызвать положительные ассоциации у потребителя относительно имиджа компании, продукта или услуги и в дальнейшем привлечь его как клиента. Поэтому, идея слогана должна быть яркой, оригинальной и выгодно выделяющей товар среди конкурентов. В таком случае слоган будет способен создать позитивный настрой, отпечататься в сознании реципиента, донести до потребителя основное отличие или преимущество товара относительно других, создать определенное эмоциональное отношение потребителя к товару и побудить к приобретению товара.

Слоган выполняет определяющую роль в брендинге косметических компаний, спрос на продукцию которых сильно возрос за два последних десятилетия. Большую часть украинского и российского косметического рынка (90% и 70% соответственно) занимают крупные международные компании (L'oreal, Unilever, Beiersdorf, Avon, Oriflame, Yves Roshe, Johnson & Johnson, L'Oreal, Mary Kay, Oriflame, Procter & Gamble и др.).

Однако на долю российских производителей в сегменте косметических средств на рынке России также приходится большая часть – около 40%. Что касается косметики украинского производства, то её доля остаётся в пределах 10% от всего рынка косметики Украины. Но с каждым годом количество производителей отечественной косметики растет, появляются новые бренды и активно борются за внимание аудитории. Поэтому в брендинге как российских, так и украинских косметических фирм происходит процесс постоянного совершенствования их визуальных (логотип, упаковка, выдуманный персонаж, фирменный стиль/бренд бук) и вербальных (имя, слоган, и, в некоторой степени, легенда бренда) идентификаторов, целью которого является привлечение большего числа покупателей, что влечёт за собой и рост прибыли [3;112].

Слоган способен надолго впечатываться в память и вызывать у людей нужные для производителя продукции ассоциации при помощи реализации различных импликативных сценариев с

высоким потенциалом манипулятивного воздействия на реципиента, направленных на наведение/утилизацию транса и стимулирующих подсознательное приятие слогана [4;113].

Материалом исследования является 123 слогана украинских и российских косметических компаний, представленных на рынке в 2016-2017 гг.

Так как главной целью любого слогана является создать нужную ассоциативную связь с продукцией, которую он представляет, в его формулировках имплицитно или эксплицитно заложены разные манипулятивные сценарии. Наиболее распространенным (34% случаев) оказался экологический сценарий, в рамках которого утверждается связь косметической продукции с природой, ее натуральность: **EcoVego** *«100% натуральная косметика»*, Beautiful You *«Украинская эко-косметика»*, **Биокон** *«Натуральный уход», «Природа дарит красоту» и т.д.*

Наравне с экологическим сценарием, большой популярностью пользуется *эгоцентрический сценарий (*26,5%*)*, который акцентирует левую сторону оппозиций «красота-уродство», «здоровье-болезнь», «свой-чужой», «жизнь-смерть», «с позитивным-негативным зарядом эмоций» [5;40]. Например, Faberlic *«Фаберлик – красота и стиль жизни»*, **Vigor** *«Единство здоровья и красоты – специально для вас»*, Иль де Ботэ *«Здесь живет красота» и др.* К эгоцентричному сценарию принадлежит и *сценарий игры на человеческих слабостях.*

Медицинский сценарий составляет 17% случаев: **Биокон** *«Для здоровья женщины»*, **Домашний доктор** *«Домашний Доктор» – здоровье всей семьи!»*, **Зеленая Аптека** *«Лучшую косметику делают фармацевты»*, подчеркиваются целебные, лечебные и полезные свойства косметических средств бренда: Flora Secret *«Целебные секреты флоры»*, **Lac Sante** *«Лечебная косметика Сакского озера».*

Этноцентричный сценарий представлен слоганами, которые утверждают национальную традицию (11%): Черный жемчуг *«Лучшая российская косметика»*, Natura Siberica: *«Время покупать российское»*, **Каэтана** *«Первая украинская профессиональная косметика»*, **Биокон** *«Вироблено в Україні. З любов'ю до Вас».*

Аргумент исключительности является одним из самых важных в брендинге и реализуется в формулировках слоганов косметических товаров такими маркерами**:** «уникалъный», «единственный», «первый», «новый» **(9%):** Honey Bunny *«Новая классная косметика»*, Mirra *«Luxury» бренд инновационной косметики»*, Natura Siberica *«Выбор звезд №1 в России»*, Альпика *«Косметика нового поколения».*

Суггестивное влияние слоганов косметических фирм формируется также использованием цифр, процентов: Premium *«Исполняет желания с 1994 года»*, ChocoLatte «100% *натуральная косметика»*, БИОбьюти *«100% натуральная косметика»*, Ми & ко *«100% natural cosmetics»*, **EcoVego** *«100% натуральная косметика».* **Воздействие на покупателя происходит и засчет акцентирования экономической выгоды от покупки товара той или иной марки:** Senita *«Украинская косметика по отличным ценам»*, Волшба *«ЭКОлогичная и ЭКОномичная ЭКО-КОСМЕТИКА»*, Мастерская Олеси Мустаевой *«Лучшее – не значит дорогое».*

Создателями слоганов учитываются и психологические особенности женской аудитории, поэтому тексты насыщены словами со значением чувственности, эмоциональности, в основу некоторых слоганов положено желание нравиться мужчинам: Savonry *«Блаженство тела и души»*, Лаборатория Sergey Popravko *«Утро королевы»*, Мирра Люкс *«Вы всегда желанны!»*, Beautiful You *«Твоя чарівність від природи»*, **Fresh Juice** *«С косметикой Fresh Juice Вы неотразима!»* **и др**.

В исследуемых слоганах было выявлено, что косметическим брендам и продуктам предицируются антропоморфные характеристики. Так, косметика может: быть живой (**Irene Bukur** *«Живая косметика»*);

быть умной (Green Mama «*Умная, натуральная, безопасная косметика*»); быть заботливой (Чистая Линия «*Заботится о Вашей красоте*»); быть экспертом (Бархатные ручки «*Эксперт в уходе за руками*»); прикасаться (**Vigor** «*Почувствуй прикосновение природы*»); исполнять желания (Premium «*Исполняет желания с 1994 года*»); дарить подарки (ЧудоЛукошко «*Дарит чудо*»).

Исследователь истории бренда Н. Александров, считает, что, поскольку бренды персонифицируются, наделяются человеческими качествами, то у потребителей могут складываться с ними определенные отношения [6;34].

Таким образом, в слоганах современных отечественных косметических фирм реализованы различные способы манипулятивного воздействия, основными из которых является использование экологического, эгоцентрического, медицинского, этноцентрического сценариев, привлечение аргументов исключительности и экономической выгоды, а также персонификация брендов косметики.

Литература:

1. Романенко Я.Н. Рекламный текст как объект лингвистического исследования: дис.. канд. филол. наук / Я.Н. Романенко. – М., 2007. – С. 15-20.
2. Морозова И. Слагая слоганы / И. Морозова. – М., 1998. – 172 с.
3. Райзберг Б.А., Лозовский Л.Ш., Стародубцева Е.Б. Современный экономический словарь. – М., 1999. – 479 с.
4. Слухай Н.В. Суггестия и коммуникация: лингвистическое программирование поведения человека / Н.В. Слухай. – К., 2012. – 222 с.
5. Слухай Н. В., Паршук Н. В., Гудкова Н. Н. Лингвосемиотика русской рекламы: история и современность. – К., Изд-во ИФ КНУ. – 91 с.
6. Александров Н.Н. Философские вопросы брендинга / Н.Н. Александров. – М., 2011. – 434 с.

ОСОБЛИВОСТІ ВЕРБАЛІЗАЦІЇ ЦІННІСНОЇ КОНЦЕПТОСФЕРИ В АМЕРИКАНСЬКИХ ПЕРЕДВИБОРЧИХ ДЕБАТАХ (НА МАТЕРІАЛІ ПЕРЕДВИБОРЧОГО ДИСКУРСУ Ґ. КЛІНТОН ТА Д. ТРАМПА)

Самойленко А. О.

Студентка 6 курсу факультету іноземних мов
Центральноукраїнського державного педагогічного університету
імені Володимира Винниченка

Ключові слова: передвиборча промова, ціннісна концептосфера, цінність, лексичні вербалізатори, лексико-семантична група.

Key words: election speech, conceptual sphere of values, value, lexical verbalisers, lexico-semantic group.

ВСТУП

Наукова робота виконана в руслі комунікативно-дискурсивної парадигми й присвячена дослідженню особливостей вербалізації ціннісної концептосфери у передвиборчих промовах кандидатів у президенти США Ґ. Клінтон та Д. Трампа. Однією з найбільш широких і значимих концептуальних категорій у свідомості людини, що характеризують як об'єкти, так і суб'єкти соціальної дійсності, а також ментальні уявлення про них і відношення до них, є категорія *цінність* [4, с. 26]. Під цінностями розуміють предмети, явища, характеристики зовнішнього чи уявного світу, що отримали найвищу оцінку представників певної лінгвокультури [2, с. 166]. Цінності відносяться до ключових понять, що формують центри концептуальних картин світу [1]. Їхнє дослідження дозволяє виявити та описати певні специфічні риси національного менталітету. У передвиборчій промові в аспекті аксіологічної лінгвістики сконцентровані основні цінності політичного дискурсу.

Актуальність дослідження визначається зростанням ролі політичної комунікації в сучасному суспільстві, що зумовлює важливість її дослідження.

Мета наукової роботи полягає у визначенні специфіки вербальної об'єктивації американської ціннісної концептосфери в передвиборчих промовах кандидатів у президенти США.

Досягнення мети передбачає розв'язання низки **завдань**:

– виокремити й класифікувати типи цінностей і лексичні засоби їхньої вербалізації в американських передвиборчих промовах;

– дослідити й описати особливості ціннісних концептосфер кандидатів у президенти США шляхом зіставного аналізу.

Об'єктом дослідження є сучасний американський передвиборчий дискурс, який утворюється й об'єктивується в контексті дебатів і відображає основні норми сучасної американської політичної культури. **Предмет** дослідження охоплює специфіку вербалізації американської ціннісної концептосфери у передвиборчому дискурсі кандидатів у президенти.

Робимо припущення, що тексти передвиборчих промов є одним з найяскравіших зразків ціннісно-маркованих текстів, що підтверджує їхню насиченість ціннісними домінантами, сукупність яких об'єктивує американську ціннісну картину світу.

Матеріалом дослідження є корпус із 2 512 лексичних одиниць (ЛО), вербалізаторів (анти-)цінностей у текстах передвиборчих дебатів Ґ. Клінтон і Д. Трампа.

Таблиця 1
ЛСГ, що вербалізують цінності та анти-цінності в промовах Ґ.Клінтон

№	Назва ЛСГ	Частота лексем в м-лі спостереження		Приклади лексем-вербалізаторів
		Абс.	Відн.(%)	
ЛСГ, що вербалізують цінності в ПВП Ґ.Клінтон				
1	Country	166	14%	Country, the USA, America, homeland.
2	People	159	13%	People, Americans, citizens, middle class, nation.
3	Economy	156	13%	Money, investments, income, trade, economy, tax, wealth.
4	Family	133	11%	Children, kid, parents, family mother.
5	Jobs	93	8%	Jobs, workers, workplaces.
6	State power	72	6%	Government, president, senate, congress,
7	Women's rights	62	5%	Women, women's rights, equality, abortion.
8	Human rights	53	4%	Right, religion, freedom, life, safety, against discrimination.
9	Health	51	4%	Health insurance, health care, wellness, Medicare.
10	Law	50	4%	Law, the Supreme Court, Constitution, the Second Amendment.
11	Education	49	4%	Education, school, college, university
12	Common values	45	3%	Values, respect, responsibility, trust, peace
	Цінності	1 089	89%	
ЛСГ, що вербалізують анти-цінності				
13	Arms	42	3%	Nuclear weapons, guns, arms
14	Aggression	39	3%	Terrifying, disastrous, disgusting
15	Violent crime	37	3%	Kill, die, injure, rape, attack, terrorize.
16	Cybercrime	21	1%	Espionage, hacking, cyber attacks.
	Анти-цінності	139	11%	
	Усього	1 228	100%	

Особливості дослідження передбачають комплексне застосування низки **методів**: елементів конверсаційного аналізу, використаного для вивчення характеристик комунікативної поведінки учасників спілкування; а також контекстуально-інтерпретаційного та дескриптивного методів.

ОСНОВНА ЧАСТИНА

Хоча цінності формуються поза мовою, вони відображаються в ній, адже мова є колективною пам'яттю мовців. Саме у мові відбивається весь «когнітивний досвід нації, її духовні й етичні ідеали, особливості історичного розвитку на шляху прогресу та її характер» [1].

Шляхом дефіційно-компонетного аналізу лексики трьох текстів передвиборчих дебатів Ґ.Клінтон і Д. Трампа [6], виокремлено корпус лексем із семами «ідеал бажаного» та «антигуманне явище», які вербалізують цінності та анти-цінності. Зафіксовано інвентар із 2 512 ЛО, які структуровано на 20 лексико-семантичних груп (ЛСГ). До вербалізаторів (анти-)цінностей

Таблиця 2.
цінності та анти-цінності в ПВП Д. Трампа

№	Назва ЛСГ	Частота лексем в м-лі спостереження		Приклади лексем-вербалізаторів
		Абс.	Відн.(%)	
ЛСГ, що вербалізують цінності в ПВП Д. Трампа				
1	Economy	198	15%	Money, business, income, wealth, cut taxes, payment,
2	People	151	12%	People, Americans, citizens.
3	Country	144	11%	Country, the USA, America great again.
4	Job	96	7%	Job, worker, workplace,
5	Safety	85	7%	Safety, strong borders, secure,
6	Law	76	6%	Law, the Supreme Court, Constitution, justice.
7	State power	60	5%	Government, president, senate, congress, democracy.
8	Human rights	59	5%	Women's rights, religion, race.
9	Common values	42	3%	Respect, leadership, love, trust.
	Цінності	911	71%	
ЛСГ, що вербалізують анти-цінності				
10	Hostility	168	13%	Violence, damage, disgrace, terrible, disaster, horrible.
11	Violent crime	82	6%	injure, cruelly killed, destroy, shoot, murder, chop off heads.
12	Criticism	77	6%	Our country's as a piggy bank, our country's in deep trouble, we are in a big, fat, ugly bubble, and our country's a mess, we're a mess.
13	Offenses and accusations	46	4%	All talk, no action; sounds good, doesn't work; secretary Clinton has caused this problem; you're the puppet.
	Анти-цінності	373	29%	
	Усього	1 284	100%	

віднесено іменники, а також прикметники й дієслова, які характеризують (анти-) цінності. Подаємо їх за спаданням частоти в нашому матеріалі спостереження (Див. таблицю 1 і 2).

У мікрополі «Цінності» виокремлено 12 ЛСГ, які складають мовні засоби об'єктивації ціннісної концептосфери в текстах передвиборчих дебатів Ґ.Клінтон, що становить 89% від загальної кількості ЛО.

Ядро концепту (анти-)цінність складають чотири ЛСГ: *country, people, economy, family*.

1) ЛСГ "*country*" характеризується як територія з визначеними кордонами й населенням, що уособлює собою єдине ціле з погляду історії, культури, нації, до змісту якої входять лексеми: *country, states, the USA, America, homeland*.

2) ЛСГ "*people*" відображає усе населення США та людину як найвищу цінність, і вміщує ЛО: *people, Americans, citizens, middle class, nation*.

3) ЛСГ "*economy*" розглядається як набір інструментів досягнення матеріальних благ та економічного процвітання, виражається такими лексемами: *money, investments, income, trade, economy, tax, wealth*.

4) ЛСГ "*family*" як соціальна група людей, що пов'язана родинними зв'язками, включає лексеми: *children, kid, parents, family mother, husband.*

До периферії мікрополя входять такі ЛСГ: *jobs, state power, women's rights, human rights, health, law, education, common values.*

У мікрополі «анти-цінності» у промовах Клінтон зафіксовано чотири ЛСГ, що становить 11% від загальної кількості ЛО і, що у вісім разів менше кількості конституентів мікрополя «цінності». Це мікрополе також входить до периферії і вербалізується такими ЛСГ: *arms, aggression, violent crime, cybercrime.*

Схарактеризуємо аксіологічно маркований лексикон Д. Трампа (див. табл. 2). У мікрополі «Цінності» в передвиборчих дебатах Д. Трампа виокремлено 9 ЛСГ, що становить 71% від загальної кількості аксіологічно маркованих ЛО.

Мікрополе «Анти-цінність» у ПВП Д. Трампа складають чотири ЛСГ (29%): *hostility, violent crime, criticism, offences and accusation.*

Як свідчать дані кількісного аналізу, Ґ. Клінтон використовує на 18% більше позитивно маркованої аксіологічної лексики порівняно з Д. Трампом. У той же час Трамп у більшій мірі апелює до анти-цінностей.

У промовах Клінтон зафіксовано більшу кількість ЛСГ, які об'єктивують цінності, а в промовах Трампа – більш чисельними є ЛСГ аксіологічної лексики з негативним забарвленням. Найбільше вербалізаторів у межах мікрополя «Анти-цінності» в мовленні Трампа вміщує ЛСГ "*hostility*", до якої входить лексика для вираження комплексу переживань, які охоплюють гнів, огиду, відразу, напр.: *disaster, violence, damage, disgrace, terrible, horrible.* Лексема *disaster* зустрічається 49 разів у промовах кандидата, що вказує на його агресивні настрої та схильність до руйнації.

ВИСНОВКИ

Отже, проведений аналіз текстів передвиборчих дебатів Ґ.Клінтон та Д. Трампа з метою встановлення особливостей вербалізації (анти-)ціннісної концептосфери засвідчив, що у промовах Ґ. Клінтон значно переважають лексеми на позначення цінностей – 89% від загальної кількості аксіологічно маркованої лексики. Домінуючими цінностями у риториці Ґ.Клінтон є *країна, люди, економіка* та *сім'я.* Найчастіше вживана лексема *people* зустрічається у промовах кандидатки 98 разів. Це свідчить, що народ та людина як найвищі цінності, є для неї пріоритетними. Приблизно десята частина аксіологчно забарвлених лексем у промовах Клінтон вербалізують анти-цінності. Іменники на позначення зброї та злочинів є найбільш вживаними серед анти-цінностей. Лексичні вербалізатори ворожості й агресії складають лише 3% від усіх аксіологем у промовах Клінтон.

У мовленні Д. Трампа зафіксовано менше лексем на позначення цінностей – 71% порівняно з лексиконом Клінтон. Домінуючими цінностями у промовах Д. Трампа є *економіка, люди, країна*. Найчастіше вживана ЛО *money* виражає бажання матеріального збагачення кандидата та засвідчує його належність до світу бізнесу. Приблизно чверть аксіологічно маркованих слів вживається для передачі анти-цінностей. У риториці Д. Трампа прослідковуються риси патогенного тексту, ворожість, різка критика сучасного стану США й прямі образи і звинувачення на адресу опонента.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Городецкая И.М. Этнопсихология / И.М. Городецкая М. Г. Рогов. – Казань: Казан. гос. технол. ун-т., 2005. – 56 с.
2. Карасик В.И. Культурные доминанты в языке / В. И. Карасик // Языковой круг: личность, концепты, дискурс. – Волгоград: Перемена, 2002. – С.166-205.
3. Потятиник Б. Патогенний текст / Б. Потятиник, М. Лозинський. – Львів, 1996. – 296 с.
4. Старцева Н. Н. К вопросу о категории Ценность: подходы к исследованию. Когнитивно-лингвистический анализ/ Н. Н. Старцева // Вісник ХНУ. – 2006. – №741. – С. 26-31.
5. Тарланов З.К. Язык и культура /З. К. Тарланов. – Петрозаводск: Изд-во ПГУ, 1984. – 104 с.
6. Full transcript: Hillary Clinton and Donald Trump's presidential debates. – Access mode: https://www.washingtonpost.com

ЕМОТИВНО-ОЦІННИЙ ПОТЕНЦІАЛ КОМПОЗИТІВ СФЕРИ ОСВІТИ В МЕДІА-ТЕКСТАХ

Серебрянська І. М.
Кандидат філологічних наук, доцент Дніпровський національний університет ім. О. Гончара

Ключевые слова: композит, слово, оцінне значення, медіа-текст.
Keywords: composite, word, estimated meaning, media text.

Емотивно-оцінний характер композита, як стверджують науковці, «є одним з основних чинників виникнення великої кількості одиниць цього типу, що є свідченням їх комунікативної релевантності та функціонально-семантичного потенціалу» [2, 11].У медіа-текстах функціонують переважно композити, компоненти яких формально самостійні й не мають між собою граматичних зв'язків (перебувають в юкстапозиції). Вони характеризуються змістовністю, компактністю, інформативністю.

За оцінним значенням усі композити на позначення освітніх реалій можна поділити на кілька груп. Основою нашої класифікації послужила система, розроблена В. Нагель [1]. Із запропонованих дослідницею чотирьох типів композиції дібраний нами фактичний матеріал дав можливість виділити лише один – поєднання нейтрального слова з оцінним ідентифікатором, що виступає абсолютизатором негативної ознаки особи. Залежно від місця ідентифікатора ця група має два варіанти: 1) модель **N(0)-N(-)**, де N(0) – нейтральне узуальне найменування, N(-) – оцінне слово-ідентифікатор. У результаті такого поєднання створюється загальне негативне значення, напр.: *ВНЗ-міраж, ректор-хабарник, ректор-самозванець, студентка-українофобка, студент-привид, студент-брехун, викладач-ватник, викладач-сепаратист, викладач-хабарник, міністр-шкідник, міністр-лузер, міністр-посіпака*; 2) модель **N(-) – N(0)**, у якій ідентифікатор передує нейтральному слову, що відіграє роль основної номінації особи, де препозиція слова-ідентифікатора підсилює оцінність складного слова, фокусує увагу на додатковій характеристиці об'єкта оцінки: *горе-доктор, горе-викладач, інвалід-студент, ерзац-освіта.* Утворене за такою моделлю слово набуває негативної конотації.

Три інші моделі складання слів, виділені В. Нагель, не характерні для лексики сфери освіти. Натомість корпус фактичного матеріалу дав можливість констатувати нові оцінні типи композитів:

1. N (0) – N (0), ця модель об'єднує однаково нейтральні з оцінного погляду поняття й проявляється у двох варіантах: 1) результатом першого є загальна негативна експресія нового слова: *ректор-регіонал, університет-переселенець, студент-переселенець, нянька-викладач, викладач-актор, блондинка-доцент, студент-посередник*; 2) результатом другого є загальна нейтральна оцінка нового слова: *онлайн-диплом, викладач-репетитор, студент-новачок, студент-іноземець, студент-полоніст, студент-спортсмен, студент-грінченківець* (***Студенти-грінченківці*** [студенти Київського університету ім. Б. Грінченка] *навчатимуться в Університетів Фодиса* [5, 08.12.2015]). Таким способом утворюються в основному слова на позначення осіб за видом діяльності та деякі терміни.

2. N (0) – N (+), ця модель являє собою поєднання нейтрального слова з оцінним ідентифікатором, що виступає абсолютизатором позитивної ознаки особи й займає постпозицію в складному наймену-

ванні. У результаті створюється негативна експресія, що проявляється в контексті. Наприклад: *міністр-реформатор* (*Цілковитий успіх* ***міністра-реформатора*** *Д. Табачника: хабарі повернулися, освіта відкинута на десять років назад* [6, 05.09.2011]); *студенти-годувальники* (заголовок у газеті «Голос України», 07.07.2006, що, незважаючи на позитивну конотацію слова *годувальник*, іронічно репрезентує хабарництво в університетах).

3. N (0) – N (+), ця модель являє собою поєднання нейтрального слова з оцінним ідентифікатором, що виступає абсолютизатором позитивної ознаки особи й займає постпозицію в складному найменуванні. У результаті створюється позитивна експресія: *виш-лідер, виш-фаворит, ректор-герой, студент-відмінник, спеціальність-фаворит, студент-герой АТО.*

Таким чином, унаслідок утворення композитів на позначення реалій освіти за чотирма виділеними типами у трьох випадках отримуємо негативну оцінність і лише в одному – позитивну й нейтральну, що свідчить про тенденцію в медіа-текстах до репрезентації негативних явищ та передачі загального песимістичного настрою в суспільстві. Загалом таке світобачення суперечить менталітету українського народу, якому здавна притаманний оптимізм. Пояснення такого явища знаходимо в працях О. Стишова: «Через те, що більшість сучасних мас-медіа перебувають на передньому краї політичної, ідеологічної, етнічної, конфесійної боротьби, їх автори продукують переважно негативнооцінні оказіоналізми з надзвичайно високим рівнем експресивності» [3].

Література

1. Нагель В. Композиція та юкстапозиція як засіб формування оцінного потенціалу слова // Лінгвістичні студії. Донецьк : ДонНУ, 2008. Вип. 16. – С. 224–228.
2. Святна О. Загальні засади дослідження оцінних композитів в англійській мові // Мови та літератури у полікультурному суспільстві : Матеріали Всеукраїнської наук.-практ. конф., 14 листопада 2014 р. Маріуполь, 2014, Ч. 1. – С. 11–12.
3. Стишов О. Оказіоналізми у мові сучасних мас-медіа // Культура слова. – К., 2001. – Вип. 59. – С. 72–76.
4. Голос України, газета Верховної Ради України, 2006.
5. Педпреса, освітній портал: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: pedpresa.ua (Дата звернення: 20.05.2017).
6. Тексти: [Електронний ресурс]. – Режим доступу: texty.org.ua (Дата звернення: 20.05.2017).

КАТЕГОРІЯ САКРАЛЬНОГО ТА ЇЇ РЕАЛІЗАЦІЯ У РЕЛІГІЙНОМУ ДИСКУРСІ

Чернишова Ю.О.
доцент, кандидат філологічних наук
Київський національний університет імені Тараса Шевченка
Інститут філології Кафедра теорії і практики перекладу з романських мов ім. М.Зерова

Ключові слова: релігійний дискурс, категорія сакрального, сакральне, переклад релігійних текстів.

Відновлення релігійного життя в Україні актуалізувало переклад творів сучасної релігійної літератури. Постала проблема необхідності вдосконалення методик перекладу релігійних текстів та визначення засад перекладу сучасних релігійних текстів.

Під загальною назвою "*релігійний текст*" ми розуміємо *усі тексти релігійного змісту в ситуації релігійної комунікації* і вживаємо її як загальну назву для означення як сакральних текстів, так і текстів, створених людиною. Тексти релігійної літератури протиставляємо всім іншим видам текстів унаслідок того, що для них домінантною є функція репрезентації сфери релігійного. Основна мета будь-якого твору цього типу полягає в репрезентації сакрального світу, який протиставляється буденному.

На наше переконання, *релігійний переклад* – це особливий вид перекладацької діяльності, окремий вид міжмовного посередництва, оскільки вимагає звернення до стратегій і тактик релігійної комунікації. Тому й релігійний стиль, який виокремлюють сучасні мовознавці, як видається, дійсно є особливим стилем, оскільки це єдиний стиль, що віддзеркалює специфіку розмежування сакральної та повсякденної мови, це ніби окрема мова [1].

Головні особливості та проблеми перекладу сучасних релігійних текстів визначаються сферою специфічних релігійних смислів, які втілюються за допомогою мовних засобів, або сферою релігійного [2; 3; 4; 5].

Чимало дослідників, по-різному формулюючи думку, визначають домінантою, властивою для всіх релігійних текстів, вимір фідеїстичної комунікації, тобто основною категорією релігійних текстів є *категорія сакральності* в тому чи іншому ступені залежно від ступеня сакральності самого релігійного тексту. Так, В. Ю. Лебєдєв [5] виділяє "ядерні" специфічні сакральні смисли та "периферійні", пов'язані з особливостями сакрального жанру, теми, епохи створення. До ядерних метасмислів дослідник відносить "двосвіття", "велич трансцендентного", "зустріч світів". Це метасмисли – смисли більш високого рівня, що є родовими по відношенню до інших [2].

Окрім лексичних вербалізаторів категорії сакрального, на думку дослідника, синтаксичні особливості сакрального тексту як, наприклад, паралелізми, симетричні конструкції, велика кількість підрядних речень, означень слів, що позначають суб'єктів релігійного акту, інверсії також виконують функцію вербалізації сакральних смислів: частота вживання означень у молитвах означає підсилене прохання, інверсія покликана відтворити "потойбічність", вивести текст зі сфери дії "профанних норм синтаксису", використання паралелізмів відтворює метасмисл "апофатичність" [5].

Сакральність – це здатність тексту сприяти виходу реципієнта до світу специфічних сакральних смислів, занурюючи його до відповідного дискурсу [3]. Говорячи про сакральне, слід зауважити, що ми вживаємо цей термін для означення сакрального у його вужчому, суто релігійному сприйнятті. Сакральне у нашому розумінні стосується релігії: "розглядаємо ***сакральне*** як особливу концептосферу, вживаючи відповідний термін передусім на позначення ***сукупності концептів, наповнених релігійним смислом***" [6, 128].

Незважаючи на те, що не всі релігійні тексти є сакральними, більшою чи меншою мірою категорія сакральності властива цим текстам. Хоча сучасні релігійні тексти не знаходяться в чіткій опозиції до світських текстів, у них все ж таки об'єктивуються метасмисли "двосвіття", "трансцендентність", а, отже, сучасний релігійний текст знаходиться між профанним і сакральним. На погляд С. Р. Абрамова, сакральність тексту не визначається кожним його елементом – стилістично забарвленим словом, граматичною категорією чи фразеологічною одиницею. Скоріше певні елементи, які можна було б назвати ***маркерами сакральності***, надають усьому комунікативному простору тексту цю якість [7, 264].

Оскільки перекладач сучасних релігійних текстів має справу з двома релігійними культурами (ми досліджували особливості перекладу сучасних італійських релігійних текстів українською мовою [8]), перед ним постає потреба враховувати відмінності у засобах реалізації категорії сакрального в різних мовах, а саме наявність відмінних маркерів сакральності, якими може бути не лише специфічна лексика, добір тих чи інших лексичних одиниць, але й граматичні засоби.

Такі способи передачі інформації можна вважати *концептуалізацією категорії сакрального*, *дискурсною реалізацією макроконцепту САКРАЛЬНІСТЬ*. Лексичні та граматичні засоби вважаємо носіями концептуального смислу та засобами вербалізації концепту *САКРАЛЬНІСТЬ*.

Оскільки вихід релігії до публічної сфери неминуче призводить до взаємодії та змішування релігійних і нерелігійних значень і смислів, "розмиванню" меж семантичного простору релігії, проекції деяких релігійних значень на секулярну сферу [9, 6], Церква завжди намагалася захистити свою мову від такого розмивання та робила спроби розмежувати світські й сакральні смисли. Для цього в різні часи та епохи застосовувалися певні заходи: вживання сакральних мов, використання особливого, високого, піднесеного стилю, використання церковнослов'янізмів в якості маркерів сакральної мови, які, на думку Б. Успенського, не змінюють смислу, але демонструють позицію автора до того, що він говорить [10, 50].

Сакральна мова має не тільки свою термінологію, але мусить мати й стилістичні варіанти, які й відрізняють її від повсякденної мови. Загалом, такі дії Церкви в межах релігійного використання мови можна охарактеризувати як тенденцію до сакралізації мови в релігійному вжитку. Поняття сакральної мови можна вважати відносним, оскільки відносно сакральними стали й всі національні мови, що були згодом допущені до церковного богослужіння. Оскільки реальна практика церковного життя вимагала і вимагає від Церкви постійного пристосування до сучасної культури, то, безумовно, неможливо уникнути переходу Церкви на сучасні мови, створення перекладів Біблії сучасними мовами. Але механізм десакралізації мови призводить до того, що дотикаються та починають частково збігатися релігійна і світська картини світу [11]. І хоча християнство має свою лексику для означення основних концептуальних понять, через об'єктивно-історичні причини і загальну секуляризацію суспільства ці поняття постійно десакралізуються.

Якщо новий текст стає абсолютно профанним, Церква починає непокоїтися про збереження розмежування мови на загальновживану та релігійну. У відповідь починається зворотній рух сакралізації з

метою розмежування сакральної мови, яка обслуговує релігійне життя людей, і профанної, повсякденної мови. Вибір мертвих мов, або як варіант, мови, насиченої архаїзмами, тобто вибір незрозумілих, неясних елементів є реалізацією категорії сакрального.

Проведене нами дослідження у сфері перекладу сучасних італійських релігійних текстів українською мовою дозволило зробити висновок, що такі перекладацькі стратегії, як, наприклад, вживання архаїзмів, застосування стратегій стереотипного відтворення релігійної лексики, біблійних цитат і біблеїзмів, збереження образів та латинських виразів віддзеркалюють тенденцію до сакралізації українського релігійного дискурсу, тенденцію до розмежування сакральної та світської мов, яка певною мірою простежується в церковній комунікації протягом усієї її історії.

Таким чином, оскільки Церква завжди намагалася відділити сакральне від профанного та захистити сакральні смисли, тобто сакралізувати мову релігійної комунікації, видається, що українська мова, яка обслуговує релігійну комунікацію, має більш виражений сакралізований характер, ніж італійська мова. Це стало можливим завдяки використанню тих властивих і наявних в українській мові "сакральних, тобто архаїчних елементів" [12, 225], які здатні допомогти в процесі сакралізації тексту. Оскільки, як зазначає Б. Успенський, у церковнослов'янській мові є особливі засоби вираження сакрального змісту [10, 50], то їхнє використання дає можливість відтворити особливі конотації, які пов'язують текст із сакральною сферою.

Проблема відмінностей у ступені конфесійної маркованості релігійних лексем у двох мовах, яка вимагає від перекладача наявності широких фонових знань, досконалого знання біблійних варіантів, ускладнюється й тим фактом, що при відтворенні релігійних лексем немаркованими українськими відповідниками український переклад набуває, як видається, рис протестантського тексту внаслідок зміни фонової семантики, властивої текстам католицької літератури.

Фонова семантика, яка має рефлективний характер і пов'язує ситуацію та досвід людини, в якому відклалися "когнітивні сліди" від дій в подібних ситуаціях, виділяється В. Ю. Лебєдєвим поряд із предикаційною (що пов'язує повідомлення з якоюсь реальною чи можливою ситуацією у світі) та інтенціональною (яка співвідноситься з намірами) [4, 125]. Ця рефлективна фонова семантика, незважаючи на її абстрактність, має прагматичне значення. Спотворення семантики цього рівня не змінює змісту повідомлення, але може привести до виникнення небажаного емоційного чи екзистенційного стану, і саме її спотворення, на думку дослідника, в першу чергу зумовлює ефект десакралізації.

Оскільки в католицькому дискурсі в Україні склалася традиція мовокористування, підтримувана біблійним перекладом І. Хоменка, насиченого церковнослов'янізмами, то необхідність збереження фонової семантики вимагає збереження і цих церковнослов'янських елементів. У протилежному випадку дискурс набуває рис протестантського дискурсу, якому властива певна мовленнєва десакралізація. Як зазначає В. Ю. Лебєдєв, саме фонова семантика значною мірою зумовлює феномен сакральності, а також наявність специфічних фонових рефлексивних смислів [4, 126]. Оскільки, як було з'ясовано, український релігійний дискурс в користуванні Католицькою Церквою виявляє більшу тенденцію до сакралізації на відміну від італійського релігійного дискурсу, використання в якості відповідників до немаркованих італійських лексем українських конфесійно маркованих одиниць зумовлене необхідністю збереження властивої для українського релігійного дискурсу фонової семантики, яка й уможливлює відтворення макроконцептів

Експлікація макроконцептів *САКРАЛЬНІСТЬ, ДВОСВІТТЯ, ЗВЕРНЕННЯ ДО ІНШОГО СВІТУ.* стає можливою завдяки

використанню відповідної мови, лексики з фоновою семантикою, відсіву профанно маркованих одиниць. Тому і наявність еквівалентності слід виявляти не лише через зіставлення з оригіналом, а шляхом перевірки відповідності до термінології та ступеню сакралізованості цільової мови, що вживається в релігійній комунікації. Внаслідок десакралізованого характеру італійського релігійного дискурсу стає неприпустимою інтерференція культур, яка наближає перекладний текст до тексту протестантського дискурсу.

Отже, переклад сучасних релігійних текстів вимагає від перекладача знання широкого культурологічного контексту під час створення тексту перекладу, в результаті чого з множини можливих варіантів відтворення релігійних лексем слід обирати той, семантика якого найкраще виражає дискурсивні особливості релігійної культури, для якої створюється переклад, адже саме ці особливості використовуються мовою для реалізації категорії сакрального.

Список використаної літератури

1. Релігійний переклад як особливий вид перекладацької діяльності // Проблеми семантики, прагматики та когнітивної лінгвістики: Зб. наук. пр. – Вип. 24. – К.: Логос, 2013. – С. 408-414.
2. Лебедев В. Ю. Метасмысл “двоемирие” как один из ведущих конструктов религиозного освоения мира // Понимание как усмотрение и построение смыслов. – Тверь, 1997. – Ч. 1. – С. 14–20.
3. Лебедев В. Ю. Сакральность и обыденный дискурс [Электронный ресурс] // Язык, культура и социум в гуманитарной парадигме : Сб. статей. – М. ; Тверь, 1999. – С. 78–81. – Режим доступа : http://www.tversu.ru/Science/Hermeneutics /1998-4/1998-4-30.pdf.
4. Лебедев В. Ю. Семантические изменения в религиозном ритуале // Respectus philologicus. – 2007. – № 11 (17). – С. 124–135.
5. Лебедев В. Ю. Синтаксические особенности латинских сакральных текстов [Электронный ресурс] // Hermeneutics in Russia. – Issue 3. – 1998. – Vol. 2. – Режим доступа : http://www.tversu.ru/Science/Hermeneutics/1998-3/1998-3-17.pdf.
6. Вільчинська Т. П. Концептуалізація сакрального в українській поетичній мові 17–18 ст. : Монографія. – Тернопіль : Джура, 2008. – 424 с.
7. Абрамов С. Р. Сакральное и поэтическое как категории герменевтики [Электронный ресурс] // VII Международные Лихачевские научные чтения (24–25 мая 2007) // Вестник РГГУ. – 2007. – № 4 (94). – С. 263–265. – Режим доступа : http://vestnik.rsuh.ru/article.html?id=55427.
8. Чернишова Ю.О. Концептуальні та мовні аспекти перекладу сучасних італійських релігійних текстів: автореф. дис... канд. філол. наук / Ю. О. Чернишова. – Київ: Б. в., 2010. – 20 с.
9. Ересько М. Н. Язык религии: философско-когнитивный анализ : автореф. дис. на соискание уч. степени доктора филос. наук : спец. 09.00.13. – М., 2008. – 45 с.
10. Успенский Б. А. Язык богослужения и проблема конвенциональности знака // Язык Церкви : Материалы Международной богословской конф. (Москва, 22–24 сентября 1998). – М., 2002. – С. 45–51.
11. Богачевська І. В. Сакралізація і десакралізація мови релігії чи виклик New Age традиційним релігіям // Людина і світ. – 2002. – № 3. – С. 16–19.
12. Гучинская Н. О. Сакральное и профанное в тексте // Człowiek-dzieło-sacrum. – Opole, 1998. – С. 223–229.